

अनुक्रमणिका

विषय	पन्नाङ्क.
१. प्रस्तावना	१
२. अभिधम्मसंगह	१-६५
(१) चित्तसंगहविभाग	१
(२) चेतसिकसंगहविभाग	६
(३) पक्खिण्णकसंगहविभाग	१२
(४) बीयिसंगहविभाग	१७
(५) षीपिमुत्तसंगहविभाग	२२
(६) रूपसंगहविभाग	२९
(७) समुत्पयसंगहविभाग	३५
(८) पथपसंगहविभाग	४१
(९) कम्मद्वानसंगहविभाग	४७
३. सदानुक्रम	५७
४. गाथावृत्तम्	८५

પ્રસ્તાવના

સામાન્ય રીતે હાલના બૌદ્ધોના બે ભાગ પડે છે—ઉત્તરના બૌદ્ધો અને દક્ષિણના બૌદ્ધો. ટિબેટ, મંગોલીયા, ચીન અને જાપાનના બૌદ્ધો ઉત્તર-બૌદ્ધો કહેવાય; અને મિલ્મેન, દક્ષિણેશ, મિયામ અને કામ્બોડિયાના બૌદ્ધો દક્ષિણ બૌદ્ધો કહેવાય. ઉત્તરના બૌદ્ધો પોતાને મહાયાનના અને દક્ષિણના બૌદ્ધોને હીનયાનના કહે છે.

બૌદ્ધ મંથોના નીવન્મુક્તિ અથવા 'બોધિ' ક્ષણ પ્રચારની મનાય છે. તે આ પ્રમાણે—'શ્રાવકબોધિ', 'પ્રત્યેક વુદ્ધબોધિ' અને 'સમ્યક્સમ્બોધિ.' 'શ્રાવક' જટલે વુદ્ધ પાસે ધર્મ શીખનાર, તેઓની નીવન્મુક્તિને 'શ્રાવક-બોધિ' કહે છે. 'પ્રત્યેક વુદ્ધ' જટલે ગુરુ પાસે ઉપદેશ લીધા વિના સ્વસ્મૃતિથી વુદ્ધ થાય છે તે, પણ તેનામા થીના શ્લોકોને તારવાનું સામર્થ્ય નથી હોતું. તે અગ્ન્ય વગેરે કોઈ પણ વસ્તુના સ્વભાવના જુલો રહી વિમુક્તિ-મુક્ત અગ્રુભવે છે. તેની 'બોધિ' ને 'પ્રત્યેક વુદ્ધબોધિ' કહે છે. 'સમ્યક્સમ્બોધિ' જટલે ગુરુ વિના ને સર્વ ધર્મને જાણે છે, અને પોતાના સામર્થ્યથી થીનાનો પણ ઉદ્ધાર કરે છે. આવા સમ્યક્સમ્બોધિ પાળે છે. તેમાં આ વસ્તુના છેલ્લા સ્વયંસંવુદ્ધ ગૌતમ વુદ્ધ છે.

મહાયાન પંથના અનુયાયિઓને પહેલાં બે 'બોધિ' વચ્ચે નથી; તેમને તો 'સમ્યક્સમ્બોધિ' જ જોઈએ. અનેક જન્મોમાં અમંદ્ય પ્રાણીઓનું હિત માથી અનંત વાલ જઈ સમ્યક્સમ્બોધિ થઈ મોક્ષ મેળવશે જ તેમનું જ્યેષ્ઠ. શાન્તિદેવાનાર્ય કહે ને —

તેન સર્વમિદં કૃત્વા યન્મયામાદિત્રે શુભમ્ ।
 તેન સ્વા મર્મપ્રત્યાની મર્મદુઃખપ્રત્યાનિરુત્ત ॥
 મુચ્યમાનેષુ સત્ત્વેષુ મે મે પ્રમોદમાગરાઃ ।
 તેરેષ નનુ પર્વાસે મોક્ષેનારમિત્તેન તિન્ ॥'

(આ પ્રમાણે આ વર્તુ કરીને મને જે દુઃખ મળ્યું છે તેના વડે મર્મ પ્રાણીઓના સર્વ દુઃખની શાન્તિ કરવાય પાડે ! મર્મ પ્રાણીઓનો ઉદ્ધાર પતા તારામાં જે પ્રમોદમાગર ઉત્તરે છે તે વડે નર્મ ! અગ્નિઃ મોક્ષર્થી શુ !) આ રીતે સર્વ પ્રાણીઓનો ઉદ્ધાર કરીને જ આપણે મોક્ષમાં જવું જોઈએ; અને આથી જ પોતાનો પંપ મહાયાન પંથ છે એમ ઉત્તર દેશોના બૌદ્ધો માને છે; અને દક્ષિણ દેશોના બૌદ્ધોને તેઓ હીનયાન કહે છે, કારણ કે તેઓ ફક્ત પોતાના દુર્ગતી જ દર્શાવ રાખે છે; અર્થતઃ યદ મોક્ષ મેઢવયા તત્કાલ તેમનું જ્યેષ્ઠ હોય છે.

દક્ષિણના બૌદ્ધમાહિત્યમાં 'મહાયાન' અને 'હીનયાન' એ શબ્દો વાંચ્યકુલ મળતા નથી. પોતાના પંથને તેઓ 'ચેરવાદ' (ચ્ચવિરવાદ) પંથ કહે છે. બુદ્ધના પરિનિર્વાણ પછી થયે મહાકાશ્યપ, આનંદ, ઉપાધિ કટ્યાદિ મહામ્મવિરોણ ગજગૃહમાં ઇકતા પદ બુદ્ધના ઉપદેશનો મંદ્રદ કર્યો. મો વામ પક્ષી વૈશાલી નગરીમાં 'યસ' ચ્ચવિરના પ્રયામથી મિથુ-સંઘની મોટી મધા મટ્ટી; અને તેમાં ધર્મપ્રણોનું દુનઃ સંશોધન કરવામાં આવ્યું. માર્વમૌમ અશોકના મમયમાં પણ મોમાલિપુત્ર તિમ્સ સ્થાવિરના અવ્યક્ષપણા નીચે એક મોટી સભા મેળી યદ અને તેમાં ગ્રીતી વાર બુદ્ધના ઉપદેશોનું સંશોધન કરવામાં આવ્યું. આ પરપરા દક્ષિણના બૌદ્ધોમાં ચાલતી હોવાથી તેઓ પોતાને ચ્ચવિરવાદી કહેવડાવે છે. દ્વીપવંશ અને કપાવત્થુ-મટ્ટકપામાં અશોકના મમયે બૌદ્ધોના અદાર ખેદ યયા જુવું વર્ણન છે. તેમાં જેને મહામંથિક કહે છે તેજ મહાયાન પંથના અનુયાયીઓ

૧. વન્ને શ્લોકો ચોવિચર્યાવતારમાથી લખેલા છે. પહેલો ગ્રીતી પાચ્છિદેમાં છે, અને ચીતો દશમા પાચ્છિદેમાં હોવો જોઈએ.

તેનો ૫ થી આધુનિક. ઘણિયો અનુમાન કરે છે. પરંતુ આ મહાસંધિઓની લાવનમાં સવિસ્તર ઉલ્લેખ પાત્રિમાહિત્યમાં મળતા નથી.

સ્થાવિરણાર વંશના અનુયાયીઓને જેમ પ્રિપિટક ધંધ પૂજ્ય છે તેમ મહાવાન વંશના અનુયાયીઓને પણ છે. ધરક જેવડ ધ્યેય પૂરતો છે. પ્રિપિટક ધ્યેય મૂલ્ય પાત્રિ ધાપામાં છે. તેના મુલપિટક, વિનયપિટક તથા અભિષમ્પાપિટક. દ્વા જગ્ય ધામ છે. મહાવાન વંશીઓ આ ધંધોનો સંપૂર્ણ ધાપામાં અનુભવ કરી તેમાં વળું મળું દામલ કરી લીધું છે; અને પોતાને અનુભવ રીતે તેનો અર્થ લેવાઈલા પ્રવચન પણ કર્યો છે. બુદ્ધ મગવાનના અને તેમના પ્રાચીનજમ અનુયાયીઓના બુદ્ધ અને મરલ વિચારો પાત્રિમાવાના પ્રિપિટક ધંધોમાં છે. અને આ ધંધોના અધ્યામર્થી મહાવાન વંશના ધંધોનો અધ્યામ પણ મુલ્ય ધાપ છે જ લાવનમાં રિટાનોનો દલમત છે.

પ્રિપિટક ધંધોનું સામાન્ય સ્વરૂપ આપણા આ સ્થલ નથી. તેને માટે ઘડ મ્વનંત્ર મેલ છાપો પડે. અહિં આ કાગરે અભિષર્મ પૂરતો જ વિચાર કરવાનો છે. અભિષર્મના ધમ્મમળાણિ, વિનંત, પાત્રુકયા, પુમાલપમ્મસિ, કયાલ્લુ, યમક અને વટાન દ્વા માત પ્રકરણો છે. આ લ્લા બુદ્ધે જ ઉપદેશો છે જુલી. ધટ્ટાલુ છોરોની માન્યતા છે. અને તેને ટેકો આપવાનો પ્રવચન અભિષમ્મભટ્ટકયાકારે અટ્ટસાનિની નામની ધમ્મમંગણિની અટ્ટકયાના આરમ્ભમાં કર્યો છે. લ્લી લાવનોનો વિચાર કરના અભિષમ્પાપિટક, મુલ અને વિનય જ લે પિટક લ્લીલાલા લાલે રલાયેલો હોલો મોરુજ્જ્જ્જ્જ રીતે જગાઈ આવે છે. કયાલ્લુ પ્રકરણ તો મોમાનિદુલ નિમ્મે અત્તોક રાજાના સમયમાં રચ્યું લ્લો અટ્ટકયામાં સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ છે; અર્ધાન્ પહેલાં ચાર પ્રકરણ તેની પહેલાં લેટલાક મમયે અને ઉલ્લેખનાં લે તેની લ્લી લેટલાક મમયે રલાયા હતો.

ધમ્મમળાણિ જ તેલો મર્મમાં પ્રાચીન ધંધ છે તેલો જ લે મહત્ત્વલાલો પણ છે. કારણ કે મર્મ અભિષમ્મનો લાલો તેના ઉપર રલાયેલો છે. દ્વા

સર્વ પદાર્થોના મિત્ર મિત્ર વિભાગ કરી તેનો અર્થ નિમિત્ત કર્યા પ્રયત્ન કરેલો છે. ઉદાહરણ તરીકે પહેલી જ 'ત્રિક' ય્યો. મર્મ પદાર્થોને 'કુસલ ધમ્મા', 'અકુસલ ધમ્મા' અને 'અવ્યાકૃત ધમ્મા' પદા ત્રણ વિભાગ પાઠી પઠી કુસલ ધર્મ કર્યા, અકુસલ કર્યા અને અવ્યાકૃત કર્યા. એનો વિસ્તારથી વિચાર કર્યો છે. આ ચાતુર્માર્ગ ન્યાયમગ્ન ધર્મનો પોતાનો ભાગ રોકેલો છે. બીજા વિભાગોનો અર્થ સંતેષમાં કર્યો છે; કારણ એવું દેખાય છે કે—પહેલા ત્રિકનો અર્થ મરાવર સમગ્ર પદો બાકીના વિભાગોને અર્થ તે પ્રમાણે સમજવો મુલમ પડશે એવો પ્રયત્નકર્તાનો કે—પ્રયત્નકર્તાઓનો—ઉદ્દેશ હશે.

અનિન્દ્ય હોઈ પરિણામમાં મુલ્યકારક તે કુસલ, નિન્દ્ય હોઈ પરિણામમાં દુઃસ્વકારક તે અકુસલ. આ સિવાયના નાકી વધા અવ્યાકૃત. 'બીજી રીતે કહીએ તો લોભમૂલક, દ્વેષમૂલક અને મોહમૂલક કર્મો અકુસલ કહેવાય છે, અને અલોભમૂલક, અદ્વેષમૂલક તથા અમોહમૂલક કર્મો કુસલ કહેવાય છે. અહિં આ અલોભ એટલે કેવલ લોભનો અભાવ નથી, પણ મનુષ્ય જાતિને ઉપયોગી થવાની ઉત્કટ ઇચ્છા; અદ્વેષ એટલે પ્રેમ અને અમોહ એટલે સાત્ત્વિક જ્ઞાન એવો અર્થ મમજવો જોઈએ.

અવ્યાકૃત ધર્મના રૂપ અને નામ એવા બે મુખ્ય ભેદ છે. રૂપ એટલે વધી જડસૃષ્ટિ અને તેમાંથી ઉત્પન્ન થયેલી પાંચ જ્ઞાનેન્દ્રિયો. આ વધાને કુસલ કે અકુસલ કહી શકાય નહિ. છતાં આ ચાર મહાભૂતો અને તેમાંથી ઉત્પન્ન થયેલી જડસૃષ્ટિ કુસલ અકુસલનું મોટું કારણ થઈ પડે છે.

અવ્યાકૃત નામના (મનના) બે ભેદ છે, પહેલો વિપાક અને બીજો ક્રિયા. વિપાકમાં નીચેની ચાતુર્યનો મમાવેશ થાય છે. ચક્ષુવિજ્ઞાનગ્રાહિ પંચ વિજ્ઞાન, આ નિજ્ઞાનથી તે રાગ દ્વેષ મોહ અથવા અરાગ, અદ્વેષ, અમોહ

ઉત્પન્ન થાય ત્યાં સુધીનો મનોન્યાયાર^૨ અને પૂર્વજન્મના કુશલ અકુશલ
કર્મોને સ્ત્રીધે પ્રાપ્ત થવું પ્રતિમન્ત્રિ^૩ વિજ્ઞાન.

પ્રિયા એ પ્રકારની છે. એક સર્વ સાધારણ પ્રાણીઓની ક્રિયા અને
સીમી અર્જુનની ક્રિયા. તેમાં પહેલાના પ્રશ્ન બેદ છે. 'પચદ્વારાવજ્ઞન',
'મનોદ્વારાવજ્ઞન' અને 'બોદ્ધપન'.^૪ પ્રાણીઓની इन्द्रियो વિષયોના સંબંધમાં
પહેલી ભેદ તેને સમયે પ્રાણીનું ચિત્ત અમુક એક इन्द्रिय તરફ વળે છે. આ
પ્રકારે પચદ્વારાવજ્ઞન કરે છે, સાચી એ તે પ્રવૃત્તિને સ્ત્રીધે ચિત્ત પાંચમાંથી
કોઈ એ इन्द्रिय તરફ વળે છે એ વિચારમાં. જ્યારે, સ્ત્રીધે ચિત્ત મૂલકાલની
વાસના તરફ વળે છે તેને મનોદ્વારાવજ્ઞન કહે છે; અને જેના વડે इन्द्रियो
દ્વારા મળતાં રૂપ ચિત્ત ખાગ્યલ્લ અર્થાભિયન વિષય તરફે સ્પષ્ટ થાય છે તેને
બોદ્ધપન કહે છે. ચાતુર્યિક. રીતે આ કહે—મનોદ્વારાવજ્ઞન અને બોદ્ધપન—એક જ
જ્ઞાનની ક્રિયાઓ છે.

અર્જુનની ક્રિયામાં કયા મામાન્ય ચોરોના કુશલમાં બહુ જ થોડો
જરૂર છે. કુશલ કર્મોનો વિષાક હોય છે. સ્વારે ક્રિયા કર્મોનો વિષાક
હોતો નથી. કુશલ કર્મ છૂટે મામાન્યિક માણમોળ કરેલું સત્કર્મ અને

૨ આ મનોન્યાયારની યોગી ક્ષણ તે સગ દ્રેષ આદિકર્મમાં લઈ જાય
છે તે 'બોદ્ધપન' કહેવાય છે.

૩ કુશલ અથવા અકુશલ કર્મના વિપારને સ્ત્રીધે વ્યક્તિ—અન્તઃકરણ
પુનર્મન્મરૂપે વેદ થાય છે. વર્ધાશયમાં પ્રવેશ કરવાની પ્રથમ ક્ષણને અને
વેશાદિમાં ઉત્પત્તિની પ્રથમ ક્ષણને 'પટિમન્ત્રિ' (પ્રતિમન્ત્રિ) કહે છે. આ
અન્તઃકરણ આગળ ચીંત્વિમાં સત્તાનરૂપે કાયમ રહે છે, અને તેના આધારે
પ્રાણી નાં કુશલ, અકુશલ, અને ક્રિયા કર્મો કરે છે. આ આત્મા ભવમાં
વ્યક્તિરૂપે રહેનાર અન્તઃકરણને 'માન' (માત્ર) કહે છે. અન્ત્ય
ક્ષણમાં આ અન્તઃકરણને 'ચુતિ' (ચુતિ=મરણ) કહે છે.

ક્રિયા ઇટલે જીવન્મુક્ત અર્હન્તોષ કરેલું સત્કર્મ. કુશલ કર્મોમાંથી અકુશલ સંભવી શકે છે પરંતુ ક્રિયા કર્મોમાં અકુશલનું મિશ્રણ કદી પણ થઈ શકતું નથી.

આનો થોડોકં છુલાસો અસ્થાને નહિ ગણાય. સાંસારિક મનુષ્ય દાન દે છે, શીલરક્ષણ, ધ્યાન, ભાવના વગેરે કરે છે અને ઇનો આસ્વાદ લે છે. તેના પરિણામે અભિમાન, તૃષ્ણા ઇત્યાદિ દુર્ગુણ ઉત્પન્ન થવાનો સંભવ છે ઇટલે કે દાન શીલ વગેરે કુશલ કર્મોમાંથી અકુશલ કર્મો ઉત્પન્ન થઈ શકે છે. પણ અર્હન્તની મિથિતિ આવી નથી. તે જોકે બીજા સામાન્ય જન પ્રમાણે જ દાન, શીલ, ધ્યાન, ભાવના વગેરે કર્મો આચરે તોપણ તેની સર્વ ઘાસનાનો ક્ષય થયો હોવાથી તેના અન્તઃકરણમાં અભિમાન વગેરે દુર્ગુણોનો આવિર્ભાવ કદી પણ થતો નથી.

મન્વપાપન્સ અકરણં કુસલમ્સ ઉપમંપદા ।

મચિત્તપરિયોદપનં ઇતં બુદ્ધાન સાસનં ॥

આ ધર્મપદના શ્લોકમાં આજ અર્થ ચોક્કસી રીતે કહેલો છે. “લોભ-મૂલક, દ્વેષમૂલક, અને મોહમૂલક કોઈ પણ કર્મ કરવું નહિ. અલોભમૂલક, અદ્વેષમૂલક અને અમોહમૂલક સર્વ પુણ્ય કર્મો સારી રીતે કરવાં, અને પોતાનું ચિત્ત આ શુભ કર્મોમાં પણ આસક્ત ન થવા દેતા શુદ્ધ રાખવું એ બુદ્ધોનું સામન છે.”

બુદ્ધ મગવાને કર્મને જ અત્યંત પ્રાધાન્ય આપ્યું છે. તેઓ કહે છે કે “કમ્મસ્સસોમ્હિ કમ્મદાયાદો કમ્મયોનિ કમ્મવન્નુ કમ્મપટિસરણો, યં કમ્મં કરિસ્સામિ કલ્લાણ વા પાપકં વા તસ્મ દાયાદો મવિસ્સામી તિ પન્નન્તિનેન અમિણ્હં પચ્ચેવિવત્તન્નં ॥” (કર્મ ઇજ મારું ધન છે, કર્મ ઇજ મારો વારસો છે, કર્મ ઇજ મારો બન્નુ છે, કર્મમાંથીજ મારી ઉત્પત્તિ છે, કર્મ ઇજ મારું કારણ છે, જે પુણ્ય કે પાપ કર્મ હું કરીશ તેનો જ મને

ધારસો મલશે એમ પ્રવ્રણિતે ધારંવાર વિચાર કરવો જોઈએ.) અર્થાત્ અકુશલ કર્મોનો ત્યાગ કરી કુશલ કર્મો કરવાથી જ મોક્ષ મળે છે. એક પ્રસંગે વૈશાલીમાં સિંહ સેનાપતિએ બુદ્ધને પ્રશ્ન પુછ્યો કે, “મદન્ત, ઘણા સ્ત્રોતો આપને અક્રિયાવાદી કહે છે; તેઓના કહેવા પ્રમાણે આપ સ્વેચ્છા અક્રિયાવાદી છો?” બુદ્ધે જવાબ આપ્યો, ‘સિંહ! એક રીતે મને અક્રિયાવાદી કહી શકાય. પાપી વિચારો ક્રિયામાં મુક્યા નહિ, પાપી વિચારોનો નાશ કરવો, પાપી વિચારોને મનમાં આવ્યા પગ નહિ દેવા, એવો હું ઉપદેશ કરું છું. આ દ્રષ્ટિથી જોઈએ, તો હું અક્રિયાવાદી સ્ત્રોત. પણ જો બીજો કોઈ મને ક્રિયાવાદી કહે તો તેનું કહેવું પણ સ્તોટું કહેવાય નહિ; કારણકે પવિત્ર વિચારોને ક્રિયામાં મુક્યા, કુશલ મનોવૃત્તિને મદાવશી, સાદિચ્છાનુમાર વર્તન કરવું એવો હું ઉપદેશ કરું છું. આ દ્રષ્ટિથી જોઈએ તો હું ક્રિયાવાદી છું.”

બુદ્ધના આ કર્મયોગમાં અને ભગવદ્ગીતાએ પ્રતિપાદિત કરેલા કર્મ-યોગમાં ઘણો મોટો ફરક છે. ભગવદ્ગીતાનું એવું કહેવું છે કે ચાતુર્વર્ણ્ય હિંદુને ઉત્પત્ત કરેલ હોવાથી તે વર્ણમાં જન્મ થયો હોય તે વર્ણને અનુમરીને કર્મ કરવું જોઈએ; અને તે કર્મમાં આસક્તિ ગાળ્યા વિના વર્તવું જોઈએ. ક્ષત્રિયોનો ધર્મ યુદ્ધ કરવાનો છે; અને સુદ્ધ બ્રાહ્મણ સાથે યુદ્ધ કરવાનો પ્રસંગ આવે તો પણ તે મોક્ષમાર્ગ જ છે એમ સમગ્રી નિરપેક્ષપણે બુદ્ધ કરવું તે તેનું કર્તવ્ય છે; અને આમ કરવાથી જ તેને મુક્તિ મળે. બૌદ્ધોને આ વર્ણવ્યવસ્થા પમદ નથી. તેઓની કર્તવ્યની કમોટી રાગ, દ્વેષ અને મોહનો ત્યાગ કરી નિરપેક્ષતા, પ્રેમ અને જ્ઞાનપૂર્વક, કર્મ મનન કર્યા કરવું એમાં છે. અર્થાત્ કોઈ પણ જાતિનો માણસ આ પ્રમાણે વર્તે તો તે અર્હત્ પદ શકે.

વેદાન્તીઓનું ધ્યેય જેમ નિર્ગુણ પરબ્રહ્મ છે તેમ બૌદ્ધોનું ધ્યેય નિર્વાણ છે. નિર્વાણને બૌદ્ધો જ્ઞાન કહે છે અને પ્રપન્ને વેદાન્તી નિર્ગુણ કહે છે.

અર્થ એકન છે; શબ્દ માત્ર બૂદ્ધ છે. પણ, નિર્વાણ તત્ત્વમાંથી નિર્માણ થયું કે જગત્માંથી નિર્વાણતત્ત્વ નીકળ્યું આ વાદમાં બુદ્ધ નથી. બુદ્ધ કહે છે, 'પુરિમા ભિક્ષવે ! કોટિ ન પન્નાયતિ અવિજ્ઞા' 'ભિક્ષુઓ, અવિદ્યાનું મૂળ જારણ કહી શકાય તેમ નથી.' મંમાર દુ. છે એને નિર્વાણ સાન્નિદાયક છે, એને તેનો માર્ગ કઢીને તો તે મન્ત્રમ કરવું પૂજ છે. બુદ્ધનું આટલું જ કહેવું છે.

નિર્વાણતત્ત્વ એને તેના માર્ગના વિષયમાં ગ્રામણ અને ચીજા પાથે થયેલા વાદવિવાદ મહાયાન ગ્રંથોમાં પુજાઈ છે; તેવા તે સ્થવિર પથના ગ્રંથોમાં નથી. અભિધર્મપિટકમાં વાદવિવાદાત્મક ગ્રંથ 'કયાવત્થુ' જ છે. પરંતુ તેમાં પણ ચીજા પાથે ગાયે વાદવિવાદ બહુ જ થયે છે. ચાંદ્ર ધર્મના પ્રમેયો વિશદ કરી બનાવવા મારૂ ગ્રંથકારે પ્રાચીન વાદપદ્ધતિનો અંગીકાર કર્યો જે જટિલ જ. આ ઉપગત યોદ્ધોમાં શ્વાયે વાદી ભિન્ન પાથે હતા તેના મનોનું મટન કરવાનો થોડો ઘણો પ્રયત્ન આ ગ્રંથમાં જગાય છે. ચીજા કયા પ્રકરણો માર્મ્મન પદાર્થોની જ્ઞાપ્તિ અને સ્પર્શકરણથી બેરહા છે. ધર્મમંગાણિ પ્રથમા કુશલ અકુશલ આ ભેદ વર્ગવ્યા છે તે ઉપર ક્યું જ છે વિધાના અદ્ય વિભાગ છે તે સ્કય, આયતન, વાતુ, આર્યમત્ત, દન્દિય પ્રત્યક્ષમમુત્તાદ, સ્ત્યા ચારતોની વિસ્તૃત વર્ણ છે. વાતુકથામાં વાતુ, આયતન, કોરોનો સ્કય, કોરોમાં કેવી રીતે મંદ્રદ વાય છે તેનું વર્ણન છે. વૃક્ષલક્ષણાતિમા જગત્ મટતા વિત્ર ભિન્ન સ્વાધાત્મી જ્ઞાપ્તિઓનું વર્ણીકરણ કર્યું છે. વપત્ત પ્રકરણો અને તેના ઉત્તર છે. વટ્ટાનમાં ધોષીય પ્રત્યક્ષ કરીને પ્રત્યક્ષો કુશલ અકુશલ અને અપ્રાકૃત માથે કેવો મલ્લ જે જ સ્વાત્મ્ય છે

આ માત્ર ગ્રંથોમાં જે વર્ણોનો ઉદાગોદ કર્યો છે તેમાંના જ્ઞાપ્તિમા વર્ણોનો મંદ્રદ અનુદ્ધાનાર્થે અભિધર્મવપગદ પ્રથમા કર્યો છે અભિધર્મમાં જે અર્થ જટિલ વર્ણો જે તેનો મંદ્રદ જો આ મંદ્ર

અનુરુદ્ધેન યેરેન અનુરુદ્ધયસસ્તિના ।
 તમ્બરદ્વે વસન્તેન નગરે રાજનામકે ।
 તત્થ સંઘવિસિદ્ધેન રાજિતેન અનાકુલં ।
 મહાવિહારવાસિનં વાચના-મમાનેત્સિત ॥
 પરમત્થં પકામેતું પરમત્થવિનિચ્છયં ।
 પકરણં કતં તેન પરમત્થત્યવેદિના તિ ॥”

(શ્રેષ્ઠ કાવીરદેશમા કાવીરનામના નગરમાં, ઉત્તમકુલમાં જન્મ પામેલા અનુરુદ્ધ* જેવા યશશાળી તે બહુશ્રુત જ્ઞાની અને પરમાર્થવસ્તુ જાણનારા અનુરુદ્ધસ્થવિરે તામ્રરાષ્ટ્રમાં રાજ નામના નગરમાં વિશિષ્ટ બૌદ્ધ સંઘ સાથે રહેતા મહાવિહારવાસી આચાર્યોની પરિશુદ્ધ પરપરાનું અ-
 ભંચન કરીને પરમાર્થ પ્રકાશિત કરવાના હેતુથી આ ‘પરમત્થવિનિચ્છય’ નામનું પ્રકરણ રચ્યું.)

તેથી જ રીતે મદ્દમ્મસાગહ ગ્રંથમા આ પ્રકરણ સંબંધે ઉલ્લેખ છે. તે આ પ્રમાણે

અનુરુદ્ધેન ધેરેન કશિપુરવરે નર ।
 પાઠ્ઠણ કતં તેન પરમત્થવિનિચ્છયં ॥”

(શ્રેષ્ઠ કાંધીપુરમાં અનુરુદ્ધસ્થવિરે પરમત્થવિનિચ્છય નામનું પ્રકરણ રચ્યું.) ઉપરના શ્લોકમાં અને આ શ્લોકમાં બહુ ફરક છે. પહેલામાં રાજનગરમાં રહેતી વગેરે આ પ્રકારણ રચ્યું હતું એવું કહ્યું છે; અને આમાં કાંધીપુરમાં રચ્યું એમ કહ્યું છે. પહેલામાં કાંધીવરને રાષ્ટ્ર કહ્યું છે અને આમાં ‘પુર’ કહ્યું છે.

૧ આ શ્લોકો દેવમિત્ર મહાશ્વપીરની મિહલી આશૂતિમાંથી લીધા છે. કારણકે મૂળ ગ્રંથ મારી પામે નથી.

૨ આ ‘અનુરુદ્ધ’ મૂળનો એક જાતકવચનાંત્ર દ્વિત્વ શિષ્ય હતો. પ્રશ્નો બુદ્ધગ્ગ મા. ૭

આનાં વરતાં વધારે મોટાલો દાલના પશ્ચિમોએ અભિષમ્પત્પસંગદના અન્તિમ શ્લોકમાં આવ્યા 'તુમ્હમોમ' નામના વિહાર સંબંધે કયો દેનાય છે. દે.દિપ્ત સ્વરે ૬.મ. ૧૮૮૮ ની સાલમાં પોતે પ્રસટ કરેલા 'અભિષમ્પત્પસંગદ'ની પ્રસ્તાવનામાં 'તુ' શબ્દ નિરાલો કરી 'મૂલસોમ-વિહાર' સંજ્ઞાદીપમાં દેનાં એવું કહ્યું છે. પરંતુ તેની વિરુદ્ધ દૂરાવો સુમંગલ નામના આપાર્યે મારમા મેરમા રહેલી વિવાહની નામની ટીકામાં મઢી આવે છે તેમાં 'તુમ્હમોમ નામ વિહાર' એવું પ્રસટ કર્યું છે. પણ તે વિહાર કયાં દેનાં તેનાં ઉત્તર નથી. સેદીસાયા (સેદીમામના આપાર્ય) નામના પ્રસિદ્ધ આધુનિક મગ્રી પંદિતે 'પરમત્પદીપની' નામની અભિષમ્પત્પસંગદ ઉપર વિસ્તૃત ટીકા લખી છે. આ ટીકાનો મુદ્દય હેતુ વિવાહની ટીકાના દોષો મનવશાદ હોય એમ દેખાઈ આવે છે, છતાં જામી માહિતી પણ તેમાં પુષ્કળ મળે છે. પરંતુ સેદીસાયાને આધુનિક ઐતિહાસિક પદ્ધતિની માહિતી ન હોવાથી તુમ્હમોમ વિહાર કયાં દેતો અને તે કોણે માંડ્યો એ વિષે તે માહોનો ખાલી છે તે ઐતિહાસિકદષ્ટિએ પ્રાપ્ત લાગતી નથી.

તેમાં કહે છે કે—તુમ્હમોમ નિ ઇવ નામકં વિહાર ॥ ઉત્તં હિ શુદ્ધિવિગ્નાટીકાય—“ સીદ્ધલદીપે તુમ્હમોમવિહારે સદ્ગુણ પાકાત્તં નિ તા શાળા વિકિમિન્વા કરિયતિ ॥ નહિતત્ત્ય વજ્જેન અત્થો અત્થિ ॥ સઘ્ધે વિ રદ્ધકાજ્જા પાપાદાદયો ” તિ ॥ એમો કિર વિહારો આદિતો અભય-ગિરિમ્મજ્જો અગમહેમીમ્મનાય સોમદેવિયા કારાવિતવા યાવજ્જનના વિ સોમ-વિગ્નાતે સ્વેવ વજ્જાવિન્થ ॥ તુમ્હમોમ પન વિદુલમ્મદ્ પરિયાયો .. સો વ વિહારો સદ્ધિવજ્જેદિ મઠાવરિવેગેદિ માઠિતો હોતી નિ અતિવિય વિદુલો મઠન્નો વિવિવગ્ગો હેતિ । તન્મા સો વિદુલવા મહન્તવા વિરિથ્ણતા તુમ્હમોમો નિ ઉગ્ગતિ ॥

(તુમ્હમોમ પદ્ધતે આ નામનો વિહાર. શુદ્ધિસત્ત્વ પ્રકરણના ટીકામાં કહ્યું છે કે “ સિદ્ધલદીપમાં તુમ્હમોમ વિહારમાં રહેતા સંપન્ન

મોજન તાડપત્રોં ઘેંચી કરવામા આવે છે; કાગળકે ત્યાં તાડપત્રનો ઉપયોગ નથી; સવચ્છા મહેલો વગેરે નહીંઆથી ટાંકેન્ગ. " આ વિહાર પહેલપહેલો અમયગિરિ રાજાનો સોમદેવી નામની પટરાણીનું કરાવ્યો; અને તેથી આને પણ તે એજ નામથી પ્રસિદ્ધ છે. તુમૂલશદ્ધ વિપુલના પ્રર્થનાં છે.....
તે વિહારમા નુદી નુદી માઈઠ રમારનો હોવાથી તે બહુ વિપુલ, મહાન્, અને વિસ્તીર્ણ છે ને વિપુલ, મહાન્ અને વિસ્તીર્ણ હોવાથી તેને ' તુમૂલસોમ ' કહે છે.)

અમયગિરિ નામનો રાજા હંદાદ્વીપમાં થયાનો મહાવંશમાં ક્યાંઈ પણ ઉલ્લેખ મળતો નથી. તો પછી તેની રાણી સોમદેવી અને તેને બધેલા તુમૂલસોમવિહારની તો શી વાત કરવી ! હેડીઆચાર્યે શ્વેદમિક્તા ટીકાનો ઉલ્લેખ કર્યો છે. તે કદ ટીકા છે તે મમજાતું નથી. મિંહલદ્વીપમાં ' મુમજ્જલ્લપ્પસાદની ' નામની ને ' શ્વેદમિક્તા ' ની ટીકા પ્રસિદ્ધ છે તેમાં આ ઉતારો મળતો નથી; અને ને તેમા હોવાનું પણ કારણ લાગતું નથી. કારણ એ છે કે તેનો કર્ના મિંહલદ્વીપનો રહેવાસી હોવાથી " મિંહલદ્વીપે " એવે એમ લાગતું નથી. અર્થાન્ આ ટીકા કોઈ વચ્ચી આચાર્યે લખી હશે. તે વચ્ચીમાયાના જ લખાઈ હોય તો તેમા મલાઈ નથી. ને આચાર્યે કરેલું ' તુમૂલસોમવિહાર 'નું વર્ણન કાલ્પનિક જ હશે. હેડીઆચાર્યે મોટે તુમૂલશદ્ધ ઉપર લખેલું પાણ્ડિત્ય પણ આવાન પ્રકારનું છે. આજે મોટો મિહાર નો મિંહલદ્વીપમા હોત તો તેનો મહાવંશમા કે ચીના કોઈ વચ્ચમા કોઈક દેશાને તો ઉલ્લેખ મળત; અને આને તેના અવશેષ કોઈ પણ મધ્યાન મ્લાચીથી મળત. પણ મિંહલદ્વીપમાં તેનો તરા પણ પત્તો નથી.

આ પ્રમાણે અનુદ્ધાઆચાર્યની લાખના મળતી માહિતી અત્રી હોઈ ફેરવેલ દેશાને પરસ્પર વિરુદ્ધ છે; તો પણ આ આચાર્યે કાચીપુર (હાલનું કાંતીવર) શહેરમા અથવા તેની શ્રાવુવાન રમ્પીમનના ૧૧મા મેસના

અનંતમાં અથવા ચારમઃ મેકાના પ્રારંભમાં થયા હોવા મોરુદ્દા એટલું અનુમાન કરી શકાય છે. મિહિલીમાં પ્રમુખતાત પરાક્રમવાદુની કારકીર્દીની શરુઆત ૧. મ. ૧૧૬૪ની સાલમાં થઈ; અને તે પછી તેને ૨૨ વર્ષે એકઝી રાજ્ય કર્યું. પોતાની કારકીર્દીમાં બૌદ્ધ ધર્મની ઉન્નતિ માટે તેને અનેક કામો કર્યા, તેને પોતાની રાજધાની પુલ્લિપુર (મિહિલીમાં પોલોલરુવા) થી ત્રણેક મેનરન નામનો મોટો વિહાર બંધાવી તેમાં સારિપુત નામના મહાસ્થવિર માટે નિવાસસ્થાન કરી આપ્યું, એવું વર્ણન મહાવશમાં મળે છે આ સારિપુત સ્થવિરે અનેક ગ્રંથો લખ્યા છે. તેમાં મિહિલીમાં પામ્યા ત્રેલી અધિષ્ઠાનસગર્હની ટીકા પણ છે. તેના આધારે મુચંગલસ્થવિર નામના તેમના શિષ્યે વિભાવની ટીકા પાલીમાં પામ્યા ત્રેલી. અર્થાત્ અનુરુદ્ધાચાર્યનો સમય સારિપુતસ્થવિર પહેલાં ઓઢામાં ઓઢા વચ્ચે ૧૪ વર્ષ પહેલાં હોયો મોરુદ્દા

દર્શનમના અર્ગાચારમા કાનકના અન્નમા દક્ષિણ હિન્દુસ્થાનમાં કાનકીવરની આનુવાસુ ધણા પ્રધાનરો થઈ ગયા. મંથવંશમાં કહ્યું છે કે--
 " બુદ્ધદત્તાચરિયો, આનન્દાચરિયો, પમ્પવાલાચરિયો, દ્વે પુન્નાચરિયા, મહાકમિરબુદ્ધાચરિયો, પુલ્લકમિરબુદ્ધાચરિયો, દીપંકરાચરિયો, પુલ્લકમ્પ-વાલાચરિયો, કમ્પવાલાચરિયો નિ કમે દ્વાચરિયા નમ્મુગીપિકા હેદ્દા-કુલ્લપકારો ગમ્મે અકમ્મુ. "

આમાં ' પુન્નાચરિયા ' (પૂર્ણાચાર્ય) કોણ હતા તે સમજાવું નથી શકીએ આચાર્યો વિષે પણ અનુરુદ્ધાચાર્ય પ્રમાણે તેમના ગ્રંથો ઉપરાત કથારે માહિતી મળતી નથી. આનું કારણ એવું હશે કે આ આચાર્યો વગી થોડા સમયે અન્યન્ન અસહિષ્ણુ શૈશ્વર્મનો પ્રચાર દક્ષિણ હિન્દુસ્થાનમાં થયો. તામિલમાં પામ્યા હલમાહાત્મ્ય નામનું એક પુસ્તક છે, અને તેમાં હલ નામના શૈવ મંથ્યાર્મણ બૌદ્ધો અને જૈનોનો કેવી રીતે નાશ કર્યો તેનું વિસ્તૃત વર્ણન છે. એવું મારા સામકથામાં આવ્યું છે. આવી સ્થિતિમાં કાનકીવરની આનુ વાનુ નંધાવેલા બૌદ્ધવિહારનું નામ પણ નથી એમાં શું

આશ્ચર્ય છે! મારા વિચાર પ્રમાણે તુમૂલસોત્તમવિહાર પણ આન પ્રદેશનાં હતો; અને જે 'નંદ' નાના ગૃહસ્થે 'અભિરમ્મત્યમંગલ' લાલકારી અતુલદ્વાચાર્યને પ્રાર્થના કરેલી તે પણ નામીલ નાનિનો હતો. આ સર્વ આચાર્યોનાં મંથો સિંહલદ્વીપમાં પહોંચી ગયા હોવાથી અને હયાત છે; નહિ તો તેઓના વિહારોની જે ગતિ થઈ તે તેઓના મંથોની પણ ધાત તે કહેવાની જરૂર નથી.

આ મંથનું મંશોબન મોટે માગે જળ જુદા જુદા દુસ્તકોને આધારે કરેલું છે. તેમાંનું પહેલું હેયિયન્તુદ્ધવે દેવમિત્તમ્યકિં વુદ્ધ મંવત્ '૨૪૩૨' અથવા રૂઢીમન ૧૮૮૮ના માલમાં મિહલીલિપિમાં કોર્યોમાં પ્રસિદ્ધ કરેલું છે. તેના પાઠભેદો 'મી' અક્ષરથી બતાવેલા છે. ચીનું વિભાવની ટીકા સાથે ગ્રંથી શક ૧૨૬૮ની માલમાં કવિનેશ્વરપ્રેમે રગુનમાં પ્રસિદ્ધ કરેલું પુસ્તક છે. આમાંના પાઠભેદ 'મ' અક્ષરથી બતાવેલા છે. ત્રીજું પાર્શ્વ ટેક્સ્ટ સોસાયટી ૧૮૮૪ની માલમાં પોતાના નર્મલમાં રોમનાગિપિમાં પ્રસિદ્ધ કર્યું છે. આનું સંશોધન નોકે પાલિમાપાના પ્રસિદ્ધ વિદ્વાન્ પ્રો. હીસ ડેવીડસે કર્યું છે છતાં તે બરાબર શુદ્ધ ન ટેવાથી તેના પાઠભેદ નોંધ્યા નથી. 'આરમ્મણ' શબ્દ મિહલી આવૃત્તિમાં 'આલમ્મન' રૂપે અને દ્રાપ્પી આવૃત્તિમાં 'આલમ્મણ' રૂપે મળે છે. પરંતુ મૂળ - ચમ્મસગણિ - બોરે મંથોમાં 'આરમ્મણ' શબ્દ જ આવતો હોવાથી અને દરેક જગ્યાએ કન રૂપ રહે એવા હેતુથી તેનું રૂપનો સ્વીકાર કર્યો છે. 'વોટ્ઠપન' શબ્દ મિહલી આવૃત્તિમાં 'વોત્થપન' અને ગ્રંથી આવૃત્તિમાં 'વોટ્ઠવન' અને પાલિટેક્સ્ટસોસાયટીની આવૃત્તિમાં 'વોત્થપ્પન' રૂપે મળે છે. આ ઉપરાંત ચીના નહિ જેવા ફેરફારો જુદી જુદી આવૃત્તિઓમાં છે. પરંતુ વિભાવની ટીકા અને લેટી આચાર્યની પરમત્યદીપની ટીકાના આધારે ચર ચર વિચાર કરી જ પાઠ યોગ્ય વ્યાખ્યા તેનું સ્વીકાર્યું છે. વિન્યારના મયથી ચોટ પાડોનો નિર્દેશ કર્યો નથી. પણ ૩-૧ બંને પાઠ સ્વીકારવાથી અગ ચર

સેવા શરૂ કરે છે ત્યાં વધારે સોમ્ય પાઠ મુદ્દમાં મુશ્કેલી ધીમે ધીમે
દોષમાં ઓછો થાય.

દુરદેવતાપદ્યે પારિમાત્તને • અનુમતિ • રહે છે. મિહત્તી અને મળી
 નાદપદ્યના કંપોના જાતના દુઃખનો પ્રમાણે પારિમાત્ત પાદ્યના પદ્યતિ
 મળ્યા. તથાપિ અનુમતિનો કંપિતો છે, પણ તેનો ઉપયોગ દેવક નગાર
 દેવક દેવકો દેવકો દેવકો નથી નાદપદ્યના વાદ્યક જોડ દેવકો મત્તર
 તથા ઉપદ્યનો મત્તર ન દેવક મો મિહત્તી મળીઆમોર (નાદપદ્ય લેખક)
 અનુમતિ પિત્ત વર્ગના મળી આને છે. આથી પાડી પ્રયોગ પારિમાત્ત
 પાદ્યના વામ મત્તર આધુનિક મત્તરપદ્યને માંય રહે છે દેવકિય તથામિત્તી
 મિહત્તી અનુમતિ પારિમાત્ત છે પણ આકરકાથી તેનો નિર્દેશ કરેલો નથી
 મળી અને વાત્તરિયન્ટ મોત્ત ર્દાની આધુનિકોમાં પારિમાત્તની પડી આકરકા
 વગ છે. વગ જા પ્રયોગ અનુમતિમાં વેગ્ગાત્તની વદ્યતિ મુખી મુદી છે.
 આ દેવક વગ વદ્યતિનો મ્ત્તર ન કરના મે સ્વતંત્ર રિતે પારિમાત્ત વદ્યકા
 છે, અને = વગ વધી મવાત્તરી વારી છે. અનુપ્રમણિત્તનું વામ મેલુ
 વાદ્ય મટે વેગ્ગાત્ત વડી આકરકા મુલ્કા છે. કોમ્પ વવાયા પડી કંઈ
 વોર્ડ દેવકો અનુમાત્ત. મેગ્ગટી. માત્ત વમેરે ઉડી મેલ્ક દેવકા વગ
 દેવક દિત્તિમા દુનું નારિ દેવક વમ પારી તેનું દુનું શુદ્ધિવગ્ગા ગાપ્પુ
 મળી. દુતાત વાવરન મત્તરના માને મુળે તરત ન આથી મશે
 વડી આકરકા છે.

॥ ५॥ गुरु गुरुगण विद्यापीठ स्थापित पुरातत्त्वमंदिर मार्केत
 तैल्लार धनदु हेतानी तेनी प्रपादना गुरुगनी भाषामो न छवरी पोम्य
 गणान. वय तेनु मने पुरतु छान नरी गुरुगण पुरातत्त्व मंदिरना मन्त्री
 श्री. रमिछण्डा छंडाणाड परीछनी गुरुगनी अनुवाद करवाना काममां
 मरुद न मरुटी छिन तो तेम नरकुं अक्षय्य थात. आ मरुद पाटे तेमना

આમારી પું. સીમા પ્રાંતના લાલકો તેનો ધોરો ધગો ઉપયોગ કરી રહે
 ૫ હેલુપી પ્રસ્તાવના નાગરી લીપીમાં લખી છે.

મુનરાન પુરાતત્ત્વ મંદિર,	}	પરમાનંદ કોસમ્બી.
જાન્યુન ૧૬ ૪ મં. ૧૯૭૯		

अभिधम्मसंगहो

१.

(चित्तसंगहविभागो.)

नमो तम्म भगवतो अरहतो सम्मासंबुदस्स ।

१. सम्मासंबुदमनुत्तं ससद्धम्मगणुत्तरे ।
अभिरादिय भासिस्से अभिधम्मत्पसंगहं ॥
तत्थ पुत्ताभिधम्मत्था वनुत्था परमत्थनो ।
पित्तं चेगमिकं रूपं निम्बानभित्ति सन्धया ॥

२. तत्थ पित्तं ताव वनुत्तिधे होत्ति, कामावचरं, रूपावचरं,
अरूपावचरं, लोकुत्तरं पेत्ति ॥

३. तत्थ कम्मं कामावचरं ? सोमनस्ससहगतं दिट्ठिगतसंपयुत्तं
असंस्वारिकमेकं, ससंस्वारिकमेकं । सोमनस्ससहगतं दिट्ठिगतविप्प-
पुत्तं असंस्वारिकमेकं, ससंस्वारिकमेकं । उपेक्खासहगतं दिट्ठिगतसं-
पयुत्तं असंस्वारिकमेकं, ससंस्वारिकमेकं । उपेक्खासहगतं दिट्ठिगत-
विप्पपुत्तं असंस्वारिकमेकं, ससंस्वारिकमेकं ति इमानि अट्ठ पि लोभ-
सहगतानि चित्तानि नाम ॥

४. दोमनस्समहगतं पटियसंपयुत्तं असंस्वारिकमेकं, ससंस्वारि-
कमेकं ति इमानि द्वे पि पटियचित्तानि नाम ॥

५. उपेक्खामहगतं विचिकिच्छामंपयुत्तमेकं, उपेक्खासहगतं
उद्धमंपयुत्तमेकं ति इमानि द्वे पि मोमूहचित्तानि नाम ॥

इथेयं सम्मया पि द्वादसाकुसलचित्तानि समत्तानि ॥

६. अदृषा स्तोममूलानि दोसमूलानि च द्विधा ।
मोहमूलानि च द्वे वि द्वादसाङ्गसंज्ञा सिध्युं ॥

७. उपेक्षसाहगनं चक्षुर्विज्ञानं । तथा सोऽविज्ञानं, पानविज्ञानं, निहाविज्ञानं । दुस्त्वसाहगनं कायविज्ञानं । उपेक्षसाहगनं मन्दस्वप्नचित्तं । उपेक्षसाहगनं सन्धीरणचित्तं चेति इमानि सप्तानि अहमन्वित्वाकचित्तानि नाम ॥

८. उदरसासहगर्भं चरसुरिञ्ज्यागै । तथा मोनरिञ्ज्यागै, पानरि
 ञ्ज्यागै, निन्दारिञ्ज्यागै । सुरसमहगर्भं कायरिञ्ज्यागै । उदरसासहगर्भं
 मंथरिञ्ज्यागै । गोपनस्मगहगर्भं मंथरिञ्ज्यागै । उदरसासहगर्भं
 मंथरिञ्ज्यागै मेति इमानि अष्ट विंशत्युदरसासहगर्भानि नान् ॥

९. उदयस्वामिहर्गते पञ्चद्वाराज्जननिर्गते । तस्या मनोद्वारादग्नय-
विर्गते । सोमनश्मग्नहर्गते हगिद्वारादग्निर्गते । इमाग्नि त्रीणि नि-
र्गते । अथैतानि त्रीणि नाम ॥

इथे मज्झमा नि अद्वाहमादेवकणिगानि मयगानि ॥

१०. गन्तादुगल्लयाकानि पुञ्जयाकानि भद्रया ।
क्रियाविधानानि श्रीणी नि भद्राय भद्रयुक्ता ॥

११. वागाहेवृद्धगुणानि गोमनानी नि गुणरे ।
वृद्धनर्गाः निगानि भवेदना ॥ ११ ॥

१३. संयतस्य गङ्गाय नमः । आगम्यत्पुनः अगम्यात्पुनः, गम्यात्पुनः ।
 १४. संयतस्य गङ्गाय नमः । आगम्यत्पुनः अगम्यात्पुनः, गम्यात्पुनः ।
 १५. संयतस्य गङ्गाय नमः । आगम्यत्पुनः अगम्यात्पुनः, गम्यात्पुनः ।
 १६. संयतस्य गङ्गाय नमः । आगम्यत्पुनः अगम्यात्पुनः, गम्यात्पुनः ।
 १७. संयतस्य गङ्गाय नमः । आगम्यत्पुनः अगम्यात्पुनः, गम्यात्पुनः ।
 १८. संयतस्य गङ्गाय नमः । आगम्यत्पुनः अगम्यात्पुनः, गम्यात्पुनः ।
 १९. संयतस्य गङ्गाय नमः । आगम्यत्पुनः अगम्यात्पुनः, गम्यात्पुनः ।
 २०. संयतस्य गङ्गाय नमः । आगम्यत्पुनः अगम्यात्पुनः, गम्यात्पुनः ।

१३. संयमस्य नृणां आचार्यपुत्रं धर्मपार्श्वदेवैः, नृपपार्श्व-
देवैः । संयमस्य नृणां आचार्यपुत्रं धर्मपार्श्वदेवैः, नृपपार्श्व-

मेकं । उपेयस्यासहगर्ग आणमंपयुत्तं असंस्वारिकमेकं, समंस्वारिकमेकं ।
उपेयस्यासहगर्ग आणविष्पयुत्तं असंस्वारिकमेकं, ससंस्वारिकमेकं ति
इमानि अट्ट पि सहेतुककामावचरविपाकचिच्छानि नाम ॥

१४. सोमनसस्मसहगर्ग आणमंपयुत्तं असंस्वारिकमेकं, ससंस्वा-
रिकमेकं । सोमनससहगर्ग आणविष्पयुत्तं असंस्वारिकमेकं, ससं-
स्वारिकमेकं । उपेयस्यासहगर्ग आणमंपयुत्तं असंस्वारिकमेकं, ससंस्वा-
रिकमेकं । उपेयस्यासहगर्ग आणविष्पयुत्तं असंस्वारिकमेकं, ससंस्वारि-
कमेकं ति इमानि अट्ट पि सहेतुककामावचरक्रियाचिच्छानि नाम ॥

इथेवं गच्छथा पि चतुर्वीसति सहेतुककामावचरकुसलविपाक-
क्रियाचिच्छानि मयच्छानि ॥

१५. वेदनाआणसंस्वारमेदेन चतुर्वीसति ।

सहेतुककामावचरपुञ्जपाकक्रिया मया ॥

१६. कामे तेवीस पाकानि पुञ्जापुञ्जानि वीसति ।

एकादस क्रिया धेति चतुपञ्चास सम्बधा ॥

१७. वितकविचारपीतिमुखेकगतासहितं पठमज्ज्ञानकुसलचित्तं ।
विचारपीतिमुखेकगतासहितं द्वितियज्ज्ञानकुसलचित्तं । पीतिमुखेक-
गतासहितं तृतीयज्ज्ञानकुसलचित्तं । मुखेकगतासहितं चतुर्थज्ज्ञान-
कुसलचित्तं । उपेयस्तेकगतासहितं पञ्चमज्ज्ञानकुसलचित्तं वेति इमानि
पञ्च पि रूपावचरकुसलचित्तानि नाम ॥

१८. वितकविचारपीतिमुखेकगतासहितं पठमज्ज्ञानविपाकचित्तं ।
विचारपीतिमुखेकगतासहितं द्वितियज्ज्ञानविपाकचित्तं । पीतिमुखे-
कगतासहितं तृतीयज्ज्ञानविपाकचित्तं । मुखेकगतासहितं चतुर्थज्ज्ञान-
विपाकचित्तं । उपेयस्तेकगतासहितं पञ्चमज्ज्ञानविपाकचित्तं वेति
इमानि पञ्च पि रूपावचरविपाकचित्तानि नाम ॥

१९. वितकविचारपीतिमुखेकगतासहितं पठमज्ज्ञानक्रियाचित्तं ।

विचारपीतिमुत्प्रेक्ष्यकगतासहितं दुतियज्ज्ञानक्रियाचित्तं । पीतिमुत्प्रे-
क्ष्यकगतासहितं ततियज्ज्ञानक्रियाचित्तं । मुत्प्रेक्ष्यकगतासहितं चतुत्य-
ज्ज्ञानक्रियाचित्तं । उपेक्ष्यकगतासहितं पञ्चमज्ज्ञानक्रियाचित्तं चेति
इमानि पञ्च पि रूपावचरक्रियाचित्तानि नाम ॥

इत्येवं सन्ध्या १५ पञ्चरस रूपावचरकुसलविषाकक्रियाविष्ठा-
नि सप्ततानि ॥

२०. पञ्चपा ज्ञानभेदेन रूपावचरमानसं ।
पुञ्जपाकक्रियाभेदा तं पञ्चदसधा भवे ॥

२१. आकाशानञ्जायतनकुसलचित्तं । विज्ज्ञानञ्जायतनकुसल-
चित्तं । आकिञ्चञ्जायतनकुसलचित्तं । नेयसञ्ज्ञानासञ्जायतनकुस-
लचित्तं चेति इमानि चत्वारि पि अरूपावचरकुसलचित्तानि नाम ॥

२२. आकाशानञ्जायतनविषाकचित्तं । विज्ज्ञानञ्जायतनविषाक-
चित्तं । आकिञ्चञ्जायतनविषाकचित्तं । नेयसञ्ज्ञानासञ्जायतनवि-
षाकचित्तं चेति इमानि चत्वारि पि अरूपावचरविषाकचित्तानि नाम ॥

२३. आकाशानञ्जायतनक्रियाचित्तं । विज्ज्ञानञ्जायतनक्रियाचित्तं ।
आकिञ्चञ्जायतनक्रियाचित्तं । नेयसञ्ज्ञानासञ्जायतनक्रियाचित्तं
चेति इमानि चत्वारि पि अरूपावचरक्रियाचित्तानि नाम ॥

इत्येवं सन्ध्या १६ द्वादश अरूपावचरकुसलविषाकक्रियावि-
ष्ठानि सप्ततानि ॥

२४. आन्ध्रनयनभेदेन अनुष्णानमानसं ।
दुष्णानाहक्रियाभेदा नूनं द्वादशधा भवे ॥

२५. श्रोतारविषयविभक्तं । सङ्घदाग्राविषयविभक्तं । भूतग्राविष-
यविभक्तं । अग्राविषयविभक्तं चेति इमानि चत्वारि पि श्रोतारह-
स्यारविषयानि नाम ॥

२६. सोतापत्तिफलचित्तं । सकदागामिफलचित्तं । अनागामि-
फलचित्तं । अरहत्फलचित्तं चेति इमानि चत्वारि पि लोकुत्तरवि-
पाकचित्तानि नाम ॥

इथेवं सन्वया पि अट्ट लोकुत्तरकुसलविपाकचित्तानि समत्तानि ॥

२७. चतुमगगप्पमेदेन चतुया कुसलं तथा ।

पाकं सस्स फलत्ता ति अट्ठयानुत्तरं यत्तं ॥

२८. द्वादसाकुसलानेवं कुसलानेकवीसति ।

उत्तिसेव विपाकानि क्रियाचित्तानि वीसति ॥

२९. चतुपञ्चासपा कामे रूपे पद्मरसीरये ।

चित्तानि द्वादसारूप्ये अट्ठयानुत्तरे तथा ॥

इत्थमेकननवृत्तिप्पमेदं पन मानसं ।

एकवीससत्तं वाय विभजन्ति विचवरत्तणा ॥

३०. कथं एकननवृत्तिविधं चित्तं एकवीससत्तं होति ? वित्तवि-
चारपीतिमुत्तेकगतासहितं पठमज्ज्ञानसोतापत्तिमगगचित्तं । विचार
पीतिमुत्तेकगतासहितं द्वितियज्ज्ञानसोतापत्तिमगगचित्तं । पीतिमुत्ते-
कगतासहितं तृतीयज्ज्ञानसोतापत्तिमगगचित्तं । मुत्तेकगतासहितं
चतुर्थज्ज्ञानसोतापत्तिमगगचित्तं । उपेक्खरेकगतासहितं पञ्चमज्ज्ञान-
सोतापत्तिमगगचित्ते चेति इमानि पञ्च पि सोतापत्तिमगगचित्तानि
नाम ॥ तथा सकदागामिमगग-अनागामिमगग-अरहत्तमगगचित्तं चेति
समवीसति मगगचित्तानि । तथा फलचित्तानि चेति समपचाब्बीस
लोकुत्तरचित्तानि भवन्ती ति ॥

३१. ज्ञानगयोगमेदेन कत्तेवेकं तु पञ्चपा ।

पुच्चयानुत्तरं चित्तं पचाब्बीस विधं ति य ॥

यथा य रूपावर्धं गण्ढयानुत्तरं तथा ।

पठमादिज्ञानयेदे आरूप्यं चापि पञ्चये ॥

एकादसविधं तस्मा पटमादिकमीरितं ।

ज्ञानमेकैकमन्ते तु तेषासनिविधं भवे ॥

सत्तत्तिसविधं पुञ्जं द्विपञ्चासविधं तथा ।

पारुमिद्याहु विचानि एकवीससतं शुभा ॥

इति अभिधमत्यसंगहे चित्तसंगहविभागो नाम पटमो परिच्छेदो ॥

—(७७४८६६)—

२

(चेतसिकसंगहविभागो.)

१. एकुप्पादनिरोधा च एकालम्बनवत्पुका ।

नेतोपुत्ता द्विपञ्चास घम्मा नेतमिका मया ॥

२. कथं ? कम्सो, वेदना, सञ्जा, नेतना, एकगता, जीरिणि-
न्द्रियं, मनमिकारो नेति गतिमे नेतमिका सम्यचित्तमाधारणा नाम ॥

३. रिक्को, विचारो, अविमोखो, रिरिधं, पीनि, छन्दो वा
ति छ इमे नेतमिका वकिण्णका नाम ॥ एरमेो तेरम नेतमिका
अञ्जगमाना ति वेदितव्या ॥

४. गांहो, भहिगिक्कं, अनोलग्यं, उदणं, ओपो, दिट्ठि, मानो,
दोमां, इग्गा, मण्णग्यं, कुट्ठो, पीने, पिद्धं, रिगिरिण्णो पेति
भुदमिमे नेतमिका अट्ठग्या नाम ॥

५. मट्ठा, मति, हिहि, ओलग्यं, अलोमो, अदोगो, तत्रपण-
नता, कायपग्गादि, विजपग्गादि, कायल्लुता, विजल्लुता, कायमु-
दुता, विजमुदुता, कायहम्मञ्जना, विजहम्मञ्जना, कायपाण्डुञ्ज-
ना, विजपाण्डुञ्जना, कायगुत्तुञ्जना, विजगुत्तुञ्जना, नेति एट्ठनी-
मिदं नेतमिका सोमनसाशरणा नाम ॥

६. सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माभाजीवो चेति तिस्सो विरत्तियो नाथ ॥

७. करुणा-मुदिता एन अप्पमञ्जायो नामा ति सम्भया पि पञ्चिन्द्रियेन सद्धि पञ्चवीसतिमे चेतसिका सोमना ति वेदितव्या ॥

८. एत्तावता च-

तेरसञ्जसमाना च पुद्गसाकुसला तथा ।

सोमना पञ्चवीसा ति द्विपञ्चास पवुचरे ॥

९. तेसं चित्तावियुत्तानं यथायोगमित्रो परं ।

चित्तुप्पादेसु पथेकं संपयोगो पवुचति ॥

सच्च सम्भस्य युज्जन्ति यथायोगं पकिण्णका ।

पुद्गसाकुसलेस्येव सोमनेस्येव सोमना ॥

१०. कथं ? सम्भचित्तसाधारणा ताव सच्च चेतसिका सम्भेसु पि एवमनवुत्तिचित्तुप्पादेसुः लब्धन्ति ॥

११. पकिण्णकेसु एन वित्तको ताव द्विपञ्चविञ्चाणवज्जितकामा-
वहरचित्तेसु चैव एकादससु पथमज्ज्ञान चित्तेसु चेति पञ्चपञ्चास-
चित्तेसु उप्पज्जति ॥ विचारो एन तेसु चैव एकादससु दुतियज्ज्ञान-
चित्तेसु चेति उसद्धिचित्तेसु जायति ॥ अपिमोक्खो द्विपञ्चविञ्चाण-
विचिकिच्छावज्जितचित्तेसु ॥ विरियं पञ्चद्वारावज्जन-द्विपञ्चवि-
ञ्चाण-संपटिच्छन-संतीरणवज्जितचित्तेसु ॥ पीति दोमनस्सुपे-
षत्तासङ्गत-कायविञ्चाण-चतुत्यज्ज्ञानवज्जितचित्तेसु ॥ उन्दो अहे-
तुक-मोमूहवज्जितचित्तेसु लब्धति ॥

१२. ते एन चित्तुप्पादा यथाक्रमं-

उसद्धि पञ्चपञ्चास एकादस च सोब्बस ।

सत्तति धीसति चैव पकिण्णकविवज्जिता ॥

पञ्चपञ्चास छसद्विद्वसत्तंति त्रिसत्तति ।

एकपञ्चास चेकूनसत्तति सपकिण्णका ॥

१३. अकुसलेसु पन मोदो, अहिरिकं, अनोत्तर्प, उद्धचं चेति चत्तारोमे चेतसिका सन्वाकुसलसाधारणा नाम । सव्येसु पि द्वादसाकुसलेसु लम्भन्ति ॥ लोभो अट्टसु लोभसहगतचित्तेस्येव लम्भति ॥ दिट्ठि चतुसु दिट्ठिगतसंपयुत्तेसु ॥ मानो चतुसु दिट्ठिगतविप्पयुत्तेसु ॥ दोसो, इस्सा, मच्छरियं, कुक्कच्चं च द्वीसु पटिघचित्तेसु ॥ पीनं, मिद्धं पञ्चसु ससंत्वारिकचित्तेसु ॥ विचिकिच्छा विचिकिच्छा सहगतचित्ते येव लम्भती ति ॥

१४. सन्वापुञ्जेसु चत्तारो लोभमूले तयो गता ।

दोसमूलेसु चत्तारो ससंत्वारे द्वयं तथा ॥

विचिकिच्छा विचिकिच्छाचित्ते चेति चुहस ।

द्वादसाकुसलेस्येव संपयुज्जन्ति पञ्चथा ॥

१५. सोमनेसु पन सोभनसाधारणा ताव एकूनवीसति चेतसिका सव्येसु पि एकूनराट्ठिसोभनचित्तेसु संविज्जन्ति ॥ विरत्तियो पन तिस्सो पि लोकुत्तरचित्तेसु सव्वथा पि नियवा एकनो व लम्भन्ति । ओकियेसु पन कामावचरकुसलेस्येव कदाचि संदिस्मन्ति विमुं विधुं ॥ अप्पमज्जायो पन द्वादससु पञ्चमज्जानरुत्तितमहगतचित्तेसु चेर कामावचरकुसलेसु च सदेतुककामावचरक्रियाचित्तेसु चेति अट्ठवीसतिचित्तेस्येव कदाचि नाना हुत्वा जायन्ति ॥ उपेक्खासहगनेसु पनेत्थ करुणामुदिता न सन्ती ति केचि वदन्ति ॥ पञ्चा पन द्वादससु आणसंपयुत्तकामावचरचित्तेसु चेर सव्येसु पञ्चनिमसहगतलोकुत्तरचित्तेसु चेति मत्तचत्तालीसचित्तेसु संपयोमं गच्छती ति ॥

१६. एकूनवीमनि पम्मा आयन्तेहनसद्विमु ।

तयो सौव्यचित्तेसु अट्ठीसतिथं द्वयं ॥

पञ्चा पक्वमिना सत्त्वसत्ताजीमविषेणु रि ।

संपुष्पा चतुर्देवं सोमनेत्येव सामना ॥

१७. इस्सा-यच्छेर-बुध-विरती-करुणादयो ।

नाना कदाचि मानो च धीनमिदं तथा सह ॥

यथायुगानुसारेण सेसा नियतयोगिनो ।

संगहं च पवस्वामि तेमं दानि यथारहं ॥

१८. उत्तिमानुचरे धम्मा पञ्चतिम महग्ने ।

अद्वितीयापि भन्मन्ति कामावचरसोमने ॥

सत्त्ववीर्यस्यपुञ्जमिदं द्वादसाहेतुके नि च ।

यथासंभवयोगेन पञ्चपा सत्य संगहो ॥

१९. कथं ? लोकुचरेणु ताव अद्वि पठमज्ञानिकचित्तेषु अञ्ज-
समाना हेरस चेतसिका, अप्पमञ्जावज्जिता तेवीसति सोमनचेत-
सिका चेति उत्तिस धम्मा संगहं गच्छन्ति ॥ तथा दुवियज्ञानिक-
चित्तेषु वित्तवज्जा ॥ तनियज्ञानिकचित्तेषु वित्तविचारवज्जा ॥
चतुस्यज्ञानिकचित्तेषु वित्तविचारपीतिवज्जा ॥ पञ्चमज्ञानिकचि-
त्तेषु उपेवत्तामहगता ते एव संगहन्ती ति सम्मया पि अद्वि
लोकुचरचित्तेषु पञ्चमज्ञानवसेन पञ्चपा व संगहो होमी ति ॥

२०. उत्तिस पञ्चतिसाय चतुर्तिस यथास्मै ।

तेत्तिस द्वयमित्थं पञ्चधानुचरे ठिता ॥

२१. महग्नेषु पन तीसु पठमज्ञानिकचित्तेषु ताव अञ्जसमाना
हेरस चेतसिका विरतित्तयवज्जिता द्वावीसति सोमनचेतसिका चेति
पञ्चतिस् धम्मा संगहं गच्छन्ति ॥ करुणाश्रुदिता पनेत्य पञ्चमेव
योजेत्तम्भा ॥ तथा दुवियज्ञानिकचित्तेषु वित्तवज्जा । तनियज्ञा-
निकचित्तेषु वित्तविचारवज्जा । चतुस्य ज्ञानिकचित्तेषु वित्तवि-
चारपीतिवज्जा ॥ पञ्चमज्ञानिकचित्तेषु पन पञ्चरससु अप्पमञ्जापो

पञ्चपञ्चास छसद्विद्वसत्तति विसत्तति ।

एकपञ्चास चेकूनसत्तति सपक्किण्णका ॥

१३. अकुसलेसु पन मोहो, अहिरिकं, अनोत्तप्पं, उद्धर्चं च चचारोमे नेवसिका सन्नाकुसलसाधारणा नाम । सन्नेसु पि द्वा साकुसलेसु लब्भन्ति ॥ लोमो अट्टसु आमसहगतचित्तेस्येव लब्भन्ति दिट्ठि चट्टसु दिट्ठिगतसंपयुत्तेसु ॥ मानो चट्टसु दिट्ठिगतविप्पत्तेसु ॥ दोसो, इस्सा, मच्छरियं, कुकळं व दीसु पटियचित्तेसु पीनं, मिद्धं पञ्चसु ससंस्वारिकचित्तेसु ॥ विचिक्किच्छा विचिक्किच्छा सहगतचित्ते येव लब्भन्ती ति ॥

१४. सन्नापुञ्जेसु चचारो लोममूले तयो गता ।

दोसमूलेसु चचारो ससंस्तारे द्वयं तथा ॥

विचिक्किच्छा विचिक्किच्छाचित्ते चेति शुद्धस ।

द्वादसाकुसलेस्येव संपयुज्जन्ति पञ्चधा ॥

१५. सोमनेसु पन सोभनसाधारणा ताव एकूनवीसति वेत्तसि सन्नेसु पि एकूनसद्विसोभनचित्तेसु संविज्जन्ति ॥ विरतिपो पत्तिस्सो पि लोकुत्तरचित्तेसु सव्वथा पि नियत्रा एकतो व लब्भन्ति लोकियेसु पन कामावचरकुसलेस्येव कदाचि संदिस्मन्ति विमुं विमुं अप्पमञ्जापो पन द्वादससु पञ्चमज्झानवडिनवमहगतचित्तेसु च कामावचरकुसलेसु च सहेतुककामावचरक्रियाचित्तेसु चेति अट्ठवीसति चित्तेस्येव कदाचि नाना ह्रत्वा जायन्ति ॥ उपेक्खासहगनेसु पनेत्त फरुगामुदिता न सन्ती ति केचि वदन्ति ॥ पञ्चा पन द्वादसाणसंपयुत्तकामावचरचित्तेसु चैव सन्नेसु पञ्चतिसमहगतलोकुत्तरचित्तेसु चेति सचचत्तावीसचित्तेसु संपयोगं गच्छन्ती ति ॥

१६. एकूनवीसति घम्या जायन्तेकूनसद्विसु ।

तयो सोळसचित्तेसु अट्ठवीसतियं द्वयं ॥

पञ्चा पक्वमिता मत्तवत्तालीमविषेणु नि ।

संपपुत्ता चतुदेव सोभनेस्येव सांभना ॥

१७. इस्सा-मच्छेर-वुवुध-विरत्ती-करुणादयो ।

नाना कदाचि मानो च धीनमिद्धं तथा सह ॥

यथापुत्तानुसारेण सेसा नियमयोगिनो ।

संगहं च पचवत्तामि तेमं दानि यथारहं ॥

१८. उत्तिमानुचरे धम्मा पञ्चर्त्तिग महग्गने ।

अहर्त्तिसापि म्भन्ति कामाचचरसोभने ॥

सत्तवीमत्तपुञ्जमिद् द्वादसाहेतुके नि च ।

यथासंभवयोगेन पञ्चथा तत्त संगहो ॥

१९. कथं ? लोकुत्तरेण ताव अट्टमु पठमग्गानिकचित्तेणु अञ्ज-
समाना तेरस नेत्रसिका, अप्पमञ्जावज्जिता तेवीसति सोभनचेत-
सिका चेति उत्तिम धम्मा संगहं गच्छन्ति ॥ तथा दुतियग्गानिक-
चित्तेणु चित्तवज्जा ॥ तनियग्गानिकचित्तेणु चित्तविचारवज्जा ॥
चतुत्तयग्गानिकचित्तेणु चित्तविचारपीतिवज्जा ॥ पञ्चमग्गानिकचि-
त्तेणु उपेखामहगता ते एव संगयन्ती वि सम्पथा पि अट्टमु
लोकुत्तरचित्तं पञ्चरुग्गानवसेन पञ्चथा व संगहो होती ति ॥

२०. उत्तिस पञ्चर्त्तिसाय चतुर्त्तिस यथात्म्ये ।

तेत्तिस द्वयमिधेवं पञ्चपानुचरे विता ॥

२१. महग्गनेणु पन तीणु पठमग्गानिकचित्तेणु ताव अञ्जसमाना
तेरस चेतसिका विरत्तिचयवज्जिता द्वावीसति सोभनचेतसिका चेति
पञ्चर्त्तिस धम्मा संगहं गच्छन्ति ॥ करुणाद्युदिता पनेत्त पथेकमेव
योजेत्तवा ॥ तथा दुतियग्गानिकचित्तेणु चित्तवज्जा । तनियग्गान-
निकचित्तेणु चित्तविचारवज्जा । चतुत्तय ग्गानिकचित्तेणु चित्तवि-
चारपीतिवज्जा ॥ पञ्चमग्गानिकचित्तं पन पत्तरससु अप्पमञ्जायो

न लक्ष्मन्ती ति सन्ध्याः पि सचवीसतिमहगतचित्तेषु, पञ्चकञ्चान-
वसेन पञ्चया व संगहो होती ति ॥

२२. पञ्चतिंस चतुर्त्तिंस तेत्तिंस च यथाकर्मः ।

वत्तिंस चं व तिसंति पञ्चया व महगते ॥

२३. कामावचरसोभनेषु पन कुसलेषु ताव पठमद्वये अञ्चसमाना
तेरस चैनसिका, पञ्चवीसति सोभनचैनसिका चेति अट्टतिंस पञ्चा
संगहं गच्छन्ति ॥ अप्पमञ्जावरनियो पनेत्थ पञ्च पि पञ्चेकमेव
योजेनम्भा ॥ तथा दुनियद्वये आणवज्जिता । ततियद्वये आणमप-
युत्ता पीनिवज्जिता । चतुत्थद्वये आणपीतिवज्जिता ते एव संगच्छन्ति ॥
क्रियाचित्तेषु पि चिरनिवज्जिता तथेव चतुसु पि दुत्तेसु चतुषा व
संगच्छन्ति ॥ तथा विपाकेषु च अप्पमञ्जाविरतिवज्जिता ते एव
संगच्छन्ती ति सन्ध्याः पि चतुवीसतिकामावचरसोभनचित्तेषु दुक्-
वसेन द्वादसपां व संगहो होती ति ॥

२४. अट्टतिंस सप्ततिंस द्वये छत्तिंसकं सुमे ।

पञ्चतिंस चतुर्त्तिंस द्वये तेत्तिंसकं किये ॥

तेत्तिंस पाके वत्तिंस द्वयेकत्तिंसकं मये ।

महेत्तुककामावचरपुञ्जपाकक्रियामने ॥

न विज्जनान्य विरती क्रियासु च महगते ।

अनुत्तरे अप्पमञ्जा कामपाके द्वये तथा ॥

अनुत्तरे सानपम्या अप्पमञ्जा च मग्गिमे ।

विरती आणवीती च परिजेणु रिमेगद्धा ॥

२५. अट्टमलेषु पन अंभमूलेषु ताव पठमे अर्गगारिके अञ्चग-
माना नेग चैनसिका, अट्टमलमादाराणा वनारे वा ति गणरा
सोवदिदीजि मद्धि एट्टनवीसति वम्मा संगहं गच्छन्ति ॥ तथेव

दुतिये असंस्वारिके लोभमानेन । ततिये तथेव वीतिवज्जिता लोभ-
दिद्वीहि सह अट्टारस । चतुत्थे वयेव लोभमानेन ॥

२६. पञ्चमे पन पटिपसम्पयुत्ते अमंस्वारिके दोसो, इस्सा, मच्छ-
रियं, कुमुच्चं चेति चतुर्हि सदि वीतिवज्जिता ते एव वीसन्ति धम्मा
संगयन्ति ॥ इस्सामच्छेरकुञ्जधानि पनेत्थ पच्चेकमेव योजेतब्बानि ॥
ससंस्वारिकपञ्चके पि तथेव धीनमिद्वेन त्रिसेसेत्वा योजेतब्बा ॥

२७. छन्दपीतिवज्जिता पन अञ्जसमाना एकादस, अकुसलसा-
धारणा चचारो चा ति पन्नरस धम्मा उद्धसहगते सम्पयुज्जन्ति ॥
विचिकिच्छासहगतचित्ते च अपिमोवसविरहिता विचिकिच्छासह-
गता तथेव पन्नरस धम्मा समुपलम्भन्ती नि सन्धया पि द्वादसाकु-
सलचित्तुप्पादेसु पच्चेकं योजिपमाना पि गणनवसेन सत्तथा च
संगहिता भवन्ती इति ॥

२८. एक्कनवीसट्टारस वीसेकवीस वोसति ।

द्वावीस पन्नरसेति सत्तथाकुसले ठिता ॥

साधारणा च चचारो समाना च दसापरे ।

जुहसेते पवुच्चन्ति सन्धाकुसलयोगिनो ॥

२९. अहेतुकेसु यन हसनचित्ते ताव छन्दवज्जिता अञ्जसमाना
द्वादस धम्मा संगहं गच्छन्ति । तथा बोद्धपने छन्दपीतिवज्जिता ।
मुखसंतीरणे छन्दविरियवज्जिता । मनोपातुत्तिकाहेतुकपटिसन्धि-
पुगले छन्दपीतिविरियवज्जिता । द्विपञ्चविज्जाणे पकिण्णकवज्जिता
ते येव संगयन्ती ति सन्धया पि अट्टारससु अहेतुकेसु गणनवसेन
चतुथा च संगहो होती नि ॥

३०. द्वादसेकादस दस सच चा इति चतुम्बिधो ।

अट्टारसाहेतुकेसु चित्तुप्पादेसु संगहो ॥

अहेतुहेतुसु सच्चत्य मन सेमा ययाग्हं ।

इति वित्थारतो वृत्तो तेत्तिमविधमंगहो ॥

इत्थं चित्तावियुत्तानं मंपयोगं च संगहं ।

अत्था मेदं यथायोगं चित्तेन सममुद्दिसे ॥

इति अभिधम्मत्यमंगहे चेनमिकमंगहविभागो नाम

द्वितीयो परिच्छेदो ॥

३.

(पकिण्णकसंगहविभागो)

१. संपयुत्ता यथायोगं तेपञ्चास सभावतो ।

चित्तचेतसिका धम्मा तेसं दानि यथारहं ।

वेदनाहेतुतो किच्चद्वारारम्भणवत्पुतो ।

चित्तुप्पादवसेनेव संगहो नाम नीयते ॥

२. तस्य वेदनासंगहे ताव तिविधा वेदना, सुखं, दुखं, अदुख-
मसुखं चेति । सुखं, दुखं, सोमनस्सं, दोमनस्सं, उपेक्खा ति च
मेदेन पन पञ्चधा होति ॥

३. तस्य सुखसङ्गतं कुसलविपाकं कायविञ्जाणमेकमेव । तथा
दुखसङ्गतं अकुसलविपाकं कायविञ्जाणं ॥ सोमनस्ससङ्गत-
चित्तानि पन लोभमूलानि चत्तारि । द्वादस कामावचरसोमनानि ।
सुखसंतीरण-हसनानि च द्वे ति अद्वारस कामावचरचित्तानि चेव
पठम-द्वितीय-तृतीय-चतुर्थज्ज्ञानसंखातानि चतुवत्तालीस महगत-
ओकुत्तरचित्तानि चेति द्वासद्विविधानि भवन्ति ॥ दोमनस्ससङ्गत-

चित्तानि पन द्वे पटिपचित्तानेव ॥ सेसानि सन्धानि पि पञ्चप-
ञ्चास उपेक्खासहगतचित्तानेवा ति ॥

४. सुखं दुक्खं उपेक्खा ति तिविधा तत्थ वेदना ।
सोमनस्से दोमनस्समिति भेदेन पञ्चधा ॥
सुखमेकत्थ दुक्खं च दोमनस्सं द्वये ठितं ।
द्वासट्ठिमु सोमनस्सं पञ्चपञ्जासकेतरा ॥

५. हेतुसंगहे हेतवो नाम, लोभो, दोसो, मोहो, अलोभो, अदो-
सो, अमोहो चा ति छद्दा भवन्ति ॥

६. तत्थ पञ्चद्वारावज्जन-द्विपञ्चविज्जाण-संपटिच्छन-संतोरण-बो-
द्धपन-इसनवसेन अट्टारस अहेतुकचित्तानि नाम ॥ सेसानि सन्धानि
पि एकसत्तविचित्तानि सहेतुकानेव ॥

७. तत्थापि द्वे भोमूहचित्तानि एकहेतुकानि । सेसानि दस अकु-
सलचित्तानि चैव आणविप्पयुत्तानि द्वादस कामावचरसौभनानि
चैति द्वावोसनि दुहेतुकचित्तानि ॥ द्वादस आणसंपपुचकामावचर-
सौभनानि चैव पञ्चत्रिंश महग्गतलोकुत्तरचित्तानि चैति सत्तचत्ता-
ब्बीस विहेतुकचित्तानी ति ॥

८. लोभो दोसो च मोहो च हेतू अकुसला तयो ।
अलोभादोसामोहा च कुसलाग्याकृता तथा ॥
अहेतुकद्वारसेकहेतुका द्वे दुबीसति ।
दुहेतुका मत्ता सत्तचत्ताब्बीस विहेतुका ॥

९. किञ्चसंगहे किञ्चानि नाम पटिसंघि-भवंगावज्जन-दस्सन-सव-
न-पायन-सायन-फुमन-संपटिच्छन-संतोरण-बोद्धपन-जवन-नदार-
म्भण-चुतिवसेन चुदसविधानि भवन्ति ॥ पटिमंघि-भवंगावज्जन-
पञ्चविज्जाणद्वानादिवसेन पन त्वेसं दसधा ठानयेदो वेदितव्यो ॥

१०. तस्य द्वे उपेक्षासहगवमंतोरणानि त्वेव अट्ट महाविपाकानि च, नव रूपावरविपाकानि त्वेति एकुनवीसति चित्तानि पटिमंथि-मवंग-चुनिकिधानि नाम ॥ आवज्जनकिधानि पन द्वे । तथा दस्सन-सवन-घायन-सायन-कुम्भन-संपटिच्छनकिधानि च ॥ त्रीणि संतीरणकिधानि ॥ मनोद्वारावज्जनमेव पञ्चदारे बोद्धपनकिचं सा-पेति ॥ आवज्जनद्वयवज्जितानि कुसलाकुसल-फल क्रियाचित्तानि पञ्चपञ्चास जवनकिधानि ॥ महाविपाकानि त्वेव संतीरणत्तयेवेति एकादस तदारम्भणकिधानि ॥

११. तेषु पन द्वे उपेक्षासहगवमंतोरणचित्तानि पटिमंथि-मवंग-चुति-नदारम्भण-संतीरणवसेन पञ्चकिधानि नाम ॥ महाविपा-कानि अट्ट पटिमंथि-मवंग-चुति-नदारम्भणवसेन चतुकिधानि ॥ महगवविपाकानि नव पटिमंथि-मवंग-चुतिवसेन त्रिकिधानि ॥ सोमनस्समहगतं संतीरणं संतीरण-नदारम्भणवसेन दुकिधं । तथा बोद्धपनं च बोद्धपनावज्जनवसेन ॥ सेसानि पन मन्थानि पि जवन-मनोपावृत्तिक-द्विपञ्चविज्जाणानि यथामंभवेककिधानी नि ॥

१२. पटिमंथादयां नाम किधमेदेन शुद्धम ।

दमथा ठानमेदेन चित्तुप्पादा पक्कामिना ॥

अट्टमट्ठि तथा द्वे च नवद्व द्वे यथात्म्यं ।

एक-द्वि-ति-चतु-पञ्चकिधदानानि निरिसे ॥

१३. द्वारमंगद्वे द्वारानि नाम, चक्षुद्वारं, मोनद्वारं, ग्यानद्वारं, त्रि-प्राद्वारं, कायद्वारं, मनोद्वारं चेति छविधानि भवन्ति ॥

१४. तस्य चक्षुमेव चक्षुद्वारं । तथा मोनादयो मोनद्वारादीनि ॥ मनोद्वारं पन भवंगे ति पशुवति ॥

१५. तस्य पञ्चदारावज्जन-चक्षुसिञ्जाण-मंपटिच्छन-मंतोरण-बोद्धपन-वामाच-चक्षुद्वार-तदारम्भण-संपटिच्छन-संतीरण-च-

सुत्तानं च पटिसंघिमवंगचुनिसंस्वातानं छव्विअं पि ययामंभवं दे-
सुय्येन भवन्तरे छद्दारगहितं पच्चुप्पन्नमतीतं पज्जत्तिभूतं वा कम्म-
कम्मनिमित्त-गविनिमित्तसंमतं आरम्भणं होति ॥

२२. तेसु चवसुविज्जाणादीनि ययाकमं रूपादिपक्केकारम्मणा-
नेव ॥ मनोधातुत्तिकं पन रूपादिपञ्चारम्मणं ॥ सेसानि कामावर-
विपाकानि हसनचिचं चेति सच्चया पि कामावचरारम्मणानेव ॥
अकुसलानि चैव आणविप्पयुत्तकामावचरजवनानि चेति लोकुत्तर-
ज्जितसच्चारम्मणानि ॥ आणमंपयुत्तकामावचरकुसलानि चैव पञ्चन-
ज्ज्ञानसंस्वातं अभिज्जाकुसलं चेति अहरत्तमंगफलवज्जितसच्चार-
म्मणानि ॥ आणसंपयुत्तकामावचरक्रियानि चैव क्रियामिज्जासो-
द्वपनं चेति सच्चया पि सच्चारम्मणानि ॥ आरुप्पेसु दुत्तिपचनुत्पानि
महग्गारम्मणानि ॥ सेसानि महग्गवचित्तानि सच्चानि पि पज्ज-
त्तारम्मणानि ॥ लोकुत्तरचित्तानि निव्वानारम्मणानी ति ॥

२३. पञ्चवीस परितग्धि छ चित्तानि महग्गने ।

एकवीसति बोद्धारे अट्ट निव्वानगोचरे ॥

पीसानुत्तरसुत्तग्धि अग्गमग्गफलुग्धिने ।

पञ्च सच्चत्य छयेति सत्तथा तस्य संगरो ॥

२४. वत्थुसंगहे वत्थूनि नाम चक्खु-भोत-धान-निग्गहा-काप-
-इदयवग्गु चेति छव्विधानि भवन्ति ॥ तानि कामलोकं सम्पानि
पि रुप्पन्ति ॥ रूपलोकं पन धानादिक्षयं नत्थि ॥ अक्षयलोकं पन
सच्चानि पि न भवित्तानि ॥

२५. तस्य पञ्च रिट्ठभागधातुयो ययाकमं एकन्नेन पञ्च पमार-
वग्गुनि निम्मिदं पवन्ति ॥ पञ्चदारावज्जन-संपटिप्पणमग्गता
पन मनोधातु च इदं निम्मिदा येन पवन्ति ॥ भवमेवा पन
मनोरिट्ठभागधातुसंस्वाता च मंगारण-वहाविराक-पटिपद-प-पञ्च-

मग्न-हसन-रूपावचरवसेन हृदयं निस्सायेव पवचन्ति ॥ अवसेसा
इसलाकुसलक्रियानुत्तरवसेन पन निम्साय वा अनिस्साय वा ॥
आरुप्पविपाकवसेन हृदयं अनिस्सायेवा ति ॥

२६. एतत्तुं निम्सिवा कामे मत्त रूपे चतुर्विधा ।
तिवत्तुं निम्सितारूपे पान्तेकानिस्सिवा मत्ता ॥
तेचचाळीस निम्साय द्वेचचाळीस आपरे ।
निम्साय च अनिस्साय पाकारुप्पा अनिस्सिता ॥
इति अभियम्मत्पसंगहे पक्किण्णकर्मगहविभागो नाम
ततियो परिच्छेदो ॥

४.

(वीथिसंगहविभागो)

१. चित्तुप्पादानमिबेवं कत्वा संगहमुत्तरं ।
भूमिपुग्गलमेदेन पुब्बापरनियामितं ॥
पवत्तिसंगहं नाम पटिमन्धिपवत्तियं ।
पववत्तामि समासेन यथासंभवतो कथं ॥

२. छ वत्तूनि, छ द्वारानि, छ आरम्भणानि, छ विष्वाणानि,
छ वीथियो, छद्धा विसयप्पवत्ति चेति धोपिसंगहे ॥ छद्धानि
वेदितव्यानि ॥

३. वीथिमुत्तानं पन कम्म-कम्मनिमित्त-गतनिमित्तवसेन वि-
विधा होति विसयप्पवत्ति ॥

४. तत्तय वत्तुद्वारारम्भणानि पुब्बे वुत्तनयानेव ॥

५. चक्खुविष्वाणं, सोत्तविष्वाणं, पानविष्वाणं, मिग्घावि-
ष्वाणं, कायविष्वाणं, मनोविष्वाणं चेति छ विष्वाणानि ॥

म्मणं परित्तं नाम ॥ तस्य जवनं पि अनुपपञ्चित्वा द्वित्वस्वत्वं बो-
द्धपनमेव पवचति । ततो परं भवंगपातो व होति ॥ याव बोद्धपनु-
प्पादा च पन अप्पहोन्तातीतकमापायमागतं निरोधासन्नमारम्मणं
अतिपरित्तं नाम ॥ तस्य भवंगचलनमेव होति, नत्थि वीथिचित्त-
प्पादो ॥ इच्छेवं चक्खुद्वारे, तथा सोत्रद्वारादिषु चेति सव्यया पि पञ्चद्वारे
तदारम्मण-जवन-बोद्धपन-मोघवारसंस्वानानं चतुस्रं वारानं यथाकमं
आरम्मणभूता विसयप्पवत्ति चतुथा वेदितव्वा ॥

१०. वीथिचित्तानि सत्तेव चित्तप्पादा चतुद्दस ।

चतुपञ्चास वित्थारा पञ्चद्वारे यपारहं ॥

अयमेत्थ पञ्चद्वारे वीथिचित्तप्पवत्तिनयो ॥

११. मनोद्वारे पन यदि विभूतमारम्मणं आपायमागच्छति, ततो
परं भवंगचलन-मनोद्वारत्वज्जन-जवनावसाने तदारम्मणपाकानि
पवचन्ति । ततो परं भवंगपातो ॥ अविभूते पनारम्मणे जवनाव-
साने भवंगपातो व होति । नत्थि तदारम्मणुप्पादो ति ॥

१२. वीथिचित्तानि तीणेव चित्तुप्पादा दसेरिता ।

वित्थारं पनेत्थेकवत्तालीस विभावये ॥

अयमेत्थ परित्तजवनवारी ॥

१३. अप्पनाजवनवारे पन विभूताविभूतमेदो नत्थि । तथा तदार-
म्मणुप्पादो च ॥ तस्य हि जाणसंपपुत्तकामावचरजवनानमदृष्टं अ-
ञ्जतरस्मि परिकम्पोपचारानुलोमगोप्रमुनामेन चतुस्वत्वं त्रिस्व-
त्तमेव वा यथाकमं उप्पञ्जित्वा निरुद्धानन्तरमेव यपारहं चतुर्थं
पञ्चमं वा उन्वीसति महम्मनम्लोत्तरजवनेषु यथाभिनीहारवत्तेन यं
किञ्चि जवनं अप्पनावीथिमोतरति ॥ ततो परं अप्पनाजवनावसाने
भवंगपातो व होति ॥

१४. तस्य सोमनस्ससङ्गतजवनानन्तरं अप्पना पि सोमनस्सस-

इयता व पाटिकं खिन्न्या । उपेस्त्रासद्गतजवनानन्तरं उपेस्त्रासद्गत
व ॥ तन्वापि कुमलजवनानन्तरं कुमलजवनं चेव हेष्टिं च फल-
यमपेति । क्रियाजवनानन्तरं क्रियाजवनं अरहतफलं चाति ॥

१५. इत्थिं सुखमुज्जम्हा द्वादशोपेवस्त्रा परं ।

सुखिक्वक्रियतो अह उ संभोन्ति उपेस्त्रा ॥

पुपुग्जनान सेस्त्रान् कामपुग्जननिष्ठेनुतो ।

निष्ठेनुकायक्रियतो बीनरागानमप्यना ॥

अपनेत्य मनोदारे बीधिविचक्षणवतिनयो ॥

१६. सत्त्वया वि पनेत्य अनिष्ठे आरम्भे अहमज्जिराहाने
पञ्चविज्जाग-मैरिच्छुन-मैवीरज-नदारम्भगानि । इष्टे कुमलरि-
क्तानि ॥ अनिष्ठे पन गोमनम्ममद्गतानेव मैवीरज-नदारम्भगानि ॥
तन्वापि गोमनम्ममद्गतक्रियाजवनानामाने गोमनम्ममद्गता-
नेव नदारम्भगानि भवन्ति । उपेस्त्रासद्गतक्रियाजवनानामाने च
उपेस्त्रासद्गतानि होन्ति ॥

१७. गोमनम्ममद्गतजवनानामाने पन नदारम्भगानि येव भो-
गानि च उपेस्त्रासद्गतानेव भवन्ति ॥ तन्वा यदि गोमनम्ममद्ग-
मैरिच्छुन द्वापनम्ममद्गतजवनानामाने नदारम्भगानि भवन्ति,
तदा ये इत्थिं परिविज्जुन्ते विज्जितारम्भगपारम्भ उपेस्त्रासद्गत-
मैवीरज उपाज्जन्ति ॥ तपनन्निग्धा भवन्ति च होन्ति वि भवन्ति
अन्विग्धा ॥ तन्वा द्वापावज्जवनानामाने द्वापावजवनाने द्वापा-
वजवनानामाने आरम्भगपूरेण नदारम्भग इच्छन्तो वि ॥

१८. इत्थे नवनगताम्भगानि नियमे तानि ।

विद्वोत्तमहन्ते च नदारम्भगपीति ॥

अपनेत्य नदारम्भगनियमा ॥

१९. अस्तेषु च विज्जितजवनविज्जिते द्वापावजवनानि उपाज्जन्ति

छवत्तुमेव वा जवन्ति ॥ मंदप्पवत्तियं पन मरणकालादिमु पञ्चवा-
रमेव ॥ भगवतो पन यमकपाटिहारियकालादिमु लहुकप्पवत्तियं
चत्तारि पञ्च वा पद्यवेखणचित्तानि भवन्ती ति पि वदन्ति ॥
आदिकम्मिकस्स पन पठयकप्पनार्यं महग्गजवनानि अभिञ्जाज-
वनानि च सम्बथा पि एकवारमेव जवन्ति । ततो परं भवंगपातो व ॥
चत्तारो पन मग्गुप्पादा एकचित्तवखणिका । ततो परं द्वे तीणि
फलचित्तानि ययारहं उप्पज्जन्ति । ततो परं भवंगपातो ॥ निरो-
पसमापत्तिकाले द्विक्खत्तुं चतुत्पारुप्पजवनं जवन्ति । ततो परं निरोधं
कुसवि ॥ युट्ठानकाले च अनागामिफलं वा अरहत्तफलं वा यया-
रहमेकवारं उप्पज्जित्वा निरुद्धे भवंगपातो व होति ॥ सम्बथा पि
समापत्तिबोधिपं भवंगसोतो विय वीथिनियमो नत्थी ति कत्वा
बहूनि पि लब्धन्ती ति ॥

२०. सत्तवत्तुं परित्तानि मग्गाभिञ्जा सर्किं मत्ता ।

अवसेसानि लब्धन्ति जवनानि बहूनि पि ॥

अयमेत्थ जवननियमो ॥

२१. दुहेत्तुकानमहेत्तुकानं च पनेत्थ क्रियाजवनानि चेव अप्पना-
जवनानि च न लब्धन्ति ॥ तथा आणसंपयुत्तविपाकानि च सुग-
तियं ॥ दुग्गतियं पन आणविप्पयुत्तानि च महाविपाकानि न
लब्धन्ति ॥

२२. तिहेत्तुकेणु च खीणासवानं कुसलाकुसलजवनानि च न
लब्धन्ति । तथा सेक्खपुधुज्जनानं क्रियाजवनानि ॥ दिट्ठिगतसंपयु-
त्तविचिकिच्छाजवनानि च सेक्खानं ॥ अनागामिपुग्गलानं पन
पटियजवनानि च ॥ लब्धन्ति ॥ लोकुधरजवनानि च ययारहं
अरियानमेव समुप्पज्जन्ती ति ॥

हगता व पाटिकंस्त्रिवन्वा । उपेक्खासहगतजवनानन्तरं उपेक्खामहगता
व ॥ तत्थापि कुमलजवनानन्तरं कुसलजवनं चेव हेट्ठिमं व फलत्त-
यमप्पेति । क्रियाजवनानन्तरं क्रियाजवनं अरहत्तफलं चा ति ॥

१५. द्वचित्तं सुखपुञ्जमहा द्वादसोपेक्खका परं ।

सुखित्तक्रियतो अट्ठ छ संभोन्ति उपेक्खका ॥

पुपुञ्जनान संवत्थानं कामपुञ्जनिहेतुतो ।

विहेतुकामक्रियतो बीतरागानमप्पना ॥

अयमेत्य मनोदारे धीयिचित्तप्पवत्तिनयो ॥

१६. सन्वया पि पनेन्य अनिट्ठे आरम्मणे अकुमलविपाकानेव
पञ्चविज्जाण-संरट्ठिच्छन-संतीरण-तदारम्मणानि । इट्ठे कुमलविपा-
कानि ॥ अविट्ठे पन सोमनस्समहगतानेव संतीरणतदारम्मणानि ॥
तत्थापि सोमनस्समहगतक्रियाजवनावसाने सोमनस्समहगा-
नेव तदारम्मणानि भवन्ति । उपेक्खासहगतक्रियाजवनावसाने च
उपेक्खासहगानि होन्ति ॥

१७. दोमनस्समहगतजवनावसाने पन तदारम्मणानि चेव परं-
गानि च उपेक्खामहगतानेव भवन्ति ॥ तस्मा यदि सोमनस्सरदि-
मपिहस्स दोमनस्समहगतजवननावसाने तदारम्मणमपरो नत्थि,
तदा ये किञ्चि परिचित्तपुब्बं परिहारम्मणमारब्ध उपेक्खासहगत-
संतीरणं उप्पज्जति ॥ तमनन्तस्सिन्हा भयंगयातो च होतो ति वदन्ति
आचरिया ॥ तथा कामाववरजवननावसाने कामाववरमणानं काना-
ववरमण्येव आरम्मणभूतेषु तदारम्मणं इच्छन्ती ति ॥

१८. कामे जवनसत्तारम्मणाने नियमं गति ।

रिभूतेनिमरत्ते च तदारम्मणमीरिती ॥

अयमेत्य तदारम्मणनियमा ॥

१९. जवनेषु च परिचित्तवनवीरियं कामाववरजवनानि सज्जम्भं

छवखनुयेव वा जवन्ति ॥ मंदप्पवत्तिर्यं पन मरणकालादिमु पञ्चवा-
रमेव ॥ भगवतो पन यमकपाटिहारियकालादिमु लुहुकप्पवत्तिर्यं
चत्तारि पञ्च वा पच्चवेखणचित्तानि भवन्ती ति पि वदन्ति ॥
आदिकम्मिकस्स पन पठमकप्पनार्यं महग्गतजवनानि अभिञ्जान-
नानि च सम्बथा पि एकवारमेव जवन्ति । ततो परं भवंगपातो व ॥
चत्तारो पन मग्गुप्पादा एकचित्तवखणिका । ततो परं द्वे तीणि
फलचित्तानि यथारहं उप्पज्जन्ति । ततो परं भवंगपातो ॥ निरो-
धममापत्तिकाले द्विस्सत्तुं चतुत्थारुप्पज्जनं जवन्ति । ततो परं निरोधं
कुसति ॥ बुद्धानकाले च अनागामिफलं वा अरहनफलं वा यथा-
रहमेकवारं उप्पज्जित्वा निरुद्धे भवंगपातो व होति ॥ सम्बथा पि
समापत्तिवोधियं भवंगसोतो विष बीधिनिमयो नत्थी ति कत्वा
बहूनि पि लब्धन्ती ति ॥

२०. सत्तवखत्तुं परित्तानि मग्गाभिञ्जा सर्किं मत्ता ।

अवसेसानि लब्धन्ति जवनानि बहूनि पि ॥

अयमेत्थ जवननियमो ॥

२१. दुहेतुकानमहेतुकानं च पनेत्थ क्रियाजवनानि येव अप्पना-
जवनानि च न लब्धन्ति ॥ तथा ज्ञाणसंपयुत्तविषाकानि च दुग्ग-
तिर्यं ॥ दुग्गतिर्यं पन ज्ञाणविप्पयुत्तानि च महाविषाकानि न
लब्धन्ति ॥

२२. तिहेतुकेणु च खीणासवानं कुमलाकुसलजवनानि च न
लब्धन्ति । तथा सेस्सवपुज्जनानं क्रियाजवनानि ॥ दिट्ठिगतसंपयु-
त्तविचिकिप्पज्जनानि च सेस्सानं ॥ अनागामिपुग्गलानं पन
पटिथजवनानि च न लब्धन्ति ॥ लोक्कुत्तरजवनानि च यथारहं
अरिपानमेव सग्गुप्पज्जन्ती ति ॥

हगता च पादिकं खित्वा । उपेक्षामहगतजवनानन्तरं उपेक्षायाम्ना
व ॥ तथापि कुमलजवनानन्तरं कुमलजवनं चैव द्वेष्टि च फलज-
यमणेति । क्रियाजवनानन्तरं क्रियाजवनं ब्रह्मकर्म वा वि ॥

१५. द्वेष्टि स सुखपृञ्जम्हा द्वादशोपेक्षका परं ।

सुखितक्रियता अहं छ मंथोन्नि उपेक्षका ॥

पुण्ड्रजवनान संसृतामं कामपृञ्जनिहेतुता ।

निहेतुकायक्रियता वीतरागानमप्यना ॥

अथमेत्य मनोदारे वीथिचित्रवचनियता ॥

१६. सच्चया पि पनेत्य अनिष्टे आरम्भणे अकुमलविदाकानेव
पञ्चविज्जाण-संघटितछन-संतीरण-तदारम्भगानि । इष्टे कुमलविदा-
कानि ॥ अनिष्टे पन सोमनस्मसहगतानेव संतीरणतदारम्भगानि ॥
तस्यापि सोमनस्मसहगतक्रियाजवनावमाने सोमनस्मसहगा-
नेव तदारम्भगानि भवन्ति । उपेक्षसहगतक्रियाजवनावमाने च
उपेक्षसहगतानि होन्ति ॥

१७. सोमनस्मसहगतजवनावमाने पन तदारम्भगानि चैव भव-
गानि च उपेक्षामहगतानेव भवन्ति ॥ तस्या यदि सोमनस्मसहि-
संधिरुस्स सोमनस्मसहगतजवनावमाने तदारम्भगणुभयो नत्ति,
तदा ये द्विजि परिचितपुण्ये परिहारम्भणमारम्भ उपेक्षसहगत-
संतीरणं उण्यज्जति ॥ तमनन्निन्वा भवंगयातो व होतो वि वदन्ति
आचरिया ॥ तथा कामावचरजवनावमाने कामावचरमत्तानं कामा-
वचरपम्मेस्येव आरम्भणभूतेषु तदारम्भणं इच्छन्ती वि ॥

१८. कामे जवनमत्तारम्भगानं निषमं सति ।

विभूतेतिमहन्ते च तदारम्भणमीरिं ॥

अथमेत्य तदारम्भणनियमा ॥

१९. अवनेषु च परिचित्रवनवीथियं कामावचरजवनानि मगदपि

३. तत्प अपायभूमि, काममुगतिभूमि, रूपावचरभूमि, अरू-
पावचरभूमि चेति चतस्तो भूमियो नाम ॥

४. सासु निरयो, तिरच्छानयोनि, पेत्तिविसयो, असुरकायो
चेति अपायभूमि चतुर्विधा होति ॥

५. मनुस्सा, चातुम्महाराजिका, तारवत्तिसा, यामा, तुसिता,
निम्मानरति, परनिम्मितवसवत्ती चेति काममुगतिभूमि सत्तविधा
होति ॥ सा पनायमेकादसविधा पि कामावचरभूमिष्वेव संखं
गच्छति ॥

६. ब्रह्मपारिसज्जा, ब्रह्मपुरोहिता, महाब्रह्मा चेति पठमज्ज्ञान-
भूमि । परिचामा, अप्पमाणामा, आभस्सरा चेति दुनियज्ज्ञानभूमि ।
परित्तमुभा, अप्पमाणमुभा, सुभकिण्डा चेति तनियज्ज्ञानभूमि ।
वेठप्फला, असञ्चसत्ता, सुद्धायासा चेति चतुत्यज्ज्ञानभूमो नि
रूपावचरभूमि सोलसविधा होति ॥ अविहा, अनप्पा, सुदस्सा,
सुदस्सी, अकनिट्टा चेति सुद्धायासभूमि पञ्चविधा होति ॥

७. आकासानञ्चायतनभूमि । विज्झाणञ्चायतनभूमि । आकि-
ञ्चञ्चायतनभूमि । नेवसञ्चानासञ्चायतनभूमि नेति अरूपभूमि च-
तुर्विधा होति ॥

८. पुपुज्जना न लम्भन्ति सुद्धावासेसु सम्बया ।
सोतापन्ना च सकदागामिनो चापि पुग्गला ॥
अरिया नोपलम्भन्ति असञ्चापायभूमिषु ।
सेसट्टानेसु लम्भन्ति अरियानरिया पि च ॥
इदमेत्य भूमिचतुर्कः ॥

९. अपायपटिसंधि, काममुगतिपटिसंधि, रूपावचरपटिसंधि,
अरूपावचरपटिसंधि चेति चतुर्विधा पटिसंधि नाम ॥

१०. तत्प अकृसरुविपाकोपेखासहगतसंतोरणं अपायभूमियं

२३. असेखानं चतुचताब्दीस सेखानमुद्दिसे ।

उत्पञ्जामावसेसानं चतुपञ्चास संभवा ॥

अपनेन्य पुन्यमदेहो ॥

२४. कापावचरभूमियं पनेवानि सन्धानि वीथिचित्तानि वसने
उत्पन्नानि । रूपावचरभूमियं पट्टिचनवननदारम्भनवञ्जितानि ॥
अरूपावचरभूमियं पञ्चमनग-रूपावचर-इसन-देष्टुमारुपनवञ्जितानि
स लब्धानि ॥ मन्वन्त्यापि च तैर्वससादरहितानं तैर्द्वारिकसे-
नितानि न लब्धन्ते ॥ अमञ्जमयानं एव मन्वपा रि नितानि
नानेवा नि ॥

२५. असीति वीथिचित्तानि कामं रूपं यपारहं ।

चतुगदि नगरूपं द्वेयताब्दीम लब्धरे ॥

अपनेन्य भूमिरिभागो ॥

२६. इत्ये एतादृशितानि यथामेवै परेगन्तव्या याता-
पुनर्मन्वोन्मिदं परमति ॥

इति अधिपमन्यमेवै वीथिमुत्तसंगहविभागो नाव

चतुष्पां परित्यजेदो ॥

—१२३४५६७—

५.

(वीथिमुत्तसंगहविभागो)

१. वीथिचित्तानिमेवै वीथिमुत्तसंगहविभागो ।

वीथिमुत्तसंगहो नाव वीथिमेवै वीथि मुत्तसंगह ॥

२. वीथिमुत्तसंगहो । वीथिमुत्तसंगहो वीथिमुत्तसंगहो । वीथिमुत्तसंगहो ।

वीथिमुत्तसंगहो वीथिमुत्तसंगहो वीथिमुत्तसंगहो वीथिमुत्तसंगहो वीथिमुत्तसंगहो ॥

३. तत्तु अपायभूमि, काममुगतिभूमि, रूपावचरभूमि, अरु-
पावचरभूमि चेति चतस्रो भूमियो नाम ॥
४. तासु निरयो, विरच्छानयोनि, पंचविंसयो, असुरकायो
चेति अपायभूमि चतुर्विधा होति ॥
५. मनुस्सा, चातुम्महारानिका, तावत्तिंसा, यामा, सुसिवा,
निम्मानरति, परनिम्मितवसवत्ती चेति काममुगतिभूमि सत्तविधा
होति ॥ सा पनायमेकादसविधा पि कामावचरभूमियेव संखं
॥ ॥ ॥
६. ब्रह्मपारिसज्जा, ब्रह्मपुरोहिता, महायज्झा चेति पथमज्ज्ञान-
भूमि । परिचामा, अप्पमाणाया, आभस्सरा चेति दुनियज्ज्ञानभूमि ।
परित्तमुमा, अप्पमाणमुमा, सुभकिण्हा चेति तनियज्ज्ञानभूमि ।
॥ ॥, असज्जसत्ता, सुदावासा चेति चतुत्यज्ज्ञानभूमो नि
रूपावचरभूमि सोल्लमविधा होति ॥ अविहा, अवप्पा, सुदस्सा,
सुदस्सी, अकनिट्ठा चेति सुदावासाभूमि पञ्चविधा होति ॥
७. आकासानञ्जायतनभूमि । विज्जाणञ्जायतनभूमि । आकि-
॥ ॥ भूमि । नेवसज्जानासज्जायतनभूमि चेति अरूपभूमि च-
तुर्विधा होति ॥
८. पुप्फज्जना न लब्धन्ति सुदावासेषु सन्वया ।
सोतापप्पा च सकदागामिनो चापि पुप्फला ॥
अरिया नोपलब्धन्ति असज्जापायभूमिषु ।
सेसट्ठानेषु लब्धन्ति अरियानरिया पि च ॥
नेत्य भूमिचतुर्कं ॥
- अपायपटिसंधि, काममुगतिपटिसंधि, रूपावचरपटिसंधि,
पावचरपटिसंधि चेति चतुर्विधा पटिसंधि नाम ॥
तत्तु अदुसलविपाकोपेग्गसासहगतसंवोरणं अपायभूमियं

ओऽन्निरवखणे पटिसंधिं हुत्वा, ततो परं भवंगं, परियोसाने चरन्
हुत्वा बोच्छिज्जति ॥ अयमेकापायपटिसंधि नाम ॥

११. कुसलविपाकोपेखासदगतसंतरीरणं पन काममुगतिर्यं मनु-
स्सानं चैव जर्घधादीनं, भुम्मनिस्सितानं च विनिपातिकासुरानं
पटिसंधि-भवंग-जुतिवसेन पवत्तति ॥ महाविपाकानि पन अट्ट स-
व्वपा पि काममुगतिर्यं पटिसंधि-भवंग-जुतिवसेनेव पवत्तन्ति ॥
इमा नव काममुगतिपटिसंधियो नाम ॥ सा पनायं दसविधा पि
कामावचरपटिमंधियेव संखं गच्छति ॥

१२. तेषु चतुस्स अपायाणं, मनुस्सानं, विनिपातिकासुरानं च
आयुःप्रमाणगणनाय नियमो नत्थि ॥ चातुम्महाराजिकानं पन देवानं
दिव्यानि पञ्च बम्मसतानि आयुष्पमाणं । मनुस्सगणनाय नयुतिर-
हससतसहस्रपमाणं होति ॥ ततो चतुग्गुणं तावत्तिमानं ॥ ततो
चतुग्गुणं यामानं ॥ ततो चतुग्गुणं तुमित्तानं ॥ ततो चतुग्गुणं नि-
म्मानरतीने ॥ ततो चतुग्गुणं परनिम्मित्तवसरत्तीने ॥

१३. नरगतं नेरुद्धीम बस्मानं कोटियो तथा ।

यम्मसतसहस्रमानि गट्ठि च वसथसिण्ण ॥

१४. पउमग्गानविपाकं पउमग्गानभूमियं पटिमंधि-भवंग-जुति-
वसेन पवत्तति । तथा दुत्तियग्गानविपाकं तत्तियग्गानविपाकं च
दुत्तियग्गानभूमियं । चतुत्थग्गानविपाकं तत्तियग्गानभूमियं । पञ्च-
मग्गानविपाकं चतुत्थग्गानभूमियं ॥ अमट्टजसतानं पन रूपमेव
पटिमंधि होति । तथा ततो परं पवत्तियं चरन्काले च रूपमेव पर-
मिन्वा निदग्गति ॥ इमा एव रूपारचणपटिमंधियो नाम ॥

१५. तेषु अन्नहारिणग्गानं देशानं कण्णम्म तत्तियो भागो आयु-
ष्यमाणं । अन्नपूरोत्तानं उयद्दण्णो । यराअस्सानं एद्धो कण्णो ।
वरिणावानं द्वे कण्णानि । अण्णपाणावानं चत्तारि कण्णानि । आभ-

स्सरानं अद्द कप्पानि । परिच्छगुभानं सोज्जस कप्पानि । अप्पमाणसु-
भानं द्दक्षित कप्पानि । सुभकिण्डानं चतुसद्धि कप्पानि । वेह्फलानं,
असञ्जमचानं च पञ्च कप्पसत्तानि । अविहानं कप्पसहस्सानि ।
अतप्पानं द्वे कप्पसहस्सानि । सुदस्सानं चत्वारि कप्पसहस्सानि ।
सुदस्सीनं अद्द कप्पसहस्सानि । अकनिट्ठानं सोज्जस कप्पसहस्सानि ॥

१६. पठमारुणादिविपाकानि पठमारुणादिभूमिषु यथाक्रमं पटि-
संधि-धरंग-पुतिरसेन परचन्ति ॥ इषा चतस्सो आठप्पपटिसंधियो
नाम ॥

१७. तेषु पन आकासानायायननूपगानं देवानं वीसति कप्पसह-
स्सानि आपुप्पमाणे । विज्ज्वाणयायतनूपगानं देवानं चत्ताब्बीस कप्प-
सहस्सानि । आकिञ्चानायायननूपगानं देवानं सद्धि कप्पसहस्सानि ।
नेवसञ्जानासञ्जयायतनूपगानं देवानं चतुरासीति कप्पसहस्सानि ॥

१८. पटिसंधि धरंगं च तथा चरनमानसं ।

एकमेव तथेरेकविसयं वेकमावियं ॥

इदमेतथ पटिसंधिचतुर्कं ॥

१९. जनकमुपार्थभक्तमुपपीडकमुपपातकं चेति पितावसेन । गरु-
कमासधमाचिण्णं, कटचाकम्मं चेति पाकदानपरिपायेन । दिट्ठवम्म-
वेदनीयं, उपपज्जवेदनीयं, अपरापरियेदनीयं, अहोसिकम्मं चेति
पाककालवसेनेति चत्वारि कम्मानि नाम ॥ तथा अकुसलं, कामा-
वचरकुसलं, रूपावचरकुसलं, अरूपावचरकुसलं चेति पाकद्वानवसेन ॥

२०. तस्य अकुसलं, कायकम्मं, वचीकम्मं, मनोकम्मं चेति कम्म-
द्वारवसेन तिविधं होति ॥

२१. कथं ? पाणातिपातो, अदिग्गादानं, कामेषु मिच्छापातो
चेति कायविज्जसत्तिरसाते कायद्वारे बाहुल्लुप्पितो कायकम्मं नाम ॥

२२. मुसावादो, पिमुणवाचा, फरसवाचा, संफप्पलापो चेति

बचीविज्यतिमंस्तारे बचीदारे बाहुद्वयुत्तिनो बचीकर्म्यं नाम ॥

२३. अभिग्रा, व्यापादो, मिच्छादिद्वि वेति अम्भारि विम्भ
चिया पनस्मि येन बाहुद्वयुत्तिनो मनोकर्म्यं नाम ॥

२४. तेषु पाणातिपातो, कुरुसराचा, व्यापादो च दोममूनेन
जायन्ति ॥ कामेषु मिच्छाचारो, अभिग्रा, मिच्छादिद्वि च कोप
मूनेन ॥ सेतानि चचारि पि द्वीहि मूलेहि संभवन्ति ॥ चित्तुत्ता
वनेन पनेने अङ्गुल्ले सम्भवा वि द्वादसविधे होति ॥

२५. कामाचपरकर्म्यं वि कापदारे पवते कापकर्म्यं, बचीदारे
पवते बचीकर्म्यं, मनोदारे पवते मनोकर्म्यं वेति कर्म्यद्वारसेन
निरिधे होति । तथा दान-मोक्ष-भावनासमेन ॥ चित्तुत्तासमेन
पनेने अङ्गुलिधे होति ॥ दान-सील-धारना-अपचारन-नेपासप-
नतिदान-वतानुमोदन-पम्पसारन-पम्पदेतना-दिद्विगुहकर्म्यसमेन ॥
गतिधे होति ॥ तं पनेने बीमनिरिधे वि कामाचपरकर्म्यमिधेन
मेने गच्छति ॥

२६. व्यापादपरकर्म्यं पन मनोकर्म्यमेव ॥ तं च भावनामये, अण-
माणने, ज्ञानेनयेदेन पञ्चविधे होति ॥ तथा अम्भारपरकर्म्यं च
मनोकर्म्यं ॥ तं वि भावनामये, ज्ञाननामये, आरम्भनयेदेन चतु-
र्विधे होति ॥

२७. व्यापादपरकर्म्यमङ्गुल्ले पन मनोकर्म्यमेव ॥ तं च भावनामये, अण-
माणने, ज्ञानेनयेदेन पञ्चविधे होति ॥ तथा अम्भारपरकर्म्यं च
मनोकर्म्यं ॥ तं वि भावनामये, ज्ञाननामये, आरम्भनयेदेन चतु-
र्विधे होति ॥

२८. कामाचपरकर्म्यं वि कापदारे पवते कापकर्म्यं, बचीदारे
पवते बचीकर्म्यं, मनोदारे पवते मनोकर्म्यं वेति कर्म्यद्वारसेन
निरिधे होति । तथा दान-मोक्ष-भावनासमेन ॥ चित्तुत्तासमेन
पनेने अङ्गुलिधे होति ॥ दान-सील-धारना-अपचारन-नेपासप-
नतिदान-वतानुमोदन-पम्पसारन-पम्पदेतना-दिद्विगुहकर्म्यसमेन ॥
गतिधे होति ॥ तं पनेने बीमनिरिधे वि कामाचपरकर्म्यमिधेन
मेने गच्छति ॥

२९. व्यापादपरकर्म्यं पन मनोकर्म्यमेव ॥ तं च भावनामये, अण-
माणने, ज्ञानेनयेदेन पञ्चविधे होति ॥ तथा अम्भारपरकर्म्यं च
मनोकर्म्यं ॥ तं वि भावनामये, ज्ञाननामये, आरम्भनयेदेन चतु-
र्विधे होति ॥

सौख्यं विपाकानि विपद्यति ॥ तिहेतुकमोमकं द्विहेतुकमुकटं च
कुसलं द्विहेतुकं पटिसंधिं दत्त्वा पक्वे तिहेतुकरहितानि द्वादसः पि
विपाकानि विपद्यति ॥ द्विहेतुकमोमकं पन कुसलं अहेतुकमेव पटि-
संधिं देति, पक्वे च अहेतुकविपाकानेव विपद्यति ॥

३०. असंस्वारं ससंस्वारविपाकानि न पद्यति ।

ससंस्वारमसंस्वारविपाकानी ति केचन ॥

तैसं द्वादस पाकानि दसह च यथाक्रमं ।

यथावुक्तानुसारेण यथासंभवमुद्दिशे ॥

३१. रूपावचरकुसलं पन पठमज्ञानं परिचं भावेत्वा ब्रह्मपारि-
सज्जेसु उप्पज्जति । तदेव मज्झिमं भावेत्वा ब्रह्मपुरोहितेषु । पणीतं
भावेत्वा महाप्रज्ञेसु ॥ तथा दुतियज्ञानं तवियज्ञानं च परिचं भा-
वेत्वा परिचामेषु । मज्झिमं भावेत्वा अप्पमाणामेषु । पणीतं भावे-
त्वा आमस्सरेसु ॥ चतुत्पज्ञानं परिचं भावेत्वा परिचमुमेसु ।
मज्झिमं भावेत्वा अप्पमाणामेषु । पणीतं भावेत्वा सुमकिण्णेषु ॥ पञ्च-
मज्ञानं भावेत्वा वेहप्फलेसु । तदेव सञ्जाविरामं भावेत्वा असञ्ज-
सत्तेसु ॥ अनागाभिनी पन सुद्धावासेसु उप्पज्जन्ति ॥

३२. अरूपावचरकुसलं च यथाक्रमं भावेत्वा अरूपेषु उप्प-
ज्जन्ती ति ॥

३३. इत्थं महागते; बुद्धं यथाभूमिवत्स्थिते ।

जनेति सदिसं पाकं पटिसंधिपद्यति ॥

इदमेत्य कम्मचतुर्कं ॥

३४. आयुस्खयेन; कम्मवत्खयेन; उभयवत्खयेन, उपच्छेदककामुना
चेति, चतुथा मरणुप्पत्ति नामा ॥

३५. तथा च मरन्तानं पन मरणकाले ययारहं अभिमुखीभूतं पक्व-
न्तरे पटिसंधिननकं कम्मं वा, तत्कम्मकरणकाले रूपादिकमुपसद-

पुण्यमुपकरणभूतं च कम्मनिमित्तं वा, अनन्तरमुपप्लवमानभवे उप-
 ष्ठितव्यं उपभोगभूतं च गतिनिमित्तं वा कम्मवलेन छत्रं द्वारानं
 अञ्जतरस्मि पञ्चुपट्ठाति ॥ ततो परं तमेव तयोपट्ठितं आरम्भं
 आरम्भ विपक्षमानककम्मानुरूपं परिमुद्धमुपकिलिष्टं वा उपलम्बित-
 म्भवानुरूपं तत्प्राणतं च चित्तसंनानं अभिप्पहं पवत्तति बाहुल्येन ॥
 तमेव वा पन जनकभूतं कम्ममभिनवकरणवसेन द्वारपवत्तं होति ॥

३६. पञ्चासन्नमरणम्स तस्स वीथिचित्तावसाने भवंगवरूपे वा
 चवनवसेन पञ्चुपप्लवभवपरियोसानभूतं चुतिचित्तमुपप्लवित्वा निर-
 ज्झति ॥ तस्मि निरुद्धावसाने तस्सानन्तरमेव तथागहितं आरम्भ-
 णमारम्भ सवत्थुकं, अवत्थुकमेव वा ययारहं अविज्झानुसयपरिवित्त-
 तेन तण्हानुसयमूलकेन संखारेण जनीयमानं संपयुत्तंहि परिगृह्यमानं
 सहजावानमपिद्वानमायेन पुण्यंगमभूतं भवन्तरपटिसंधानवसेन पटि-
 संधिसंखातं मानसं उपप्लवमानमेव पटिद्व्याति भवन्तरे ॥

३७. मरणासन्नवीथियं पनेत्य मंदप्पवत्तानि पञ्चैव जवनानि
 पाटिकंखितव्यानि ॥ तस्मा यदा पञ्चुपप्लवमारम्भेसु आपायमागतंमु
 धरन्तेस्येव मरणं होति, तदा पटिसंधिभवंगानं पि पञ्चुपप्लवमारम्भ-
 णता लम्भती ति कत्वा कामावचरपटिसंधिया छद्दारगहितं कम्म-
 निमित्तं, गतिनिमित्तं च पञ्चुपप्लवमवीतारम्भणं उपलम्भति । कम्मं
 पन अवीतमेव ॥ तं च मनोद्वारगहितं ॥ तानि पन सन्धानि पि
 परित्तधम्मभूतानेवारम्भणानि ॥

३८. रूपावचरपटिमंधिया पन पञ्चतिभूतं कम्मनिमित्तमेवार-
 म्भणं होति ॥ तथा आरुपपटिसंधिया च महग्गभूतं पञ्चतिभूतं
 च कम्मनिमित्तमेव ययारहं आरम्भणं होति ॥ असञ्जसत्तानं जी-
 वितनवक्कमेव पटिसंधियावेन पटिद्व्याति ॥ तस्मा ते रूपपटिसंधिका
 नाम ॥ अरूपा अरूपपटिमंधिया ॥ तेसा रूपावरुपटिसंधिका ॥

पुञ्चमुपकरणभूतं च कम्मनिमित्तं वा, अनन्तरमुपपज्जमानमवे उप-
 ष्ठितव्यं उपभोगभूतं च गतिनिमित्तं वा कम्मबलेन छन्नं द्वारा-
 अञ्चतरस्मि पञ्चुपट्ठाति ॥ ततो परं तमेव तथोपट्ठितं आरम्भ-
 आरम्भ विपद्यमानककम्मानुरूपं परिसुद्धमुपकिलिष्टं वा उपलब्ध-
 म्भवानुरूपं तत्थोणतं च चित्तसंतानं अभिप्पं पवसति याहुत्तेन ।
 तमेव वा पन जनकभूतं कम्ममभिनवकरणवसेन द्वारप्पवत्तं होति ।

३६. पद्यासन्नमरणस्स तस्स वीथिचित्तावसाने भवंगक्खये च
 चवनवसेन पञ्चुप्पन्नमवपरियोसानभूतं चुत्तिचित्तमुपपज्जित्वा निरु-
 ज्झति ॥ तस्मि निरुद्धावसाने तस्सानन्तरमेव तयागहितं आरम्भ-
 णमारम्भ सवत्थुकं, अवत्थुकमेव वा ययारहं अविज्झानुसयपरिक्खि-
 तेन तण्हानुसयमूलकेन संखारेण जनीयमानं संपयुत्तेहि परिगममानं
 सहजातानमधिष्ठानभावेन पुञ्चंगमभूतं भवन्नरपटिसंधानवसेन पटि-
 संधिसंखातं मानसं उपपज्जमानमेव पतिट्ठाति भवन्तरे ॥

३७. मरणासन्नवीथिपे पनेत्थ मंदप्पवत्तानि पञ्चैव जवनानि
 पाटिकंखित्तव्यानि ॥ तस्मा यदा पञ्चुप्पन्नारम्भणेषु आपायमाणेषु
 धरन्तेस्येव मरणं होति, तदा पटिसंधिमवंगानं पि पञ्चुप्पन्नारम्भ-
 णता मम्मनी नि कत्वा कामावचरपटिसंधिया उदारगहितं कम्म-
 निमित्तं, गतिनिमित्तं च पञ्चुप्पन्नमनीतारम्भणं उपलब्धमिति । कम्मं
 पन भवीवमेव ॥ ते च मनोद्वारगहितं ॥ तानि पन सव्यानि पि
 परित्तपम्मभूतानेवारम्भणानि ॥

३८. रूपावचरपटिसंधिया पन पञ्चवत्तिभूतं कम्मनिमित्तमेवा-
 रम्भणं होति ॥ तथा आरुप्पपटिसंधिया च महगगभूतं पञ्चवत्तिभूतं
 च कम्मनिमित्तमेव ययारहं आरम्भणं होति ॥ अगञ्जमत्तानं जी-
 विन्नवक्कमेव पटिसंधियावेन पतिट्ठाति ॥ तस्मा ते रूपपटिसंधिया
 नाम ॥ अरूपा अरूपपटिसंधिया ॥ तेमा रूपारूपपटिसंधिया ॥

३९. आरूप्यचुतिया होन्ति हेट्टिमारूपवज्जिता ॥
परमारूपसंघी च तथा कामतिहेतुका ॥
रूपावचरचुतिया अहेतुरहिता सियुं ।
सन्धा कामतिहेतुम्हा कामेस्वेव पनेतरा ॥

अयमेत्य चुतिपटिसंधिकमो ॥

४०. इधेवं गहितपटिसंधिकानं पन पटिसंधिनिरोधानन्तरतो
पभुति तमेवारम्मणमारब्ध तदेव चित्तं याव चुतिचित्तुप्पादा असति
वीथिचित्तुप्पादे भवस्स अंगभावेन भवंगसंत्रतिसंखातं मानसं अम्बो-
च्छिन्नं नदीसोतो विय पवचति । परिपोसाने च चवनवसेन
चुतिचित्तं हुत्ता निरुज्झति ॥ ततो परं च पटिसंखादयो रयधक्कमिव
पयाकर्म एवमेव परिवत्तन्ता पवचन्ति ॥

४१. पटिसंधिभवंगवीथियो चुति चेह तथा भवन्तरे ।
पुन संधि भवंगमिषयं परिवचति चित्तसंत्रति ॥
पटिसंखाय पनेतमद्दुवं अधिगन्ता पदमधुतं दुधा ।
सुसमुच्छिन्नमसिनेहवयना सममेत्सन्ति चिराय सुवत्ता ॥
इति अभिषम्मत्यसंगदे वीथिमुत्तकसंगहविभागो नाय
पञ्चमो परिच्छेदो ॥

१.

(रूपसंगहविभागो)

१. एवावता विमत्ता हि सण्णमेदप्पवचिक्का ।
चित्तवेतसिका चम्मा रूपं दानि पवुचन्ति ॥
२. समुद्देशा विभागा च समुद्धाना कलापतो ।
पवचिक्कमतो वेति पञ्चधा तत्थ संगहो ॥

३. चत्वारि महाभूतानि चतुर्न च महाभूतानं उपादाय रूपं ति दुविधे पें रूपं एकादसविधेन संग्रहं गच्छति ॥

४. कथं ? पृथ्वीधातु, आपोधातु, तेजोधातु, वायोधातु, भूतरूपं नाम ॥ चक्षुः, श्रोत्रं, घ्राणं, शिखा, कायो, पसादरूपं नाम ॥ रूपं, सद्दो, गंधो, रसो, आपोधातुवज्जितं भूतचपसंस्वातं फोद्व्यं, गोचररूपं नाम ॥ इत्यत्तं, पुरिसत्तं, भावरूपं नाम ॥ हृदयवत्यु हृदयरूपं नाम ॥ जीविनिन्द्रियं जीवितरूपं नाम ॥ कवलीकारो आहारो आहाररूपं नाम ॥ इति च अट्टारसविधं पें रूपं, समावरूपं, सङ्ग-वत्स्वरूपं, निष्कलरूपं, रूपरूपं सम्मसनरूपं ति च संग्रहं गच्छति ॥

५. आकाशधातु परिच्छेदरूपं नाम ॥ कायविञ्चति, वची-विञ्चति, विञ्चतिरूपं नाम ॥ रूपस्स लघुता, ध्रुता, कम्पञ्चता, विञ्चतिरूपं विकाररूपं नाम ॥ रूपस्स उरचयो, संवति, जरता, अनिघता, लखणरूपं नाम ॥ जातिरूपमेव पनेत्य उपचपसंनि-नामेन पयुगती ति ॥ एकादसविधं पें रूपं अट्टवीसविधं होति मरूपसंन ॥

६. कथं ?

भूतत्पमादभिमया भावो हृदयविधायि ।

जीविनाहाररूपं हि अट्टारसविधं तथा ॥

परिच्छेदो च विञ्चति विकारो-मन्यगणे ति च

अनिष्कलता दग्धा वेति अट्टवीसविधं भवे ॥

अयमेव रूपममुद्देशो ॥

७. सर्वं च पनेन रूपं अरेतुहं, माण्डव्यं, मागरे, संवति, होद्व्यं, कामावर्तं, अनारम्भं, भण्णहान्तमेव ति एकादशे ति भावविधवादिगादिसंनं बहूना मेदं गच्छति ॥

८. कथं ? पमादप्येवार्थं पञ्चविधं ति अष्टविधरूपं नाम । इतरं बाहिररूपं ॥ पमादहृदयप्येवार्थं उच्यते ति वच्यते नाम ।

इतरमकाररूपं ॥ एगाद्विष्णुचित्तमत्वात् सचरित्रं पि द्वाररूपं नाप ।
 इतरमकाररूपं ॥ एगाद-भाव-ओविनमत्वात् अद्विषे पि इन्द्रियरूपं
 नाप । इतरमिन्द्रियरूपं ॥ एगाद-विषयमत्वात् द्वादशविधं पि
 ओज्यादिकरूपं, सन्निवेशरूपं, सप्पट्टिरूपं च । इतरं घुण्णरूपं,
 दूरेरूपं, अप्पट्टिरूपं च ॥ कम्ममं उपादिण्णरूपं । इतरं अनु-
 पादिण्णरूपं ॥ रूपायननं सनिदस्सनरूपं । इतरं अनिदस्सनरूपं ॥
 एवमादिद्वये अमेवचरितेन, धानादिष्वे संपन्नवत्तेना णि पञ्चविधं
 पि गोपयगार्हिकरूपं । इतरं अगोपयगार्हिकरूपं ॥ वण्णो, गण्णो,
 रण्णो, ओजा, भूतचतुर्धं वेति अद्विषे पि अविनिष्कांगरूपं । इतरं
 विनिष्कांगरूपं ॥

९. इच्छेवमद्विषीसविधं पि च विषयवत्तणा ।

अग्निसिद्धादिभेदेन विषयमन्ति पयारहं ॥

अयमेव्य रूपविभागो ॥

१०. कम्मं, चित्तं, उदु, आहारो वेति चत्वारि रूपसमुद्धानानि
 नाप ॥

११. तत्थ कामावचरं रूपावचरं वेति पञ्चवीसविधं पि कुस-
 लाकुसलकम्ममभिसंखतं अग्निसिद्धसंज्ञाने कम्मसमुद्धानरूपं पटिसंपि-
 मुपादाय खणे खणे समुद्भापेति ॥

१२. अरूपविपाक-द्विपञ्चविज्झाणवज्जितं पञ्चसत्तविधं पि
 चित्तं चित्तममुद्धानरूपं पठममङ्गमुपादाय जायन्तमेव समुद्भापेति ॥
 तत्थ अप्पनाजवने इरियापथे पि सत्तापेति ॥ बोद्धवन-कामावचर-
 जवनाभिज्झा पन विज्झसि पि समुद्भापेन्ति ॥ सोमनस्सजवनानि
 पनेत्य तेरस इसने पि जनेन्ति ॥

१३. सीतुण्होतुममज्झाणा तेजोधातु विनिष्पत्ता च उदुसमुद्धानरूपं
 अग्नचे च बहिदा च पयारहं समुद्भापेति ॥

३. चत्वारि महाभूतानि चतुर्न च महाभूतानं उपादाय, रूपं नि
दुविधं पेतं रूपं एकादसविधेन संगतं गच्छति ॥

४. कथं ? पटवीधातु, आपोधातु, तेजोधातु, वायोधातु, भूतलं
नाम ॥ चक्षुः, श्रोत्रं, घ्राणं, जिह्वा, कायो, पसादरूपं नाम ॥ रूपं,
सद्दो, गंधो, रसो, आपोधातुवर्जितं भूतत्तयमंस्वातं फोद्वर्णं, गोच-
ररूपं नाम ॥ इत्यत्तं, पुरिसत्तं, भावरूपं नाम ॥ हृदयवत्यु हृदयरूपं
नाम ॥ जीविनिन्द्रियं जीवितरूपं नाम ॥ कबलीकारो आहारो
आहाररूपं नाम ॥ इति च अद्वारसविधं पेतं रूपं, सभावरूपं, सङ्ग-
वखणरूपं, निष्फलरूपं, रूपरूपं सम्मसनरूपं नि च संगतं गच्छति ॥

५. आकामधातु परिच्छेदरूपं नाम ॥ कायविञ्चति, इची-
विञ्चति, विञ्चतिरूपं नाम ॥ रूपस्त लघुता, सुदुता, कम्मञ्चता,
विञ्चतिद्वयं विकाररूपं नाम ॥ रूपस्त उरचयो, संवति, जरता,
अनिष्टता, लखणरूपं नाम ॥ जातिरूपमेव पनेत्य उपचयमंति-
नामेन पणुषती ति ॥ एकादसविधं पेतं रूपं अद्वोसविधं होति
मरूपवमेन ॥

६. कथं ?

भूतत्पमादशिमया भावो हृदयमिषयि ।

जीविताहाररूपं हि अद्वारमविधं तथा ॥

परिच्छेदो च विञ्चति विकारो-अवरणं ति च

अनिष्टता दमा चेति अद्वोसविधं यथे ॥

अयमेव्य म्पममुद्देशो ॥

७. मर्त्यं च पनेतं रूपं अदेतुर्हं, मण्ययं, मामरी, गंतं,
छोद्वयं, कामावर्णं, अनारम्भं, अण्हातव्यमेतं ति एकरिषे ति
आद्यनिष्ठादिगदिगमेन बट्टया येदे गच्छति ॥

८. कथं ? पमादशम्याने वञ्चरिषे ति अञ्जलिहृदये नाम ।
हृदं वञ्चरिषे ॥ पमादहृदयम्याने उञ्चिषे ति वञ्चुहृदये नाम ।

इतरमव्ययं ॥ पसादविष्मच्चित्तैस्त्वातं सचविधं पि द्वाररूपं नाम ।
 इतरमद्वाररूपं ॥ पसाद-भाव-ओचितमेत्वातं अद्वविधं पि इन्द्रियरूपं
 नाम । इतरमनिन्द्रियरूपं ॥ पसाद-विसयसंस्वातं द्वादसविधं पि
 ओज्यारिफरूपं, सन्तिकेरूपं, नप्पटियरूपं च । इतरं सुत्तुमरूपं,
 हरेरूपं, अप्पटियरूपं च ॥ कम्मजं उपादिण्णरूपं । इतरं अनु-
 पादिण्णरूपं ॥ रूपायतनं सनिदस्सनरूपं । इतरं अनिदस्सनरूपं ॥
 चरत्तादिद्वयं अमेपचवसेन, धानादिष्वयं संपचवसेना त्रि पञ्चविधं
 पि गोचरगार्हिकरूपं । इतरं अगोचरगार्हिकरूपं ॥ वण्णो, गंधो,
 रसो, ओजा, भूतचतुर्कं चेति अद्वविधं पि अविनिग्भांगरूपं । इतरं
 विनिग्भांगरूपं ॥

९. इच्छेवमद्विरीसतिविधं पि च विचरत्तणा ।

अगमत्तिकादिमेदेन विमजन्ति ययारहं ॥

अयमेत्य रूपविभागो ॥

१०. कम्मं, चित्तं, उतु, आहारो चेति चत्वारि रूपसमुद्धानानि
 नाम ॥

११. तस्य कामावचरं रूपावचरं चेति पञ्चविरीसतिविधं पि कुस-
 कादुसलकम्ममभिसंस्वातं अगमत्तिकासंस्वातं कम्मसमुद्धानरूपं पटिसंघि-
 मुपादाय स्वणे स्वणे समुद्भापेति ॥

१२. अरूपविपाक-द्विपञ्चविष्माणवज्जितं पञ्चसत्तविधं पि
 चित्तं चित्तसमुद्धानरूपं पठममवंगमुपादाय जायन्त्वमेव समुद्भापेति ॥
 तस्य अप्पनाजवनं इरियापथे पि सज्जामेति ॥ बोद्धवन-कामावचर-
 जवनविष्णा पन विष्मत्ति पि समुद्भापेति ॥ सोमनस्सजवनानि
 पनेत्येतेरस इत्थं पि जनेति ॥

१३. सीतुण्होतुसमप्प्यागा तेजोपातु ठितिप्पत्ता च उतुसमुद्धानरूपं
 अगमत्तं च बहिद्धा च ययारहं समुद्भापेति ॥

१४. ओजासंखातो आहारो आहारसमुद्धानरूपं अग्नीहरणकाले
धान्यपचो च समुद्भापेति ॥

१५. तस्य हृदय-इन्द्रियरूपानि कम्पजानेव ॥ विञ्चत्तिद्वयं वि-
त्तजमेव ॥ सद्यो चित्तोत्तुजो ॥ लहुवादित्तयं उतुचित्ताहारेहि संपो-
ति ॥ अविनिम्भोगरूपानि चैव आकासघातु च चतुर्हि संप्रवृत्तानि ॥
लवस्वणरूपानि न कुनोचि जायन्ति ॥

१६. अद्वारस पद्मरस तैरस द्वादसा ति च ।

कम्प-चित्तोत्तुकाहारजानि होन्ति यथाक्रमं ॥

जायमानादिरूपानं सभावता हि केवलं ।

लवस्वणानि न जायन्ति केहिची ति पकासितं ॥

अयमेत्य रूपसमुद्धाननयो ॥

१७. एकुष्पादा एकनिरोधा एकनिस्तया सहवृत्तिनो एकवीर्यति
रूपकलापा नाम ॥

१८. तस्य जीवितं, अविनिम्भोगरूपं च चक्खुना सह चक्खुद-
सकं ति पबुधति । तथा सोवादीहि सद्धिं सोतदसकं, धानदसकं,
जिह्वादसकं, कायदसकं, इत्थिभावदसकं, पुम्भावदसकं, वत्पुदसकं,
चेति यथाक्रमं योजेतन्वं ॥ अविनिम्भोगरूपमेव जीवितेन सह जीवि-
तनवकं ति पबुधति ॥ इमे नव कम्पसमुद्धानकलापा ॥

१९. अविनिम्भोगरूपं पन मुद्धट्ठकं ॥ तदेव कायविञ्चत्तिपा
सह कायविञ्चत्तिनवकं । वचीविञ्चत्ति-सद्धेहि च सह वचीविञ्च-
त्तिदसकं । लहुवादीहि सद्धिं लहुवादेकादसकं । कायविञ्चत्तिल-
हुवादिद्वादसकं वचीविञ्चत्ति-सद्ध-लहुवादितैरसकं चेति ॥
चित्तसमुद्धानकलापा ॥

२०. मुद्धट्ठकं, सद्धनवकं, लहुवादेकादसकं, सद्धलहुवादिद्वादसकं
चेति चत्वारो उतुसमुद्धानकलापा ॥

२१. एतद्वत्, अतुल्यकामदम्बं चेति द्वे आहारसमुद्धानकल्याणा ॥
२२. तस्य एतद्वत्, वरदम्बं चेति द्वे उत्तमसमुद्धानकल्याणा वरिदा
दि लब्धन्ति । अरोगता एव तन्मे वि अङ्गतिरमेव ॥

२३. कम्पयिष्योक्तकारणसमुद्धाना यथावत् ।
नव एव पशुरो द्वे वि कल्याणा एकयोगिनि ॥
कल्याणं परिच्छेदकवर्णना विषयवर्णना ।
न कल्याणमिच्छादु आकाशं कल्याणानि च ॥

अयमेव कल्याणयोगिना ॥

२४. तस्यानि वि वनेनानि रूपानि कामलोके यथावत् अन्तर्नानि
परिच्छेद लब्धन्ति ॥ परिच्छेदियं एव संसेदनात् येन ओपपाति-
कारं च चरु-गोत्र-पान-जिह्वा-काय-भाव-वस्तुदसकर्मस्वाशानि
सप्त दसकानि पातुभवन्ति उवृत्तमेव । आमकवर्णेन एव चरु-
गोत्र-पान-भावदसकानि कदापि वि न लब्धन्ति ॥ तस्मा तेन
वर्णेन कल्याणानि वेदितव्या ॥ गम्भयेप्यकर्मणान् एव काय-भाव-
वस्तुदसकर्मस्वाशानि त्रीणि दसकानि पातुभवन्ति ॥ तस्यापि
भावदसकर्म कदापि वि न लब्धन्ति ॥ ततो परं पवतिहाले कमेन
चरुदसकादीनि च पातुभवन्ति ॥

२५. इत्येवं परिच्छेदियमुपादाय कम्पसमुद्धाना, दुष्टियचित्तमुपादाय
चित्तसमुद्धाना, ठितिकालमुपादाय उत्तमसमुद्धाना, ओजाफरणमुपा-
दाय आहारसमुद्धाना चेति चतुसमुद्धानरूपकल्याणसन्निधि कामलोके
दीपनाला विष नदीसौतो विष च यावतायुक्रम्योच्छिन्नं पव-
ति ॥

२६. मरणकाले एव शुनिचितोपरि-सचरममविचस्म ठितिकाल-
मुपादाय कम्पजरूपानि न लब्धन्ति । पुरेवरमुष्णधानि च कम्प-
जरूपानि शुनिचितसमकालमेव पवचित्वा निरङ्गन्ति ॥ ततो

१४. ओजासंस्वातो आहारो आहारसमुद्धानरूपं अज्जोहरणकाले
वानप्यतो व समुद्वापेति ॥

१५. तस्य इदमिन्द्रियरूपानि कम्मजानेव ॥ विष्मत्तिद्वयं चि-
त्तजमेव ॥ सद्यो चित्तोत्तुजो ॥ छद्वादिद्वयं उद्विचिताहारेहि संभो-
वि ॥ अविनिष्मोगरूपानि चैव आकासधानु च चतुर्हि संभूतानि ॥
छक्खगरूपानि न कुत्रोचि जायन्ति ॥

१६. अहारस पन्नरस तेरस द्वादसा वि च ।

कम्म-चित्तोत्तुकाहारजानि होन्ति यथाकर्म ॥

जायमानादिरूपानं समावृत्ता हि केवलं ।

छक्खणानि न जायन्ति केहिची ति एकासित्तं ॥

अयमेतत् रूपसमुद्धाननयो ॥

१७. एट्ठप्पादा एकनिरोषा एकनिस्सया सहयुत्तिनो एकवीसति
रूपकलापा नाय ॥

१८. तस्य जीविनं, अविनिष्मोगरूपं च पारसुना सह परसुर-
मकं ति पयुषति । तथा सोनादीहि मदि मोगदसकं, पानदसकं,
जिह्वादसकं, कायदसकं, इत्थिमायदसकं, पुग्मायदसकं, वयुदसकं,
वेति यथाकर्म योजेनम्भं ॥ अविनिष्मोगरूपमेव जीविनेन सह जीवि-
ननरकं ति पयुषति ॥ इमे नर कम्मममुद्धानकलापा ॥

१९. अविनिष्मोगरूपं पन मुददकं ॥ तदेव कायरिञ्जनिषा
मह कायरिञ्जनिनरकं । वयोविञ्जनि-मदेहि ध मह वयोविञ्ज-
निदमकं । छद्वादीहि मदि छद्वादेकादमकं । कायरिञ्जनि-
द्वादिद्वादमकं वयोविञ्जनि-मह-छद्वादिदेरमकं वेति ॥
विजममुद्धानकलापा ॥

२०. मुददकं, महनरकं, छद्वादेकादमकं, महसद्वादिद्वादमकं
वेति चत्वारो बहुममुद्धानकलापा ॥

२१. एदहर्च, कृत्यादेवाहमर्चः चेति द्वे आहारगमुद्धानकलापा ॥
 २२. तस्य एदहर्च, गहनवर्चः चेति द्वे चतुसमुद्धानकलापा हरिदा
 पि लब्धमिति । अवगता एव मय्ये पि अन्तर्हितमेव ॥

२३. कम्मपिणोत्तुकारागमुद्धाना यथापर्य ।
 मर त चतुरो द्वे नि कलापा एकसोमति ॥
 कलापाने परिच्छेदलक्षणता निपक्षयता ।
 म कलापमपिद्यादु आकारं लक्षणानि च ॥
 अयमेव कलापयोजना ॥

२४. तस्यानि पि पनेत्रानि रूपानि काययोके यथार्हं अनूनानि
 परित्ये उपलब्धमिति ॥ पटिमेषियं एव संसेदजानं येव ओपपाति-
 कानं च चरु-मोत-धान-जिह्वा-काय-भाष-वत्युदसकमंखात्रानि
 मर दमकानि पातुभवन्ति उदयमेव । ओमकमेव एव चरु-
 मोत-धान-भाषदमकानि कदाचि पि न लब्धमिति ॥ तस्या तैम
 वगेन कलापदानि वेदितव्या ॥ मग्भगेव्यकमपानं एव काय-भाष-
 वत्युदसक संखात्रानि लीणि दमकानि पातुभवन्ति ॥ तस्यापि
 भाषदमकः कदाचि पि न लब्धमिति ॥ ततो परं परचित्तकाले कमेन
 चरुदमकादीनि च पातुभवन्ति ॥

२५. इत्येवं पटिमेषिमुपादाय कम्मसमुद्धाना, दुविषचित्तमुपादाय
 चित्तगमुद्धाना, टितिकालमुपादाय उदुसमुद्धाना, ओनाफरणमुपा-
 दाय आहारगमुद्धाना चेति चतुसमुद्धानरूपकलापसन्तति कामलोके
 दीपनाला दिय नदीसोती विष च यावत्रायुकमम्भोच्छिन्ने पय-
 यति ॥

२६. मरणकाले एव शुतिचित्तोपरि-सत्तरमपचित्तस्त तितिकाल-
 मुपादाय कम्मजरूपानि न उपपज्जन्ति । पुरेतरमुपपन्नानि च कम्म-
 जरूपानि शुतिचित्तसमकालमेव पवचित्वा निरुज्जन्ति ॥ ततो

परं चिचनाहारजरूपं च वोच्छिज्जति ॥ ततो परं चतुसमुद्धानरूप-
परंपरा याव यनकदेवरसंखाता पवत्तन्ति ॥

२७. इद्येवं यत्तत्तत्तानं पुनदेव भवन्तरे ।

पटिसंधिमुपादाय तयारूपं पवत्तति ॥

२८. रूपलोके पुन धान-निब्बा-काय-भावदमकानि येव आहार-
जकलापानि च न लब्धमन्ति ॥ तस्मा तेसं पटिसंधिकाले चरु-
सौत-वत्पुवसेन तीणि दमकानि जीवितनवरकं चेति चचारो कम्म-
समुद्धानकलापा पवत्तियं चित्तोत्तुसमुद्धाना च लब्धमन्ति ॥ असत्त-
सत्तानं पुन चरु-सौत-वत्पु-सद्धानि पि न लब्धमन्ति । तथा
सन्धानि पि चित्तजरूपानि ॥ तस्मा तेसं पटिसंधिकाले जीवि-
नवरकमं, पवत्तियं च मद्भवज्जितं चतुसमुद्धानरूपं अतिरिच्छति ॥
इतो काम-रूपामग्निमंखानेसु गीसु ठानेसु पटिसंधि-परपिरसेन
दुरिषा रूपपरत्ति पेदिनम्या ॥

२९. अट्ठरीमणि कामेसु होन्ति तेरीस रुपिगु ।

गत्तमेरमग्नीनं अरूपं नत्थि किंचि पि ॥

मदो विकारो भरता मरणं चोपपत्तियं ।

न लब्धमन्ति परत्तेसु न किंचि पि न लब्धमन्ति ॥

अयमेव रूपपरत्तिरमो ॥

३०. निष्पाने पुन सोट्टनरमंगानं चतुसमन्तायेन सट्ठिकान्ते
ममाग्निमानमारम्भगभूतं जानमंगानाय तद्दाय निगगन्ता निष्पानं
ति पवत्तति ॥ तदेवं गमासतां एकत्तियं पि गत्तयादिमंगनिष्पान-
पट्ट अनुपादिमंगनिष्पानगतं वेति दुरिसे होति कामपरिषा-
येन । तथा सुप्पन्नं, अनिमित्तं, अग्निगदिनं वेति तिरिसे होति
अग्निगदिनं ॥

१. जी. चतुसमुद्धानरूपपरं च यनकदेवरं संखातं पवत्तन्ति ॥

११. एतद्वस्तुमयत्वं अधीत्यमनुत्तरी ।
निन्दानमिति भागनि शानकुला धर्मयो ॥
१२. इति पितृ वेदमिदं रूपं निन्दानमिष्यति ।
एतद्वस्तुमयत्वं एतत्तुला व लयागता ॥

इति अधिपत्यसंगहं इदं संगहविभागो नाप
उत्तरी परिच्छेदा ॥

ॐ नमः शिवाय

७.

(समुच्चयसंगहविभागो)

१. द्वायचतुर्विधा युक्ता वस्तुपम्या सल्लखणा ।
तेन दानि पयायोगे पदव्यामि समुच्चये ॥
२. अकुमलसंगहो, मिस्त्रवर्मंगहो, बोधिपवित्तपसंगहो, सम्ब-
मंगहो वेति समुच्चयसंगहो चतुर्विधो वेदितव्यो ॥
३. वय ? अकुमलसंगहं ताव, चत्तारो आसवा । कामासवो,
भवामवो, दिदामवो, अविज्जामवो ॥
४. चत्तारो ओपा । कामोपो, भवोपो, दिदोपो, अविज्जोपो ॥
५. चत्तारो योगा । कामयोगो, भवयोगो, दिद्विपोगी अवि-
ज्जायोगो ॥
६. चत्तारो गत्या । अभिज्ज्ञा कायगन्यो, ध्यापाहो कायगन्यो,
सीलम्बकपरामासो कायगन्यो, इदं सथाभिनिर्णयो कायगन्यो ॥
७. चत्तारो उपादाना । कायुपादानं, दिद्वुपादानं, सीलम्बक-
पादानं, अत्तवादुपादानं ॥

८. उ नीवरणानि । कामच्छन्दनीवरणं, व्यापादनीवरणं, वीर-
पिद्धनीवरणं, उद्धमृच्छुचनीवरणं, विचिकिच्छानीवरणं, अवि-
ज्ञानीवरणं ॥

९. सत्तानुसया । कामरागानुसयो, भवरागानुसयो, पटिग-
नुसयो, मानानुसयो, दिष्टानुसयो, विचिकिच्छानुसयो, अविज्ञा-
नुसयो ॥

१०. दम संयोजनानि । कामरागसंयोजनं, रूपरागसंयोजनं,
अरूपरागसंयोजनं, पटिपसंयोजनं, मानसंयोजनं, दिष्टिसंयोजनं,
मीलम्बनपरामासमंयोजनं, विचिकिच्छासंयोजनं, उद्धमंयोजनं,
अविज्ञासंयोजनं, मुक्तये ॥

११. भवरागि दम संयोजनानि । कामरागसंयोजनं, भवराग-
संयोजनं, पटिपसंयोजनं, मानसंयोजनं, दिष्टिसंयोजनं, मीलम्बन-
परामासमंयोजनं, विचिकिच्छासंयोजनं, इक्ष्मासंयोजनं, मच्छासि-
संयोजनं, अविज्ञासंयोजनं अभियन्ते ॥

१२. दम द्विजेमा । सोमो, दोमो, मोहो, मानो, दिष्टि, विचि-
क्षिप्ता, योनं, उद्धमं, अविचिकं, अनोक्तं ॥

१३. भागवतदिगु पनेन्य काम-भवनानेन मन्त्रपुष्पा मन्त्रा अवि-
ज्ज्ञता । मीलम्बनपरामासो, इक्ष्मासंयोजनो, भवरागो विचि-
क्ष्मासंयोजनो दिष्टिमन्त्रो वक्तव्ये ॥

१४. भागवतो वा यो वा यो मन्त्रा वा वक्तव्यो ।

उपादाना दूरे वृत्ता अट्ट नीवरणा मित् ॥

छन्दानुसया हान्ति नर मीयोजना मन्त्रा ।

द्विजेमा दम वृत्तो नर रागमगरो ॥

१५. विष्मद मन्त्रे छ द्वे । सोमो, दोमो, मोहो । अतोमो,
अदोमो, अमोहो ॥

१६. सप्त ज्ञानेयानि । विनयो, विपारो, पीति, एकगता, सो-
पनरी, दोषनरी, उपेक्षा ॥

१७. द्वादश धर्मेयानि । शम्भादिष्टि, शम्भामेकपो, शम्भावापा,
शम्भाहर्म्यो, शम्भाभागीपो, शम्भावापापो, शम्भापति, शम्भा-
मपाधि । शिष्टादिष्टि, शिष्टामेकपो, शिष्टावापापो शिष्टा-
मपाधि ॥

१८. द्वाविंशतिनिद्रियानि । चक्षुर्निद्रियं, श्रोत्रनिद्रियं, घ्राणिन्द्रियं,
गन्धनिद्रियं, स्पर्शनिद्रियं, इन्द्रियं, पुरितनिद्रियं, भोविनिद्रियं,
मनिन्द्रियं, सुतिन्द्रियं, दुक्चिन्द्रियं, सोपनरिगन्धियं, दोषनरिग-
न्धियं, उपेक्षानिद्रियं, शब्दनिद्रियं, विरियनिद्रियं, सतिन्द्रियं, समा-
धिन्द्रियं, सच्चिन्द्रियं, अनन्त्यानन्तर्यं योनिद्रियं, अन्धनिद्रियं,
अन्धताविन्द्रियं ॥

१९. नव बलानि । शब्दाबलं, विरियबलं, सांत्वलं, समाधिबलं,
सच्चिबलं, हिरिबलं, ओत्तपबलं, अहिरिकबलं, अनोत्तपबलं ॥

२०. पञ्चारी अधिपती । छन्दाधिपति, विरियाधिपति, पिता-
धिपति, बीर्षमाधिपति, ॥

२१. पञ्चारी आहारा । कवलीकारो आहारो, फरतो दुवियो,
मनोमपेक्षना तर्किया, विष्ण्वार्णं चतुर्थं ॥

२२. इन्द्रियेषु पनेत्य सौतापतिपग्नानां अनन्त्यानन्तर्यस्सामी-
निन्द्रियं । अरइतपग्नानां अन्त्यानन्त्याविन्द्रियं । यद्गो उ जाणानि
अन्धनिद्रियानो वि बुधन्ति ॥ भोविनिन्द्रियं च रूपारूपवतेन
दुविधं होति ॥

२३. पञ्चविष्णवेणु ज्ञानेयानि, अविरियेषु बलानि, अहेतुकेषु
धर्मगानि न सञ्चरन्ति ॥ तथा विविक्किष्ठाचिचे एकगता मग्नि-

८. नीवरणानि । कामच्छन्दनीवरणं, व्यापादनीवरणं, धीनि
मिदनीवरणं, उद्धचकुक्कुचनीवरणं, विचिकिच्छानीवरणं, अविज्ज्ञानीवरणं ॥

९. सत्तानुसया । कामरागानुसयो, भवरागानुसयो, पटिष
नुसयो, मानानुसयो, दिद्वानुसयो, विचिकिच्छानुसयो, अविज्ज्ञानुसयो ॥

१०. दस संयोजनानि । कामरागसंयोजनं, रूपरागसंयोजनं,
अरूपरागसंयोजनं, पटिषसंयोजनं, मानसंयोजनं, दिद्विसंयोजनं,
सीलम्बतपरामाससंयोजनं, विचिकिच्छासंयोजनं, उद्धचसंयोजनं,
अविज्ज्ञासंयोजनं, मुक्तन्ते ॥

११. अपरानि दस सांनि । कामरागसंयोजनं, भवराग
योजनं, पटिषसंयोजनं, मानसंयोजनं, दिद्विसंयोजनं, सीलम्बत
परामाससंयोजनं, विचिकिच्छासंयोजनं, इस्सासंयोजनं, मच्छरिप
संयोजनं, अविज्ज्ञासंयोजनं अभिषम्भे ॥

१२. दस किलेसा । लोभो, दोसो, मोहो, मानो, दिद्वि, विचि
किच्छा, धीनं, उद्धचं, अहिरिकं, अनोत्तर्प ॥

१३. आसवादिसु पनेत्य काम-भवनामेन तन्वत्पुका तण्हा अभि
प्यंता । सीलम्बतपरामासो, इदं सच्चाभिनियेसो, अचवादो वि
तथा पवत्ते दिद्विमवमेव पवुचति ॥

१४. आसवोघा च योगा च तयो गन्या च चत्पुतो ।

उपादाना दुषे युत्ता अट्ट नीवरणा सिधुं ॥

छन्देवानुसया होन्ति नव संयोजना यता ।

किलेसा दस युत्तोय नवधा पापसंगहो ॥

१५. मिम्साक संगहे छ हेतु । लोभो, दोसो, मोहो । अलोभो,
अदोसो, अमोहो ॥

१६. सप्त ज्ञानगानि । चित्तो, चित्तारो, पीति, एकगता, सो-
मनारो, दोमनारो, उपेक्षारो ॥

१७. द्वादश धर्मागानि । सम्मादिष्टि, सम्मावेकूपो, सम्मावाचा,
सम्मावस्यन्तो, सम्माभानीयो, सम्मावापामो, सम्मासति, सम्मा-
समाधि । मिष्टादिष्टि, मिष्टावेकूपो, मिष्टावापामो मिष्टा-
समाधि ॥

१८. द्वाविंशतिन्द्रियानि । चक्षुन्द्रियं, श्रोत्रिन्द्रियं, घ्राणिन्द्रियं,
मिष्टिन्द्रियं, वायुिन्द्रियं, इन्द्रियं, पुरिमिन्द्रियं, जीवीन्द्रियं,
मनिन्द्रियं, दृष्टिन्द्रियं, दुस्त्रिन्द्रियं, मोमनस्मिन्द्रियं दोमनस्मि-
न्द्रियं, उपेक्षिन्द्रियं, सदिन्द्रियं, चिरिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समा-
धिन्द्रियं, अविन्द्रियं, अनन्तानन्तः । धीन्द्रियं, अविन्द्रियं,
अविज्ञानादिन्द्रियं ॥

१९. नव बलानि । शब्दाबलं, चित्तबलं, सांत्वलं, समाधिबलं,
पञ्चाबलं, चित्तबलं, ओषधबलं, अहिरिकबलं, अनोषधबलं ॥

२०. चत्वारो अधिपती । उन्दाधिपति, चित्ताधिपति, चित्ता-
धिपति, धीर्माधिपति ॥

२१. चत्वारो आहारो । कवलीकारो आहारो, फस्तो दुतियो,
मनोमयैतना तृतिया, विष्णोर्मा चतुर्थः ॥

२२. इन्द्रियेषु पनेन्य सौतापत्तिमगानां अनन्तानन्तस्सामी-
न्द्रियं । अरहचपलजानं अविज्ञानादिन्द्रियं । मग्ने छ आणानि
अविन्द्रियानो वि बुधन्ति ॥ जीविन्द्रियं च रूपारूपवसेन
दुविषं होति ॥

२३. पञ्चविंशजानेषु ज्ञानगानि, अविन्द्रियेषु बलानि, अहेतुकेषु
धर्मागानि न सम्पन्ति ॥ तथा विचिकित्साधिते एकगता मग्नि-

न्द्रियबलमात्रं न गच्छति । द्विहेतुक-विहेतुकनवनेस्वेव यथासंभवं
अधिपति एकोव लभ्यति ॥

२४. छ हेतू पञ्च ज्ञानंगा मगंगा नव वत्युतो ।
सोऽसिन्द्रियवम्मा च बलवम्मा नवेरिता ॥
चत्तारोधिपतो बुत्ता तथाहारा ति सत्तथा ।
कुसलादिसमाकिण्णो बुत्तो मिस्सकसंगहो ॥

२५. बोधिपक्खियसंगहे चत्तारो सतिपट्ठाना । कायानुपस्सना-
सतिपट्ठानं, वेदनानुपस्सनासतिपट्ठानं, चित्तानुपस्सनासतिपट्ठानं,
धम्मानुपस्सनासतिपट्ठानं ॥

२६. चत्तारो सम्मप्पयाना । उप्पन्नानं पापकानं धम्मनं पहाताय
वायामो, अनुप्पन्नानं पापकानं धम्मनं अनुप्पादाय वायामो, अनु-
प्पन्नानं कुसलानं धम्मनं उप्पादाय वायामो, उप्पन्नानं कुसलानं
धम्मनं भित्थोभावाय वायामो ॥

२७. चत्तारो इद्धिपादा । छन्दिद्धिपादो, विरियिद्धिपादो, वि-
त्तिद्धिपादो, धीमसिद्धिपादो ॥

२८. पञ्चिन्द्रियाणि । सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं,
समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं ।

२९. पञ्च धम्मनि । सद्धावर्गं, विरियवर्गं, सतिवर्गं, समाधिवर्गं,
पञ्चावर्गं ॥

३०. सप्त बोज्झंगा । मनिसंभोज्झंगो, धम्मविचयसंभोज्झंगो,
विरियसंभोज्झंगो, पीनिमंभोज्झंगो, पम्मदिमंभोज्झंगो, समाधि-
संभोज्झंगो, उपेक्खामंभोज्झंगो ॥

३१. अट्ठ मग्गानि । मग्गादिट्ठि, मग्गामकण्ठो, मग्गावाषा,
मग्गाधम्मन्तो, मग्गाभाजोवो, मग्गावायामो, धम्मामणि, मग्गा-
सप्पाणि ॥

१३. एव्य वन वलारो वानिपदाना नि वम्मावनि एवा व पनु-
एति । वया वलारो वम्मावपाना नि व वम्मावापामो ॥

१४. एव्यो पिण्डपुण्डरा व मद्दापमदिपीणियो ।
मम्मादिदि व वंकापो वापामो वित्तिवयं ॥
मम्मावनि ममापो नि पुण्डरो ममावो ।
मत्तिवपमेदेन मत्तवा नव्य वंगो ॥

१५. वंकावपमदि व वीगुपेवसा
एव्यो व पिण्ड वित्तिवयं व ।
मवेवदाना वित्तिव मवह
मगी.ममापी वतु एव्य वम्मा ।
मद्दा इटानुचयमवतिम-
वम्मानमोरो पवरो विमागो ॥

१६. मव्ये म्मावुत्तरं होन्नि न वा वंकावपीणियो ।
लोकिवे पि ववापोम उम्बिगुदिपवचित्तिव ॥

१७. सव्यवंगो वववखन्धो । रूपवखन्धो, वेदनावखन्धो, सव्वा-
वखन्धो, वलारवखन्धो, विम्माणवखन्धो ॥

१८. वव्वुपादानवखन्धो । रूपपादानवखन्धो, वेदनुपादानवख-
न्धो, सव्वुपादानवखन्धो, संस्वारपादानवखन्धो, विम्माणुपादान-
वखन्धो ॥

१९. द्वादसायतनानि । ववत्तायतनं, सोत्तायतनं, वानायतनं,
मिण्डायतनं, वापयतनं, ममायतनं । रूपायतनं, सव्वायतनं, गन्धा-
यतनं, रसायतनं, फोद्व्वायतनं, धम्मायतनं ॥

२०. अट्टारस धातुयो । ववरुधातु, सोगधातु, वानधातु, मिण्डा-
धातु, वापधातु । रूपधातु, सव्वाधातु, गन्धधातु, रसाधातु, फोद्व्वा-
धातु । ववरुविम्माणधातु, सोत्तविम्माणधातु, वानविम्माणधातु,

जिह्वाविज्ञाणघातु, कायविज्ञाणघातु । मनोघातु, घम्पघातु, मनो-
विज्ञाणघातु ॥

४० चत्वारि अरियसंघानि । दुक्खं अरियसंघं, दुक्खसमुदयं अ-
रियसंघं, दुक्खनिरोधं अरियसंघं, दुक्खनिरोधगामिनीपटिपदा
अरियसंघं ॥

४१. एत्थ पन चेतसिक-सुखुमरूप-निच्चानवसेन एहनमठ्ठि
घम्मा घम्मायतनं घम्पघातु ति च संखं गच्छन्ति ॥ मनायतनं
सत्तविज्ञाणघातुवसेन भिज्जति ॥

४२. रूपं च वेदना सञ्जा संसा चेतसिका तथा ।
विज्ञाणमिति पञ्चेते पञ्चक्खन्धा ति भासिता ॥
पञ्चुपादानक्खन्धा ति तथा तेभूमका मता ।
मेदामायेन निच्चानं खन्धसंगहनिस्सटं ॥
द्वारालंबनमेदेन भवन्तायतनानि च ।
द्वारालंबवदुप्पन्नपरियायेन धातुपो ॥

४३. दुक्खं तेभूमकं वट्टं तण्हा संमुदयो भये ।
निरोपो नाम निच्चानं पग्गो लोक्कुरो मत्तो ॥
मग्गयुत्ता फला चेव चतुससंविनिस्सटा ।
इति पद्दण्णमेदेन पवुत्तो सब्बमंगहो ॥

इति अभिचम्मत्पसंग्रहं समुच्चयसंग्रहविभागो नाम
सप्तमो परिच्छेदो ॥

८.

(पञ्चयसंगहविभागो)

१. येसं संखत्तधम्मार्ने ये धम्मा पचया मया ॥

तं विभागमिहेदानि पनवस्सामि यथारहं ॥

२. पटिच्चसमुत्पादनयो, पट्टाननयो वेति यच्चयसंगहो दुविषो वेदितव्यो ॥

३. 'तस्य तन्भावमाविभावाकारमत्तोपलवित्वतो पटिच्चसमुत्पादनयो ॥ पट्टाननयो पन आहस्य पचयद्विनिमारम्भ पवुघति ॥ उभये पन वोमिस्सित्वा पपञ्चेन्ति आचरिया ॥

४. तस्य अविज्जापचया संस्सारा । संस्सारपचया विज्जाणे । विज्जाणपचया नायरूपे । नायरूपपचया सञ्जायनं । सञ्जायनपचया फस्सो । फस्सपचया पेदना । पेदनापचया तण्हा । तण्हापचया उपादानं । उपादानपचया भवो । भवपचया जाति । जातिपचया जरापरण-सोकादिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासा संभवन्ति । एवमेवस्स कैवलस्स दुक्खरत्तन्वस्स समुदयो होवी ति ॥ अयमेव पटिच्चसमुत्पादनयो ॥

५. तस्य तयो अद्दा, द्वादसंगानि, वीमत्ताकारा, तिसंघि, चतु-संखेपा, त्रीणि चट्टानि, द्वे भूगानि च वेदितव्यानि ॥

६. कथं ? अविज्जासंस्सारा अनीनो अद्दा । जातिमस्समरणं अनागतो अद्दा । मज्झे अद्द पच्चुरत्तो अद्दा त्रि तयो अद्दा ॥

७. अविज्जा, संस्सारा, विज्जाणे, नायरूपं, सञ्जायनं, फस्सो, पेदना, तण्हा, उपादानं, भवो, जाति, जरापरणं ति द्वादसंगानि ॥ सोकादिवचने पनेत्य निस्सन्दफलनिदस्सने ॥

८. अविज्ञातसंस्कारगहणेन पनेन्य मण्डूपादानमरा नि गर्हा
भवन्ति । तथा मण्डूपादानमागगहणेन च अविज्ञातसंस्कारा । तद्विज्ञा-
रामरणगहणेन च विज्ञाणादिकल्पयञ्चकमेव गर्हिनं वि कला-

अतीते हेतवो पञ्च इदानीं कल्पयञ्चकं ।

इदानीं हेतवो पञ्च आर्यानि कल्पयञ्चकं नि ॥

योसनाकारा, तिसंघि, चतुसंस्तेषा च भवन्ति ॥

९. अविज्ञानमण्डूपादाना च क्लेशसङ्घं । कम्मभवमंस्त्रातो भो-
कदेसो संस्कारा च कम्मसङ्घं । उपपत्तिमवमंस्त्रातो भो-
कदेसो अ-
वसेसा च विपाकसङ्घं ति त्रीणि बह्वानि ॥ अविज्ञावग्हावसेतदे
मूल्यानि च पेदितव्यानि ॥

१०. तैसमेव च मूल्यानं निरोधेन निरुज्झति ।

जरावरणमुच्छास पीडितानं अभिगृहसो ॥

आसवानं समुत्पादा अविज्ञा च पंचचति ।

वट्टमावज्जमिधेवं तेभूमकमनादिकं ।

पाटघसमुत्पादो ति पट्टपेसि महामुनि ॥

११. हेतुपञ्चयो, आरम्भणपञ्चयो, अपिपतिपञ्चयो, अनन्तरप-
ञ्चयो, समनन्तरपञ्चयो, सहजानपञ्चयो, अञ्जमञ्जरपञ्चयो, निस्त-
यपञ्चयो, उपनिस्तयपञ्चयो, पूरेजातपञ्चयो, पच्छाजातपञ्चयो, आ-
सेवनपञ्चयो, कम्मपञ्चयो, विपाकपञ्चयो, आहारपञ्चयी, इन्द्रियप-
ञ्चयो, ज्ञानपञ्चयो, मगपञ्चयो, संप्रयुतपञ्चयो, विप्ययुतपञ्चयो, अ-
त्यपञ्चयो, नत्यपञ्चयो, विगतपञ्चयो, अविगतपञ्चयो ति ॥ अपमेत्त
पट्टाननयो ॥

१२. छदा नामं तु नामस्स पञ्चधा नामरूपिणं ।

एकधा पुन रूपस्स रूपं नामस्स चैकधा ॥

१ छी. पञ्चदति ॥

पञ्चचिन्तामरूपानि नामस्स दुविधा द्रव्य ।

द्रव्यस्स नवधा वेति छन्विषा पञ्चया कथं ॥

१३. अनन्तरनिरुद्धा चित्तवेतसिका धम्मा पञ्चुपपन्नानं चित्त-
वेतसिकानं धम्मानं अनन्तर-समनन्तर-नित्य-विगतवसेन, पुरिमानि
जवनानि पच्छिमानं जवनानं आसेवनवसेन, सहजाता चित्तवेतसिका
धम्मा अञ्जमञ्जं संपयुत्तवसेनेति च छद्धा नामं नामस्स पञ्चयो
होति ॥

१४. हेतुज्ज्ञानंमयगंगमानि सहजातानं नामरूपानं हेतादिवसेन ।
सहजाता चेतना सहजातानं नामरूपानं, नानावत्त्विका चेतना
कम्माभिनिव्वत्तानं नामरूपानं कम्मवसेन । विपाकवत्त्व्या अञ्ज-
मञ्जं, सहजातानं रूपानं विपाकवसेनेति च पञ्चधा नामं नामरूपानं
पञ्चयो होति ॥

१५. पच्छाजाता चित्तवेतसिका धम्मा पुरेजातस्स इमस्स कायस्स
पच्छाजातवसेनेति एकधा व नामं रूपस्स पञ्चयो होति ॥

१६. उ वत्थुनि पवत्तिथे सत्तथं विज्जाणयानूतं, पञ्चारम्मणानि
च पञ्चविज्जाणवीथिया पुरेजातवसेनेति एकधा व रूपं नामस्स
पञ्चयो होति ॥

१७. आरम्मणवसेन उपनिस्सयवसेनेति द्विधा पञ्चचिन्ताम-
रूपानि नामस्सेव पञ्चया होन्ति ॥ तत्थ रूपादिवसेन छन्विधं होति
आरम्मणं ॥

१८. उपनिस्सयो पन तिविधो होति । आरम्मणूपनिस्सयो,
अनन्तरूपनिस्सयो, परुत्तूपनिस्सयो वेति ॥

१९. तत्थ आरम्मणमेव गरुत्तं आरम्मणूपनिस्सयो ॥ अन-
न्तरनिरुद्धा चित्तवेतसिका धम्मा अनन्तरूपनिस्सयो ॥ रागादयो

पन घम्मा, सद्भादयो च; सुग्गं, दुग्गं, पुग्गल्लो; मोमनं, उरु, सेनासनं च ययारहं अञ्जनं च बहिट्ठा च कुम्भादिघम्मानं, कम्म विपाकानं ति च बहुधा होति पक्कनूपनिस्सया ॥

२०. अविपति-महमात-अञ्जमञ्ज-निस्सयाहारिन्द्रिय-वि-
प्ययुत्त-अत्थि-अविगतवसेनेति ययारहं नवया नामरूपानि नामरूपानं
पञ्चया भवन्ति ॥

२१. तस्य गरुडमारम्भणं आरम्भगाधिरतिवसेन नामानं,
सहजाताधिरति चतुन्वित्रो पि महमातवसेन सहजातानं नामरूपानं
ति च दुविधो होति अविपतिपञ्चयो ॥

२२. चित्तचेतसिका घम्मा अञ्जमञ्जं सहजातरूपानं च; वंहा-
भूता अञ्जमञ्जं उपादारूपानं च, पटिसंपिक्खगे वत्थु-विपाका
अञ्जमञ्जं ति च त्रिविधो होति सहजातपञ्चयो ॥

२३. चित्तचेतसिका घम्मा अञ्जमञ्जं, महामूत्रा अञ्जमञ्जं,
पटिसंपिक्खगे वत्थु-विपाका अञ्जमञ्जं ति च त्रिविधो होति
अञ्जमञ्जपञ्चयो ॥

२४. चित्तचेतसिका घम्मा अञ्जमञ्जं सहजातरूपानं च; महामूत्रा
अञ्जमञ्जं उपादारूपानं च, छ वत्थूनि सत्तल्लं विज्जाणवानून्
ति च त्रिविधो होति निस्सयपञ्चयो ॥

२५. कवेळोकारो आहारो इमस्स कायस्स; अरूपिनो आहारा
सहजातानं नामरूपानं ति च दुविधो होति आहारपञ्चयो ॥

२६. पञ्च पसादा पञ्चल्लं विज्जाणानं, रूपप्पेविन्द्रियं उपादि-
ण्णरूपानं, अरूपिनो इन्द्रिया सहजातानं नामरूपानं ति च त्रिविधो
होति इन्द्रियपञ्चयो ॥

२७. ओकन्तिवस्सगे वत्थु विपाकानं, चित्तचेतसिका घम्मा सह-

जातरूपानं सहजातवसेनः । पच्छाजाता चित्तवेतसिका धम्मा पुरेजा-
तस्सः इमस्स कायस्स पच्छाजानवसेन । छ वत्थूनि पवत्थियं
सत्तमं विज्झाणघातूनं पुरेजानवसेनेति च तिविधो होति
विप्पयुत्तपच्चयो ॥

२८. सहजातं पुरेजातं पच्छाजातं च सन्वया ।

कवळीकारो आहारो रूपमोवित्तमिच्चयं ति ॥

पञ्चविधो होति अत्थिपच्चयो, अविगतपच्चयो च ॥

२९. आरम्भणूवनिस्सय-कम्मत्थिपच्चयेसु च सन्वे पि पच्चया
समोधानं गच्छन्ति ॥

३०. सहजानुरूपं ति पनेत्थ सन्वया पि पवत्ते चित्तसमुद्धानानं,
पटिसंघियं कटत्तारूपानं च वसेन दुविधं होती ति पेदितम्बं ॥

३१. इति तैकालिका धम्मा कालमुत्ता च संभवा ।

अज्झत्तं च बहिद्धा च संखत्तासंखत्ता तथा ॥

पञ्चत्तिनामरूपानं वसेन तिविधा विता ।

पच्चया नाम पद्धाने चटुवीसति सन्वया ॥

३२. तत्थ रूपधम्मा रूपवत्त्वो. च ॥ चित्तवेतसिकसंखाता च-
त्तारो अरूपिनो खन्धा, मिञ्चानं चेत्ति पञ्चविधं पि अरूपं ति च
नामं ति च पवुच्चति ॥ ततो अवसेसा पञ्चत्तिः पनः पञ्चापियत्ता
पञ्चत्ति, पञ्जापनतो पञ्चत्ती ति च द्विविधा होति ॥

३३. कथं ? तत्तंभूतविपरिणामाकारमुपादाय तथा तथा पञ्चत्ता
भूमिरम्बनादिका, संभारसंनिवेशाकारमुपादाय गेहरपसकटादिका,
खन्धपञ्चकमुपादाय पुरिसपुग्गयादिका, चन्दवचनादिफमुपादाय
दिसाकालादिका, असंफुट्टाकारमुपादाय कूपसुदादिका, तत्तंभूतनि-
मित्त भावनाविसेसं च उपादाय कस्तिणनिमित्तादिका चेत्ति एवमा-
दिपमेदा पन परमत्थतो अनिज्जमाना पि अत्यच्छायाकारेण चित्तु-

प्रादानमारम्भभूता तं तं उपादाय उपनिचाय कारणं कृत्वा तथा
तथा परिक्रियमाना संस्त्रायति समञ्ज्रायति बोहरियति पञ्ज्रायि-
यतीति पञ्ज्यतीति पबुद्यति ॥ अयं पञ्ज्यति पञ्जापिपत्ता पञ्ज्यति
नाम ॥

३४. पञ्जापननो पञ्ज्यति पन नाम-नामकम्मादिनामेन परिदो-
पिता ॥ सा विज्जमानपञ्ज्यति, अविज्जमानपञ्ज्यति, विज्जमानेन
अविज्जमानपञ्ज्यति, अविज्जमानेन विज्जमानपञ्ज्यति, विज्जमानेन
विज्जमानपञ्ज्यति, अविज्जमानेन अविज्जमानपञ्ज्यति चेति छव्विवा
होति ॥

३५. तस्य यदा पन परमत्यतो विज्जमानं रूपवेदनादि एताय प-
ञ्जापेन्ति, तदायं विज्जमानपञ्ज्यति ॥ यदा पन परमत्यतो अवि-
ज्जमानं भूमिपञ्चत्तादि एताय पञ्जापेन्ति, तदायं अविज्जमानपञ्ज्यती-
ति पबुद्यति ॥ उभिन्नं पन बोमिस्सकवसेन सेसा यपाक्कं छळमिञ्जो,
इतियसद्धो, चक्खुविञ्जाणं, राजपुत्तो ति च वेदितव्वा ॥

३६. वचीपोसानुसारेण सोतविञ्जाणवीथिया ।

पवत्तानन्तरुप्पन्नमनोद्वारस्स गोचरा ॥

अत्था यस्सानुसारेण विञ्जायन्ति ततो परं ।

सायं पञ्ज्यति विञ्जेय्या लोकसंकेतनिम्मिवा ॥

इति अमिधम्मत्यसंगहे पञ्चयसंगहविभागो नाम

अट्ठमो परिच्छेदो ॥

(कम्मद्वानसंगहविभागो)

१. समयविपस्सनानं भावनानमिदो परं ।

कम्मद्वानं पवक्खामि दुग्धिं पि यपास्मं ॥

२. तस्य समयसंगदे ताव, दस कसिणानि । दस अमुमा दस अनुस्मृतियो । चत्तस्सो अप्पमज्जायो । एका सज्जा । एव पवत्थानं । चत्तारो आरुप्पा चेति सत्तत्त्वेन समयकम्मद्वानसंगहो ॥

३. रागचरिता, दोसचरिता, मोहचरिता, सदाचरिता, बुद्धिचरिता, वितक्कचरिता चेति छम्बिपेन चरितसंगहो ॥

४. परिकम्मभावना, उपचारभावना, अप्पनाभावना चेति त्रिस्सो भावना ॥

५. परिकम्मनिमित्तं, वग्गाहनिमित्तं, पटिमागनिमित्तं चेति त्रीणि निमित्तानि च धेदित्तञ्चानि ॥

६. कथं ! पत्रवीकसिणं, आरोकसिणं, तेजोक्कसिणं, वायोक्कसिणं, नीलकसिणं, पीठकसिणं, सोहिनकसिणं, ओदाठकसिणं, आकासकसिणं, आलोककसिणं चेति इमानि दस कसिणानि नाम ॥

७. उच्छुमानकं, विनीलकं, विपुब्बकं, विच्छिहकं, विवत्तायित्तकं, विविखत्तकं, इतविविखत्तकं, लोहितकं, पुद्धवकं, अट्टिकं चेति इमे दस अमुमा नाम ॥

८. बुद्धानुस्सति, धम्मनुस्सति, संघानुस्सति, सीलानुस्सति, चागानुस्सति, देवतानुस्सति, उपसमानुस्सति, मरणानुस्सति, कायगतत्तासति, आनापानस्सति चेति इमा दस अनुस्सतिपो नाम ॥

९. मेत्ता, करुणा, मुदिता, उपेक्खा चेति इमा चतस्सो अप्पमञ्जायो नाम । ब्रह्मविहारा ति पि बुचन्ति ॥

१०. आहारे पटिकलसञ्जा एका सञ्जा नाम ॥ चतुषावुव-
त्थानं एकं ववत्थानं नाम ॥

११. आकासानश्चायतनादयो चत्तारो आरुप्पा नामा ति सब्बपा-
पि समयनिहेसे चत्ताळोस कम्मद्वानानि भवन्ति ॥

१२. चरितांस्तु पन दस अमुभा, कायगतासत्तिसंखात्ता कोट्ठास-
भावना रागचरितस्स सप्पाया ॥ चतस्सो अप्पमञ्जायो, नोलादोनि
च चत्तारि कसिणानि दोसचरितस्स । आनापानं मोहचरितस्स,
वितकचरितस्स च ॥ सुद्धानुस्सनिआदयो छ सद्धाचरितस्स । मरण-
उपसम-सञ्जा-ववत्थानानि बुद्धिचरितस्स ॥ सेसानि पन सञ्चानि
पि कम्मद्वानानि सब्बेसं पि सप्पायानि ॥ तत्थापि कसिगेसु पुपुळं
मोहचरितस्स । सुद्धकं वितकचरितस्सेवा ति ॥ अयमेत्थ सप्पायमेदो ॥

१३. भावनास्तु पन सब्बत्थापि परिकम्मभावना लब्धमेव ॥ पुद्दा-
नुस्सति आदिसु अट्टमु, सञ्जा-ववत्थानेसु चा ति दससु कम्मद्वाने-
नेसु उपचारभावना न्न संपज्जति । नत्थि अप्पना ॥ सेतेसु पन सम-
वित्सकम्मद्वानेसु अप्पनाभावना पि संपज्जति ॥

१४. तत्थापि दस कसिणानि, आनापाने च पञ्चरुग्गज्ञानिकानि ।
दस अमुभा, कायगतासत्ति च पठमरुग्गज्ञानिका । मेत्तादयो तयो
चतुक्कज्ञानिका ॥ उपेक्खा पञ्चमरुग्गज्ञानिका । निछब्बीसत्ति रुग्गव-
रुग्गज्ञानिकानि कम्मद्वानानि । चत्तारो पन आरुप्पा आरुप्पज्ञा-
निका ति ॥ अयमेत्थ भावनामेदो ॥

१५. निमित्तेसु पन परिकम्मनिमित्तं, उग्गहनिमित्तं न सम्पप्पा
पि त्थमारुग्गपरिषायेन सम्पन्नमेव ॥ अट्ठिग्गानिमित्तं पन कसिणा-

एष सोदाय-आनापानेभ्यश्च लभ्यति ॥ तस्य हि पटिभागनिमित्त-
कारण उपकारमाधि, आपनाममाधि च पदवन्ति ॥

११. यत्र १ आदिष्विष्यत्वात् हि पटवीषण्टमादिषु निमित्ते उन्ना-
पनाया नमोद्वारण्य परिहृयन्निमित्ते हि पदुच्छति ॥ ना च भावना
परिहृयन्मायना आय ॥

१२. यदा पुन न निमित्तं चित्तेन लक्षणादिना होति, यस्तुना
प्राप्त्यन्तरे यनोद्वारण्य आपादमागन्तं, तदा तमेव आरम्भेण उन्ना-
दिनिमित्तं ज्ञाय ॥ ना च भावना समाधिष्यति ॥

१३. तथा समाहितस्य पनेत्यस्य ततो परं तस्मि उन्नादिनिमित्ते
परिहृयन्मायिना भावनमनुपेक्षन्त्यस्य यदा लक्ष्यटिमागं वस्तुष्वम्भ-
विहृष्यत् पञ्चनिमित्तानां भावनामपमारम्भेण चित्ते भेदनिमित्तं
समप्यते होति, तदा तं पटिभागनिमित्तं लभ्यच्छेदं हि पदुच्छति ॥
ततो यदाय पटिबन्धविषयिना कस्याप्यपरममाधिर्लक्षणा उपचार-
मायना निष्पन्ना ज्ञाय होति ॥

१४. ततो परं तमेव पटिभागनिमित्तं उपचारममाधिना समा-
सेवन्त्यम्भ-रूपाद्यपरपटमज्ञानमप्येति ॥ ततो परं तमेव पठमज्ञानं,
आवृत्तनं, समापन्ननं, अपिहृत्तनं, वृत्तनं, पद्येयस्त्वना चेति इमाहि
पद्यदि यस्मिन्नादि यमीभूतं कत्वा विनकादिकमोज्यारिकं पदानाये,
विचारादिगुण्युपपत्तिना पदहो यथादमे हवियज्ञानादपो यथा-
रमप्येति ॥

१५. इत्येवं पटवीकसिणादिषु द्वावीसकम्पद्वानेषु पटिभागनिमि-
त्तपदुच्छति ॥ अन्तमेतेषु पुन अप्यमज्ज्ञासत्तपञ्चचित्तं पदवन्ति ॥

१६. आपासवज्जितकसिनेषु पुन यं किञ्चि कसिने उन्नादेत्वा
छद्ममाकामं अनन्तवसेन परिहृयं करोन्तस्स पठमादप्यमप्येति ॥

तमेव पठमारुण्यविज्याणं अनन्तवसेन परिकम्पं करोन्तस्स दुतिया
रुण्यमप्येति ॥ तमेव पठमारुण्यविज्याणाभावं एव नत्थि किंचि वि
परिकम्पं करोन्तस्स ततियारुण्यमप्येति ॥ ततियारुण्यं सन्तमे
पणीतमेतं वि परिकम्पं करोन्तस्स चतुत्यारुण्यमप्येति ॥

२२. अवसेसेसु च दससु कम्मट्ठानेसु बुद्धगुणादिकमारम्भणं आ-
रम्भ परिकम्पं कत्वा तस्मि निमित्ते साधुकमुग्गहिते वत्येव परि-
कम्पं च समाधियति, उपचारो च संपज्जति ॥

२३. अभिज्जावसेन पवत्तमानं एव रूपावचरपञ्चमज्झानं अभि-
ज्जापादकपञ्चमज्झाना बुद्धित्वा अविदेय्यादिकमावज्जेत्वा परि-
कम्पं करोन्तस्स रूपादिषु आरम्भणेषु यथारहमप्येति ॥

२४. अभिज्जा च नाम-

इद्विविधं दिव्यसोतं परचित्तविजानना ।

पुण्येनिवासानुस्तति दिव्यचक्षु वि पञ्चया ॥

अयमेत्य गोचरमेदो ॥ निद्रितो च समयकम्मट्ठाननयो ॥

२५. विपस्सनाकम्मट्ठाने एव सीलविमुद्धि, चित्तविमुद्धि,
दिट्ठविमुद्धि, कंखाविवरणविमुद्धि, मग्गामग्गआणदस्सनविमुद्धि,
पटिपदाआणदस्सनविमुद्धि, आणदस्सनविमुद्धि चेति सच्चविपेन
विमुद्धिसंगहो ॥

२६. अनिच्छवसणं, दुक्खवसणं, अनत्तत्तरवसणं चेति तीणि
छवसणानि ॥

२७. अनिष्ठानुपस्सना, दुस्सानुपस्सना, अनत्तानुपस्सना चेति
तिम्मो अनुपस्सना ॥

२८. सम्मगनआणं, उदयव्यवआणं, भंगआणं, मयआणं, आ-
दोनवआणं, निम्बिदाआणं, सुद्धिनुकम्पवआणं, पटिसंसाआणं,

संसारसंसारमात्रं, अनुस्यूतमात्रं चेति दस विपर्ययानामागानि ॥

२९. शुद्धजरो विमोक्षतो, अनिमिषो विमोक्षतो, अविमिषितो विमोक्षतो चेति त्रयो विमोक्षमा ॥ शुद्धजानुदग्गता, अनिमिषानुपगमा, अविमिषितानुपगमा चेति त्रीणि विमोक्षसमुत्थानि च संसारानि ॥

३०. कथं ? पानिमोक्षत्वमवसीत्, इन्द्रियसंहरसीत्, आजीव-
पारिमुद्धितोऽ, पञ्चवर्गनिमित्तमसीत् चेति चतुर्वारिमुद्धिसीत्
सौख्यमुद्धि नाम ॥

३१. उपचारसमाधि अप्यनामसाधि चेति दुविधौ पि समाधि
विश्वविमुद्धि नाम ॥

३२. छवत्पण-रग-पत्तुपट्टान-पदद्वानवसेन नामरूपपरिग्रहो दि-
ष्टिरिमुद्धि नाम ॥

३३. तंतमेव च नामरूपान् पञ्चपरिग्रहो कंठाविवरणविमुद्धि
नाम ॥

३४. तत्रो परं एन गथापरिग्रहिनेषु तत्पञ्चयेषु तैभूमकसंस्कारेषु
अजीवादिमेदभिन्नेषु स्वप्नादिनयनारम्भ कलापवसेन संखिपित्वा,
अनिष्टं स्वप्नेन, दुर्वर्तं भयंनेन, अनता असारकृतेना वि अद्धानव-
सेन, सन्ततिवसेन, स्वगवसेन वा सम्मसनजाणेन सखगवसे स-
म्मसन्तस्म, तैस्तेव पञ्चवसेन स्वगवसेन च उदयव्यवसाणेन उदय-
व्यये समनुपस्तन्तस्म च-

ओभागो पीति पस्तदि अपिमोक्षतो च पगाहो ।

एतत्तं व्याणमुपट्टानमुपेवता च निकन्ति चेति ॥

ओभासादिविपस्सनुपक्किलेपपरिवंघपरिग्गह्वसेन मग्गामग्गलवत्
णवत्थानं मग्गामग्गआणदस्सनविमुद्धि नाम ॥

३५. तथापरिवंघविश्रुत्तस्स पन तस्स उदयञ्चयजाणतो पट्ठा
यावानुलोमा तिलक्खणं विपस्सनापरंपराय पटिपज्जन्तस्स न
विपस्सनाआणानि पटिपदाआणदस्सनविमुद्धि नाम ॥

३६. तस्सेवं पटिपज्जन्तस्म पन विपस्सना परिपाकमागम्म इदानी
अप्पना उप्पज्जिस्सनी ति भवंगं वोच्छिन्दित्वा उप्पन्नमनोद्वारानन्तो
द्वे तीणि विपस्सनाचित्तानि यं किंचि अनिष्ठादिलक्खणमारब्धं
परिकम्मोपचारानुलोमनानेन पवत्तन्ति ॥ या सिखापत्ता, सा सा
नुलोमा संखाद्वेस्त्वा, उट्टानगामिनी विपस्सना ति च बुधन्ति ।
ततो परं गोत्रमुचितं निम्बानमालंबिता पुपूज्जनगोचमभिमवन्
अरियगोचमभिसंभोन्तं च पवत्तति ॥ तस्सानन्तरमेव मग्गो दुस्स
सद्यं परिजानन्तो, समुदयसद्यं पजहन्तो, निरोपमद्यं सच्छिच्छरो
न्तो, मग्गमद्यं भावनायसेन अप्पनावीथिमोत्तरन्ति ॥ ततो परं
तीणि कम्मचित्तानि परत्तित्वा भवंगपातो व होति ॥ पुन भवंगं पो
च्छिन्दित्वा पद्येकरणआणानि पवत्तन्ति ॥

भवंगं फलं च निम्बानं पद्येकरन्ति पण्डितो ।

दोने क्खिन्नेसे सेमे च पद्येकरन्ति वा न वा ॥

उन्विमुद्धिस्समेनेवं भानेत्तग्गो सत्तुग्घिपो ।

आणदस्सनविमुद्धि नाम मग्गो पबुधन्ति ॥

अपमेन्य विमुद्धिमेदो ॥

३७. अन्य धनत्थानुपम्मना अजाविनिमेवं सुजन्तो मुञ्चतामुप-
स्सना नाम विपोरसमुत्थं होति ॥ अनिष्ठापुपस्सना विपद्धानि-

मितं मुञ्चन्ती अनिमित्तानुपस्सना नाम विमोक्खमुत्तं होति ॥
दुक्खानुपस्सना तप्पापणिधिं मुञ्चन्तो अप्पणिहितानुपस्सना नाम
विमोक्खमुत्तं होति ॥ तस्मा यदि बुद्धानगामिनो विपस्सना
अनत्ततो विपस्सति, मुञ्चन्तो विमोक्खो नाम होति मग्गो । यदि
अनिचत्तो विपस्सति, अनिमित्तो विमोक्खो नाम । यदि दुक्खतो
विपस्सति, अप्पणिहितो विमोक्खो नामा ति च मग्गो विपस्सना-
गमनवसेन तीणि नामानि लभति । तथा फलं च मग्गागमनवसेन
मग्गशोयियं ॥

३८. फलसमापत्तिशोयियं पन यथावुत्तनयेन विपस्सन्तानं यथासकं
फलमुप्पज्जमानं पि विपस्सनागमनवसेनेव मुञ्चतादिविमोक्खो ति
च युवन्ति ॥ आरम्भणवसेन पन सरसवसेन च नामत्तये सञ्चत्य
सन्नेसं पि सममेव ॥

अयमेत्य विमोक्खमेदो ॥

३९. एत्थ पन सोत्तापत्तिमग्गं भायेत्वा दिट्ठिविचिकिच्छापहानेन
पहीनापायगमनो सत्तवस्वत्तरपमो सोत्तापत्तो नाम होति ॥

४०. सकदागामिमग्गं भायेत्वा रागदोसमोहानं तनुकरत्ता सक-
दागामी नाम होति, सकिदेव इमे लोके आगन्ता ॥

४१. अनागामिमग्गं भायेत्वा कामराग-आपादानं अनवसेसप्प-
हानेन अनागामी नाम होति, अवागन्ता इत्येते ॥

४२. अरहत्तमग्गं भायेत्वा अनवसेसकिलेसप्पहानेन अरहा नाम
होति, खीणासवो लोके अग्गदविस्वजेत्यो ॥

अयमेत्य पुगलमेदो ॥

४३. कलममारत्तियो पनेन्य सन्नेसं रि यथागककलम
मारत्ता व ॥ निरोधमनात्तिसमावज्जनं एन अनागामोने
अरत्तानं च्छम्भति ॥

४४. तन्य यथाहं पउमज्जानादिमरत्ताममारत्ति समार
ता पुडाय तयतो सैनारत्तने तत्त तत्तेर रिमत्तानो पार
त्तिमज्जादानं मन्तरा ततो परं अविदेव्यादिकं पुनरिदं प
नेनमज्जानामज्जायानं समावज्जति ॥ मन्त्रं द्विसे अन्तरा
नानं पत्तो बोधिज्जति चित्तमर्त्ता ॥ ततो निरोधममा
मम होति ॥

४५. पुडानकाळे एन अनागामिनो अनागामिकत्तवित्तं, भार
मरत्तकत्तवित्तं एतमारत्तेर पारत्तिता मर्गतातो होति । म
तं तत्तेरत्तामज्जाणे पारत्ति ॥

अतं न ममत्तवित्तेहो ॥ निद्विषो न रिमत्तनाकम्मद्वाननरो

४६. मागेत्तव त्तिनेहं मारत्ताद्वामुत्तवे ।

वटिर्त्तवित्तमत्तादं त-यपन्नेन मागने ॥

इति अविद्वन्म तत्तगं कम्मद्वानर्भगद्विभागो माम

नामो वटिर्त्तेहो ॥

चारित्तसोमितविसालकुलोदयेन
 सद्भाभियुद्धपरिसुद्धगुणोदयेन ।
 नम्बन्द्दयेन पणिषाय परानुकंपं
 यं पत्पितं पकरणं परानद्वितं तं ॥
 पुञ्ज्येन तेन विपुलेन तुमूलसोमं
 पञ्जाधिवासमुदितोदितमायुगन्तं ।
 पञ्जावदातगुणसोमितलज्जिभिवस्त्र
 मञ्जन्तु पुञ्जविमबोदयमंगलाय ॥

॥ इति अनुकृदाचरियेन रचितं
 अभिपम्यत्यसंगहं नाय पकरणं, निद्वितं ॥

LUGARCHAND BHAIRODAN SETHIA.
 JAIN LIBRARY.
 BIKANER, RAJPUTANA.

સદ્ધાનુક્રમો

[શબ્દ પછી અને ચે દંડ (II) પછી આવતા આંકડા પરિચ્છેદ-
સંખ્યા દર્શાવે છે. એકદંડ (I) પછી આવતા આંકડા
પેરેગ્રાફસંખ્યા દર્શાવે છે.]

અ

અકનિદ્ધ ૫. ૬. ૧૫ ॥
અકુમલ ૧. ૬. ૨૮ ॥ ૨. ૪
૮. ૨૫. ૨૭. ૨૮ ॥ ૩. ૭. ૮. ૧૦. ૨૨. ૨૫ ॥ ૪. ૨૨ ॥
૫. ૧૯. ૨૦. ૨૪ ॥ ૬. ૧૨ ॥
અકુમલકમ્મ ૫. ૨૭ ॥
અકુસલપાક ૧. ૧૦ ॥ ૫. ૭ ॥
અકુસલવિપાક ૧. ૭ ॥ ૪. ૧૬ ॥
૫. ૧૦ ॥
અકુસલસંગદ ૭. ૨. ૩ ॥
અગોષ્ઠાગાદિકરૂપ ૬. ૮ ॥
અગદ્ધિજ્ઞેત્ય ૯. ૪૨ ॥
અગમગગકલુષિત ૩. ૨૩ ॥
અગ ૬. ૨૩ ॥ ૭. ૧૫. ૧૭. ૨૩. ૨૪. ૨૧ ॥ ૮. ૫. ૭. ૧૪ ॥
અંગમાવ ૫. ૪૦ ॥
અંગુપ્પત્તિ ૯. ૧૯ ॥
અગમ્મ ૬. ૩૧ ॥
અગ્નુત ૫. ૪૧ ॥ ૬. ૩૨ ॥
અગ્નિ ૬. ૧૩ ॥ ૮. ૧૯. ૩૨ ॥
અગ્નિતિક ૬. ૭. ૯. ૨૨ ॥
અગ્નિતિકરૂપ ૬. ૮ ॥
અગ્નિતિકસેતામ ૬. ૧૨ ॥

અગ્નિહરણકાલ ૬. ૧૪ ॥
અગ્નિ ૨. ૨૫. ૨૭ ॥
અગ્નિમગ્ન ૮. ૧૪. ૨૨. ૨૩. ૨૪ ॥
અગ્નિમગ્નપચ્ચ ૮. ૧૧. ૨૦. ૨૩ ॥
અગ્નિસમાન ૨. ૩. ૮. ૨૧. ૨૩. ૨૯ ॥
અગ્નિસાવિન્નિય ૭. ૧૮. ૨૨ ॥
અગ્નિગ્નિય ૭. ૧૮. ૨૨ ॥
અગ્નિ ૯. ૭ ॥
અતત્ત ૫. ૬. ૧૫ ॥
અતિદ્ધ ૪. ૧૬ ॥
અતિપરિત ૪. ૭. ૯ ॥
અતિમદ્ધ ૪. ૭. ૯. ૧૮ ॥
અતીત ૮. ૬. ૮ ॥
અતીતક ૪. ૯ ॥
અતીતાદિબેદ ૯. ૩૪ ॥
અતીતારમ્મણ ૫. ૩૭ ॥
અનુલ ૧. ૧ ॥
અત્તવાદ ૭. ૧૩ ॥
અત્તવાનુપાદાન ૭. ૭ ॥
અત્તાવિનિવેસ ૯. ૩૭ ॥
અત્તવાદવાદાર ૮. ૩૩ ॥

अतिपथय ८। ११। २०। २८।

२९।

अदिप्रादान ५। २१॥

अदुक्खममुक्ख ३। २।

अदोस २। ५॥ ३। ५। ८॥

७। १५॥

अद्वा ८। ५। ६॥

अद्धान ९। ३४॥

अद्ध्य ५। ४१॥

अद्धारक ६। ८॥

अधिष्ठान ९। १९॥

अधिष्ठेय्यादिक ९। २३। ४४॥

अधिरति ७। २०। २३। २४॥

अधिरतिपथय ८। ११। २०।

२१॥

अधिमोक्ष २। ३। ११। २७॥

९। ३४॥

अनप्राप्तप्रसन्नामीतिप्रिय ७।

१८। २२॥

अनस ९। ३४। ३७॥

अनसत्तवमग ९। २६॥

अनसत्तानुपस्सना ९। २७। ३७॥

अनसत्तवमग ८। ११। १३॥

अनसत्तवमग ८। १३। १९॥

अनसत्तवमग ८। १८। १९॥

अनसत्ता ५। ८॥

अनसत्तवमग ९। ४२॥

अनसत्तवमग ९। ४१॥

अनागत ८। ६॥

अनागामि ४। १९॥ ५। ३१॥

९। ४१। ४३॥

अनागामिपुग्गल ४। २२॥

अनागामिकल ४। १९॥

अनागामिकलचित्त १। २६॥

९। ४५॥

अनागामिमग १। ३०॥ ९।

४१॥

अनागामिमगचित्त १। २५॥

अनादिक ८। १०॥

अनारम्भण ६। ७॥

अनिच ९। ३४। ३७॥

अनिचता ६। ५॥

अनिचलवमग ९। २६॥

अनिय्यादिलक्षण ९। ३६॥

अनिय्यानुपस्सना ९। २७। ३७॥

अनिद्व ४। १६॥

अनिद्वस्सक ६। ८॥

अनिद्विषय ६। ८॥

अनिद्विषय ६। ६॥

अनिमित्त ६। ३०॥ ९। २९।

३७॥

अनिमित्तानुपस्सना ९। २९।

३७॥

अनिस्मिता ३। २६॥

अनुसर १। २७। २९। ३१॥ २।

२०॥

अनुसरमूल ३। २३॥

अनुपस्सना ९। २७। २९। ३७॥

अनुपादित्तवमग ९। ८॥

अनुपादित्तवमग ९। ३०॥

अनुपम ७। २९॥

अनुपम ४। ८॥

अनुपम ७। १३॥ ९। ३५। ३९॥

अनुपम ९। २८॥

अनुमय ७। ९। १४॥
 अनुमदमूलक ५। ३९॥
 अनुमति ९। २। ८। १२॥
 अनोलप २। ४। १३॥ ७। १२॥
 अनोलपदल ७। १९॥
 अग्न १। ३१॥
 अग्नरति ४। १६॥
 अण्वायन ५। १५॥
 अण्ड ४। १॥
 अपरापरिचयेद्भोव ५। १९॥
 अपरिगृहीत ९। ३४॥
 अपाव ५। १९॥ ९। १९॥
 अपावपटिर्भूति ५। ९। १०॥
 अपावमूमि ५। ३। ४। ८।
 १०। २७॥
 अपुष्प २। १४॥
 अप्पटिपक ६। ८।
 अप्पनिहित ६। ३०॥ ९। २९।
 ३७॥
 अप्पनिहितानुपलसना ९। २९।
 ३७॥
 अप्पता ४। १३। १४। १५। १९।
 २१॥ ९। १३। ३६॥
 अप्पनामयन ४। २१॥ ६। १२॥
 ९। ४४॥
 अप्पनामयनवार ४। १३॥
 अप्पनामयनावसान ४। १३॥
 अप्पनापल ५। २६॥
 अप्पनाभावता ९। ४॥
 अप्पनावीधि ४। १३॥ ९। ३६॥
 अप्पनाममाधि ९। १५। ३१॥

अप्पमङ्ग्रा २। ७। १५। १९।
 २१। २३। २४॥ ९। २।
 ९। १२। २०॥
 अप्पमाणसुख ५। ६। १५। ३१॥
 अप्पमाणाम ५। ६। १५। ३१॥
 अप्पहातव्य १। ७॥
 अप्पहोण ४। ९॥
 अप्पवोक्ति ४। २६॥ ९। ४०॥
 ६। १५॥
 अप्पवादन ३। ८॥
 अमाव ९। २१॥
 अभिज्ञा ५। २३। २४॥ ७। ६॥
 अभिज्ञा ३। २९॥ ४। १९।
 २०॥ ६। १२॥ ९। २३।
 २४॥
 अभिज्ञानुसल ३। २२॥
 अभिज्ञानवन ४। १९॥
 अभिज्ञापादकपञ्चमज्ञान ९।
 २३॥
 अभिधम्म ७। ११॥
 अभिधम्मस्य १। १॥
 अभिधम्मस्यसंग १। १॥
 अभिनवकरण ५। ३५॥
 अभिनिष्पल ८। १४॥
 अभिनीहार ४। १३॥
 अभिमुखीभूत ५। ३५॥
 अभिलेख ६। ११॥
 अमोह ३। ५। ८। १५॥
 अरह ९। ४२॥
 अरहत्त ४। १९॥
 अरहत्तफल ४। १४। १९॥
 अरहत्तफलचित १। २६॥ ९।
 ४५॥

अतिथिपद्य ८। ११। २०। २८।

२९।

अदिवाशन ५। २१॥

अदुःखमसुख ३। २।

अदोस २। ५॥ ३। ५। ८॥

७। १५॥

अद्या ८। ५। ६॥

अद्याम ९। ३४॥

अद्युष ५। ४१॥

अद्भारक्य ६। ८॥

अदिहान ९। १९॥

अधिदेव्यादिक ९। २३। ४४॥

अधिरति ७। २०। २३। २४॥

अधिरतिगद्य ८। ११। २०।

२१॥

अधिमोक्ष २। ३। ११। २३॥

९। ३४॥

अनपमालपमगामीनिप्रिय ७।

१८। २२॥

अनल ९। ३४। ३३॥

अनलपल्लव ९। २३॥

अनलानुपल्लव ९। २३। ३३॥

अनलपल्लव ८। ११। १३॥

अनलपल्लव ८। १३। १९॥

अनलपल्लव ८। १८। २९॥

अनलपल्लव ५। ८॥

अनलपल्लव ९। ४९॥

अनलपल्लव ९। ४०॥

अनलपल्लव ८। ६॥

अनलपल्लव ७। २९॥ ८। ३९॥

९। ४९। ४०॥

अनलपल्लव ७। ४३॥

अनलपल्लव ७। १९॥

अनलपल्लव १। २९॥

९। ४२॥

अनलपल्लव १। ३०॥ ९।

४९॥

अनलपल्लव १। २२॥

अनलपल्लव ८। १०॥

अनलपल्लव ९। ७॥

अनलपल्लव ९। ३४। ३३॥

अनलपल्लव ९। ५॥

अनलपल्लव ९। २६॥

अनलपल्लव ९। ३६॥

अनलपल्लव ९। २७। ३३॥

अनलपल्लव ७। १९॥

अनलपल्लव ९। ८॥

अनलपल्लव ९। ८॥

अनलपल्लव ९। ९॥

अनलपल्लव ९। ३०॥ ९। २९।

३३॥

अनलपल्लव ९। २९।

३३॥

अनलपल्लव ९। २६॥

अनलपल्लव ९। २३। २९। ३३॥ २।

२०॥

अनलपल्लव ९। २३॥

अनलपल्लव ९। २३। २९। ३३॥

अनलपल्लव ९। ८॥

अनलपल्लव ९। २७। ३३॥

अनलपल्लव ७। २९॥

अनलपल्लव ७। ८॥

अनलपल्लव ७। २३॥ ९। २२। २९॥

अनलपल्लव ९। २८॥

अनुमय ७। ९। १४॥
 अनुमयमूलक ५। ३६॥
 अनुस्सति ९। २। ८। १२॥
 अनोत्तप्य २। ४। १३॥ ७। १२॥
 अनोत्तप्यल ७। १९॥
 अग्न १। ३१॥
 अग्नरित ४। २६॥
 अपचायन ५। १५॥
 अपर ४। १॥
 अपरापरिषयेदनीय ५। १९॥
 अपरिगृहित ९। ३४॥
 अपाय ५। १२॥ ९। ३९॥
 अपायपटिस्तंभि ५। ९। १०॥
 अपायमूमि ५। ३। ४। ८।
 १०। २७॥
 अपुञ्ज २। १४॥
 अप्पटिषरूप ६। ८।
 अप्पनिहित ६। ३०॥ ९। २९।
 ३७॥
 अप्पनिहितानुपस्सना ९। २९।
 ३७॥
 अप्पना ४। १३। १४। १५। १९।
 २१॥ ९। १३। ३६॥
 अप्पनाजयन ४। २१॥ ९। १२॥
 ९। ४४॥
 अप्पनाजयनवार ४। १३॥
 अप्पनाजयनावसान ४। १३॥
 अप्पनापत्त ५। २६॥
 अप्पनाभावना ९। ४॥
 अप्पनाधीधि ४। १३॥ ९। ३६॥
 अप्पनाममाधि ९। १५। ३१॥

अप्पमज्जा २। ७। १५। १९।
 २१। २३। २४॥ ९। २।
 ९। १२। २०॥
 अप्पमाणसुभ ५। ६। १५। ३१॥
 अप्पमाणाम ५। ६। १५। ३१॥
 अप्पहातध्य ६। ७॥
 अप्पहोग्त ४। ९॥
 अक्कोच्छिन्न ४। २६॥ ९। ४०॥
 ६। १५॥
 अक्काकत्त ३। ८॥
 अभाव ९। २१॥
 अभिज्झा ५। २३। २४॥ ७। १॥
 अभिज्झा ३। २२॥ ४। १९।
 २०॥ ६। १२॥ ९। २३।
 २४॥
 अभिज्झाकुसल ३। २२॥
 अभिज्झाजवन ४। १९॥
 अभिज्झापादकपञ्चमज्झान ९।
 २३॥
 अभिधम्म ७। ११॥
 अभिधम्मस्य ९। १॥
 अभिधम्मस्यसंगह १। १॥
 अभिनवकरण ५। ३५॥
 अभिनिष्पत्त ८। १४॥
 अभिनीहार ४। १३॥
 अभिमुखीभूत ५। ३५॥
 अभिमेयत्त ६। ११॥
 अमोह ३। ५। ८। १५॥
 अरह ९। ४२॥
 अरहत्त ४। १९॥
 अरहत्तरुत्त ४। १४। १९॥
 अरहत्तरुत्तवित्त १। २६॥ ९।
 ४५॥

अरहतफलप्राप्त ७। २२॥
 अरहतमग्न ९। ४२॥
 अरहतमग्नवित्त १। २५। ३०॥
 अरहतमग्नफलप्राप्त ३। २२॥
 अरहत ९। ४३॥
 अरिय ४। २२॥ ५। ८॥
 अरियगोत ९। ३६॥
 अरियसत्त्व ७। ४०॥
 अरूप ३। १०। २४॥ ४। २५॥
 ६। २७। २९॥ ७। २२॥
 अरूपपरिसेधिक ५। ३८॥
 अरूपभूमि ५। ७॥
 अरूपरागसंयोग ७। १०॥
 अरूपशोक ३। २४॥
 अरूपविषय ६। १२॥
 अरूपानन्द १। २॥
 अरूपानन्दकृत ५। १९। २९।
 ३२॥
 अरूपानन्दकृतमन्त्र १। २१॥
 अरूपानन्दक्रियावित्त १। २३॥
 अरूपानन्दपरिसेधिक ५। ९॥
 अरूपानन्दभूमि ४। २४। २५। ३०॥
 अरूपानन्दविषयकवित्त १। २२॥
 अरुति ८। २५। २९। ३२॥
 अरुति ५। ५॥ ३। ५। ८॥
 ७। १५॥
 अरुति ५। ३९॥
 अरुति ५। ८॥
 अरुति ४। ९। ११। १२॥
 ५। ३९॥
 अरुति ८। ९॥
 अरुति ८। १२। २०।
 २८॥

अविज्ञमान ८। ३३। ३५॥
 अविज्ञमानपञ्चमति ८। ३५॥
 ३५॥
 अविज्ञा ८। ४। ९। ७।
 ९। १०॥
 अविज्ञायोग ७। ५॥
 अविज्ञानीयवर्ण ७। ८॥
 अविज्ञानुत्तय ७। ९॥
 अविज्ञानुत्तयपरिवर्तित ५।
 ३६॥
 अविज्ञासंयोग ७। १०। ११॥
 अविज्ञानय ७। ३॥
 अविज्ञा ७। ४॥
 अविनिष्कर्मयोग ५। ८। १५॥
 १८। १९॥
 अविमूढ ४। ७। ११। १३॥
 अविमूढ ७। २३॥
 अविमूढ ५। ९। १५॥
 अविमूढ ५। ३१॥
 अविमूढ ८। ३१॥
 अविमूढ ५। ३०॥
 अविमूढ १। ३। १२। १३॥
 १४॥ २। २५॥
 अविमूढ ५। ८॥
 अविमूढ ४। २४॥ ५। ३॥
 १७। १८। २१। २८॥ ३१। ३२॥
 अविमूढ ५। २८। २९॥
 अविमूढ ५। ८॥
 अविमूढ ८। ३३॥
 अविमूढ ९। ३४॥
 अविमूढ ९। २। ७। ११॥
 १४। १५॥

असुर ५ । ११ । १२ ॥
 असुरकाय ५ । ४ ॥
 असेक ४ । २३ ॥
 अहिरिक २ । ४ । १३ ॥ ७ ।
 १२ ॥
 अहिरिकयल ७ । १९ ॥
 अहेतु ५ । ३९ ॥
 अहेतुक १ । १० ॥ २ । ११ ।
 १८ । २९ ॥ ३ । ६ । ८ ॥
 ४ । २१ ॥ ५ । २९ ॥ ६ ।
 ७ ॥ ७ । २३ ॥
 अहेतुकक्रियावित्त १ । ९ ॥
 अहेतुकवित्त ३ । ६ ॥
 अहेतुकपटिर्नधियुगल २ । २९ ॥
 अहेतुकविपाक ५ । २८ ॥
 अहोत्तिकम्म ५ । १९ ॥
 आ
 आकार ८ । ५ ॥
 आकारभेद ६ । ३० ॥
 आकाश ६ । २१ ॥
 आकाशकसिण ९ । ६ ॥
 आकाशधातु ६ । ५ । १५ ॥
 आकाशव्यमितकसिण ९ । २१ ॥
 आकासान्धायतनकुसलचित्त १ ।
 २१ ॥
 आकासान्धायतनक्रियावित्त १ ।
 २३ ॥
 आकासान्धायतनभूमि ५ । ७ ॥
 आकाशा-विपाकवित्त १ । २२ ॥
 आकासान्धायतनादि ९ । ११ ॥
 आकासान्धायतनूपग ५ । १५ ॥
 आकिञ्जम्भायतन ९ । ४४ ॥

आकिञ्ज-कुसलचित्त १ । २१ ॥
 आकिञ्ज-क्रियावित्त १ । २१ ॥
 आकिञ्ज-भूमि ५ । ७ ॥
 आकिञ्ज-विपाकवित्त १ । २२ ॥
 आकिञ्जम्भायतनूपग ५ । १७ ॥
 आगत ४ । ९ ॥
 आचरिय ८ । ३ ॥
 आचिण्ण ५ । १९ ॥
 आजीय ७ । १७ । ३१ ॥
 आजोवपारितुद्धिसील ९ । ३० ॥
 आदिकम्मिक ४ । १९ ॥ ९ । १५ ॥
 आदीनवप्राण ९ । २८ ॥
 आनापान ९ । १२ । १४ । १५ ॥
 आनापानस्तति ९ । ८ ॥
 आपाथ ४ । ८ । ९ । ११ ॥ ५ ।
 ३७ ॥ ९ । १७ ॥
 आपोकसिण ९ । ६ ॥
 आपोधातु ६ । ४ ॥
 आयन्ध ८ । १० ॥
 आभस्तर ५ । ६ । १५ । ३१ ॥
 आयतन ६ । ८ ॥ ७ । ३८ ।
 ४१ । ४२ ॥
 आयति ८ । ८ ॥
 आयु ४ । ८ ॥
 आयुज ६ । २५ ॥
 आयुषखव ५ । ३४ ॥
 आयुप्पमाण ५ । १५ । १७ ॥
 आयुप्पमाणनगना ५ । १२ ॥
 आरम्भण ३ । १ । ९ । १९ । २१ ।
 २२ ॥ ४ । २ । ४ । ८ । ९ ।
 ११ । १६ । २७ । २८ ॥ ५ ।
 ३५ । ३६ । ३७ । ३८ । ४० ॥

उपेक्ष्यासहमतमंतीरण ३।१०

११।१७॥४।१७॥

उपेक्ष्येकगतसहित १।१७।

१८।१९।३०॥

उपेक्ष्यन्मिय ७।१८॥

उत्पन्नमानमय ५।३५॥

उत्पन्न ७।२६॥८।३६॥९।३६॥

उत्पाद २।१।२७॥४।८॥

उभयवलय ५।३४॥

ए

एकगतता १।१७।१८।१९।३०॥

२।२॥७।१६।२३॥

एकचित्तकलण ४।८।९॥

एकचित्तकलणिक ४।१९॥

एकजातिय ५।१८॥

एकप्रारिकचित्त ३।१८॥

एकनिरोध ३।१७॥

एकनिष्पन्न ३।१७॥

एकतनुक ३।७।८॥

एकालम्बनवस्तु २।१॥

एकान्ताद ३।१७॥

एकान्तादनिरोध २।१॥

ओ

ओङ्गितिलक ५।१०॥८।२७॥

ओङ्ग ७।४।१४॥

ओङ्गा ६।८।१४॥

ओङ्गाकरण ३।२५॥

ओङ्ग ५।१५॥

ओङ्ग २।५॥

ओङ्गवस्तु ७।१९॥

ओङ्गान्तमिन्न ९।१९॥

ओङ्गान्तिक ३।२४॥

ओमास ९।३४॥

ओमक ५।२९॥१॥

ओल्लारिकग ९।१९॥

ओल्लारिकरूप ६।८॥

फ

फेलाधितरणयिसुद्धि ९

३३॥

कठलाकम्म ५।१९॥

कठलाकम्म ८।३०॥

कण्य ५।१५।१७॥

कथलीकार ३।४॥७।४॥

५५।२८॥

कम्म ३।२१॥४।३॥

१९।२०।२१।२२

२५।२७।३५।३९

११।१६।२३।२९

कम्मकलय ५।३४॥

कम्मकलुक्क ५।३३॥

कम्मज ३।८।१५॥

कम्मजकय ३।२६॥

कम्मज्जना ३।५॥

कम्मज्जान ९।१।९।११

१४।२०।२२।२५

कम्मज्जार ५।२०।२५॥

कम्मनिमित्त ४।३४५।

३३।३८॥

कम्मज्ज ७।१३।३१॥

कम्मवक्ष्य ८।११।२९॥

कम्मवक्ष्य ५।३५॥

कम्मवक्ष्य ८।९॥

कम्मवक्ष्य ८।९॥

कम्मलमुद्गम ३।२५॥

कम्मसमुद्धानकलाप ६।१८।२८ ॥
 कम्मसमुद्धानरूप ६।११ ॥
 कम्मानुरूप ५।३५ ॥
 कम्माभिनिवृत्त ८।१४ ॥
 कम्मिक ४।१९ ॥
 करुणा २।७।१५।१७।२१॥९।९ ॥
 कलाप ६।२।१७ २३।२८॥९।
 ३४ ॥
 कलापमंतति ६।२५ ॥
 कलापदानि ६।२४ ॥
 कसिण ९।२।६।१२।१४।१५।
 २०।२१ ॥
 कनिगतिमित्त ८।३३ ॥
 कळवर ६।२६ ॥
 काम १।२९ ॥३।२४।२३ ॥४।
 १५।१८।२५ ॥५।२१।२४ ॥
 ६।२९ ॥७।१३ ॥
 कामक्रिया ४।१५ ॥
 कामच्छन्दनीयरण ७।८ ॥
 कामनिहेतुक ५।३९ ॥
 कामपाक २।२४ ॥
 कामयोग ७।५ ॥
 कामराग ९।४१ ॥
 कामरागसंयोजन ७।१०।११ ॥
 कामरागानुसय ७।९ ॥
 कामलोक ३।२४ ॥५।२७।२८ ॥
 ६।२४।२५ ॥
 कामसुगति ५।११।२८ ॥
 कामसुगतिपटिगधि ५।९।११ ॥
 कामसुगतिभूमि ५।३।५ ॥
 कामावचर १।२।३।११ ॥३।
 ३।१५।२२ ॥४।१३।१७।
 १९ ॥६।७।११।१२ ॥

कामावचरकम्म ५।२५ ॥
 कामावचरकुसल २।१५ ॥३।
 २२ ॥५।१९।२५।२८ ॥
 कामावचरकुसलचित्त १।१२ ॥
 कामावचरचित्त २।१५ ॥
 कामावचरजवन ३।१५।१७।
 २२ ॥४।८।१७।१९ ॥
 कामावचरधम्म ४।१७ ॥
 कामावचरपटिगधि ५।३७ ॥
 कामावचरभूमि ४।२४ ॥५।५ ॥
 कामावचरयिपाक ३।२२ ॥
 कामावचरसत्त ४।१७ ॥
 कामावचरसमाधि ९।१८ ॥
 कामावचरसोभन २।१८।२३ ॥
 ३।७ ॥
 कामावचरारम्भण ३।२२ ॥
 कामासय ७।३ ॥
 कामुपादान ७।७ ॥
 कामोष ७।४ ॥
 काय ३।३।१३।२४ ॥४।५।
 ६ ॥६।४।२४।२८ ॥८।
 १५।२५।२७ ॥
 कायकमा ५।२०।२१।२५ ॥
 कायकम्मज्जता २।५ ॥
 कायगतासति ९।८।१२।१४ ॥
 कायगन्ध ७।६ ॥
 कायदमक ६।१८ ॥
 कायद्वार ३।१३ ॥५।२१।२५ ॥
 कायद्वारधीय ४।६ ॥
 कायधानु ७।३९ ॥
 कायपसादि २।५ ॥
 कायपायुज्जता २।५ ॥

कायमुद्रता २।५॥
 कायलुता २।५॥
 कायविष्मति ५।२१॥६।२।
 १९॥
 कायविष्मज्जाण १।७।८॥२।११॥
 ३।३॥४।५॥
 कायविष्मज्जाणधोनु ७।३९॥
 कायविष्मज्जाणधोयि ४।६॥
 कायानुपवसनासतिपट्टान ७।
 २५॥
 काययत्तन ७।३८॥
 कायिग्निध ७।१८॥
 कायुद्रुता २।५॥
 कारण ८।३३॥
 कारणपरिपाय ६।३७॥
 काठ ३।२१॥४।१९॥५।१४॥
 ६।२४।२५।२८॥८।
 ३१।३३॥
 दिव ३।१।१०-१२॥५।१९॥
 दिग्मेज ७।१२॥९।३६॥
 दिग्मेजवृ ८।९॥
 दुयुध २।४।१३।१७।२६॥
 दुमक १।२७।२८॥२।१५॥
 ३।३।१०।२५॥४।३४।
 २२॥५।११।१९।२५।२६।
 २८।२९।३१।३२॥६।
 ३३॥७।२४।२६॥८।१९॥
 दुमद्विज १।३७।१८॥
 दुमद्विज ४।३४॥
 दुमद्विज १।८॥३।३॥
 ४।१६॥

कूप ८।३३॥
 केवल ८।४॥
 कोट्टास ९।१५॥
 कोट्टासमायना ९।१२॥
 क्रिया १।१६॥२।२४॥३।१०।
 २२।२५॥४।१४।१५।१९॥
 क्रियायित १।१०।१९।२८॥
 २।२३॥
 क्रियाजयन ४।१४।१५।२१।
 २२॥
 क्रियामिष्मज्जाणधोपन ३।२२॥
 स्व
 यज ४।९॥५।१०॥६।११॥
 ८।२२।२३।२७॥९।
 ३४।३५॥
 यजतय ४।८॥
 यजिक ४।१९॥
 यज्य ७।३९।४९॥८।१७।
 ३२।३३॥९।३४॥
 यय ५।३४॥
 यय ९।३४॥
 यीगालय ४।२२॥९।४९॥
 यय ९।१९॥
 ग
 गज १।१॥
 गजग २।२७॥
 गजमा ५।१२॥
 गतिनिमित्त ३।२१।४।३५॥
 ५।३५।३७॥
 गज्य ३।१९॥५।४।८॥
 गज्यवायु ७।३९॥

गन्धापतन ७।३८॥
 गन्धारम्भण ३।१९॥
 गन्ध ७।६।२४॥
 गन्धसेव्यकस्त ६।२४॥
 गरक ५।१९॥
 गरुड ८।१९।२१॥
 गदितपदिभेदिक ५।४०॥
 गुहा ८।३३॥
 गैह ८।३३॥
 गोचर ३।२३॥४।९॥
 गोचरमादिप्रकार ६।८॥
 गोचरभेद ९।२४॥
 गोचररूप ६।४॥
 गोत ९।३६॥
 गोत्रमु ४।१३।९।३६॥

घ

घान ३।१३।२४॥४।५।६॥
 ६।४।२४।२८॥
 घानदसक ६।१८॥
 घानद्वार ३।१३॥
 घानद्वारधीधि ४।६॥
 घानधातु ७।३९॥
 घानविष्माण ३।७।८॥४।५॥
 घानविष्माणधातु ७।३९॥
 घानविष्माणधीधि ४।६॥
 घानादितय ६।८॥
 घानापतन ७।३८॥
 घानिग्निय ७।१८॥
 घायन ३।९।१०॥

च

चकत्वादिग्रह ६।८॥
 चकत्वापतन ७।३८॥

चकत्सु ३।१३।१४।२१।२४॥
 ४।५।६।८।९॥६।४।
 २४।२८॥९।१७॥
 चकत्सुदसक ६।१८।२४॥
 चकत्सुद्वार ३।१३॥४।९॥
 चकत्सुद्वारधीधि ४।६॥
 चकत्सुद्वारिकचित्त ३।२१॥
 चकत्सुधातु ७।३८॥
 चकत्सुग्निय ७।१८॥
 चकत्सुविष्माण १।७।८॥३।
 ६।२१॥४।५।८।९॥
 चकत्सुविष्माणधातु ७।३९॥
 चकत्सुविष्माणधीधि ४।६॥
 चनुक ५।२॥
 चनुग्गुण ५।१२॥
 चनुत्थज्ज्ञान १।१७।१८।१९॥
 ३०॥५।३१॥
 चनुत्थज्ज्ञानमूमि ५।९।१४॥
 चनुत्थज्ज्ञानविपाक ५।१४॥
 चनुत्थज्ज्ञानसोतापत्तिमग्नचित्त
 १।३०॥
 चनुत्थज्ज्ञानिकचित्त २।१९।२१॥
 चनुत्थादितय ९।२१॥
 चनुत्थादितयजनन ४।१९॥
 चनुधातुचकत्वात् ९।१०॥
 चनुपारितुदिलोल ९।३०॥
 चनुपग्नमाण ६।३०॥
 चनुपग्नपभेद २।२७॥
 चनुसस्तेव ८।८॥
 चनुसत्त ७।४२॥
 चनुसमुद्धान ९।२५॥
 चन्दवसन ८।३२॥

चरित ९।१२॥
 चरितसंग्रह ९।३॥
 चलन ४।९।११॥
 धयन ५।१०।३६।४०॥
 धयनशाल ५।१४॥
 धयनमानस ५।१८॥
 धागानुस्सति ९।८॥
 धातुम्भहारजिक ५।०।१२॥
 धित १।१।२।२९।३०॥२।
 २७।२९॥३।१।३।६।७।
 १०।११।१५।१७।२०।
 २१।२३॥४।१।६।८।
 १०।१२।१५।१९॥५।
 ४०॥६।१०।१२।१५।
 १६।२३।२६।३२॥७।
 २३।३३।३४॥९।१७।
 १८।३३।४५॥
 धितकर्मप्रता २।५॥
 धितमेतमिक ३।१॥६।१॥८।
 १३।१५।१९।२२-२४।
 २७।३२॥
 धितज ६।१५॥
 धितजक ६।२६।२८॥
 धितपदनदि २।५॥
 धितपागुन्नता २।५॥
 धितपवनि ४।९।१४।२९॥
 धितमुद्रता २।५॥
 धितमृदुता २।५॥
 धितविमुद्रि ९।२५।३१॥
 धितमनति ५।४१॥९।४४॥
 धितमनान ५।३५॥
 धितममृदुता ६।२५॥८।३०॥

धितसमुद्धानकलाप ६।१९॥
 धितसमुद्धानरूप ६।१२॥
 धितधिपति ७।२०॥
 धितानुपस्मनासतिपद्धान ७।२५॥
 धितदिपाद ७।२७॥
 धितुज्जुगता २।५॥
 धितुग्याद २।९।३०॥३।१।
 १२॥४।१।९।१०।१२॥
 ५।२४।२५।४०॥८।३३॥
 धितोगुगुद्धान ६।२८॥
 धित ३।९-११।१६।२१॥५।
 ११।१४।१६।३९।४१॥
 धितधित ५।३६।४०॥६।२९॥
 धितपटिमधिकम ५।३९॥
 धितना २।२॥८।१४॥
 धितमिक १।०॥२।१॥३।१।
 २०॥६।१।३२॥७।४२॥
 ८।१३।१५।१९।२२-२४।
 २७।३२॥
 धितोगुग २।१॥

७

धितमिकधितपति ४।२६॥
 धित २।३।१९।२७।२९॥७।
 ३३।३४॥
 धितधिपति ७।२०॥
 धितदिपाद ७।२७॥
 धितगुद्रि ७।३५॥९।३९॥
 धितगु ३।२९॥
 धितमिद्र ८।३५॥

८

धितग ५।११॥
 धितग ५।१९।३५॥

जरता ६।५।२९॥

जरामरण ८।४।६।७।१०॥

जयन ३।९-११।१६।१७।२२॥

४।८।९।११।१३।१४।

१६।१८।२२॥५।३७॥६।

१२॥७।२३॥८।१३॥९॥

४४॥

जानि ८।४।६-८॥

जातिरूप ६।५॥

जायमानादिरूप ६।१५॥

जाग ६।५५॥

जिह्वा ३।२४॥४।५।६।६।

४।५४।२८॥

जिह्वादानक ६।१८॥

जिह्वाहार ३।१३॥

जिह्वाहारयोधि ४।६॥

जिह्वाधानु ७।३९॥

जिह्वाधनन ७।३८॥

जिह्वाविष्माण १।७।८॥४।

५॥

जिह्वाविष्माणधानु ७।३९॥

जिह्वाविष्माणधायि ४।६॥

जिह्विग्रह ७।१८॥

जीयित २।२॥६।६।८।१८॥

८।२६॥

जीयितनवक ५।३८॥६।१८।

२८॥

जीवितरूप ६।४॥

जीवितिग्रह २।२॥६।४॥

७।१८।२२॥

॥

ज्ञान १।३१॥२।२४॥३।३

२२॥५।१४।३१॥४

२३।४५॥

ज्ञानं १।३१॥५।२६॥७

१५।२३।२४॥८।१४॥

ज्ञानपथ ८।११॥

ज्ञानिक २।१९॥९।१४॥

ज

जाल २।२३।२४॥३।७।२२॥

६।३०॥७।२२॥९।३४-

३६।४५॥

जालवस्तनधिसुद्धि ९।२५।३६॥

जालविष्णुत्त १।१२-१४॥३।

७।२२॥४।२१॥

जालधनपुत्त १।१२-१४॥२॥

१५॥३।७।२२॥४।१३।

२१॥

ठ

ठान ३।९॥६।१४।१८॥

ठिति ४।८॥६।१३॥८।३॥

ठितिकाल ६।२५।२६॥

त

तण्डा ६।३०॥७।१३।४३॥

८।४।७-९॥

तण्डानुलय ५।३६॥

तण्डापणिधि ९।३७॥

ततिरज्ञान १।१७।१८।३०॥

२।२१॥५।११॥

ततियज्ञानभूमि ५।६।१४॥

धरित ९।१२॥
 धरितसंगद ९।३॥
 धलन ४।९।११॥
 धवन ५।१०।३६।४०॥
 धवनहाल ५।१४॥
 धवनमानस ५।१८॥
 धागानुस्मति ९।८॥
 धानुस्मद्वाराजिक ५।०।१२॥
 धित १।१।२।२९।३०॥२।
 २७।२९॥३।१।३।३।७।
 १०।११।१२।१७।२०।
 २१।२३॥४।१।६।८।
 १०।१२।१५।१९॥५।
 ४०॥६।१०।१२।१५।
 १६।२३।२४।३२॥७।
 २३।३३।३४॥९।१७।
 १८।३३।४५॥
 धितकृष्णप्रसा २।५॥
 धितमेनलिक ३।१॥६।११८।
 १३।१५।१९।०२-२४।
 २७।३८॥
 धितन ६।१५॥
 धितनकृष्ण ६।२९।४८॥
 धितनकृष्ण २।५॥
 धितनगुप्त्रप्रसा २।५॥
 धितनगवलि ४।९।४।२३॥
 धितनमुद्रा २।५॥
 धितनमुद्रा २।५॥
 धितनमुद्रा ९।२५।३१॥
 धितनमुद्रा ५।७०॥९।४४॥
 धितनमुद्रा ५।३५॥
 धितनमुद्रा ६।२५॥८।३०॥

धितनमुद्राकलाप ६।१९॥
 धितनमुद्राकलाप ६।१२॥
 धितनधिपति ७।२०॥
 धितनधुस्मनासतिपद्मान ७।२५॥
 धितनद्विपाद ७।२७॥
 धितनकुक्रा २।५॥
 धितनपाद २।९।३०॥३।१।
 १२॥४।१।९।१०।१२॥
 ५।२४।२५।४०॥८।३३॥
 धितनगुप्त्रप्रसा ६।२८॥
 धितन ३।९-११।१६।२।५॥
 ११।१४।१६।३९।४१॥
 धितनवलि ५।३६।४०॥६।२९॥
 धितनवलिधुस्मना ५।३९॥
 धितन २।२॥८।१४॥
 धितन १।०॥२।१॥३।१॥
 ३०॥४।१।३२॥७।४२॥
 ८।०३।०५।१९।२२-२४।
 २७।३२॥
 धितनगुप्त्र २।१॥

॥

धितनगवलिधुस्मना ४।२९॥
 धितन २।३।१९।२७।२९॥७।
 ३३।३४॥
 धितनगवलि ७।२०॥
 धितनद्विपाद ७।२७॥
 धितनद्विपाद ७।३५॥९।३९॥
 धितन ३।२९॥
 धितन ८।३५॥
 धितन ५।११॥
 धितन ५।१९।३५॥

करता ६।५।२९॥
 जरामरण ८।४।६।७।२०॥
 जघन ३।९-११।६।१७।२२॥
 ४।८।९।११।१३।१४।
 १६।१८ २२ २५।३७॥६।
 १२॥७।२३॥८।१३॥९॥
 ४४॥
 ज्ञानि ८।४।६-८॥
 ज्ञानिरूप ६।५॥
 ज्ञायमानादिरूप ६।१५॥
 ज्ञान ६।२५॥
 जिह्वा ३।२४॥४।५।६।६।
 ४।२४।२८॥
 जिह्वाग्रमक ६।१८॥
 जिह्वाहार ३।१३॥
 जिह्वाहारवीथि ४।६॥
 जिह्वाधाम ७।३९॥
 जिह्वाधामन ७।३८॥
 जिह्वाविष्माण १।७।८॥४।
 ५॥
 जिह्वाविष्माणधाम ७।३९॥
 जिह्वाविष्माणवीथि ४।६॥
 जिह्वामिश्र ७।१८॥
 जीविन २।२॥६।६।८।१८॥
 ८।२६॥
 जीवितनवक ५।३८॥६।१८।
 २८॥
 जीवितरूप ६।४॥
 जीवितमिश्र २।२॥६।४॥
 ७।१८।२२॥

४

क्षाम १।३१॥२।२४॥
 २२॥५।१४।३१॥
 २३।४५॥
 क्षान्त १।३१॥५।२४॥
 १५।२३।२४॥८।
 क्षानपद्य ८।११॥
 क्षानिक २।१९॥९।२४॥

५

क्षण २।२३।२४॥३।१॥
 ६।३०॥७।२२॥९॥
 ३६।४५॥
 क्षणद्वस्तविद्युद्भि ९।२४॥
 क्षणविष्णुत्त १।१२-१४॥
 ७।२२॥४।२१॥
 क्षणभंगयुत्त १।१२-१४॥
 १५॥६।७।२२॥४॥
 २१॥

६

क्षण ३।९॥६।२४।२८॥
 क्षिति ४।८॥६।१३॥८॥
 क्षितिकाल ६।२५।२६॥

७

क्षण ६।३०॥७।१३॥
 ८।४।७-९॥
 क्षणानुत्त ५।३६॥
 क्षणपणिधि ९।३७॥
 क्षति २।२७।१८॥
 २।२१॥५।११॥
 क्षतियज्ज्वालामूत्रि ५।६।३॥

दुर्लभसङ्गत १ । ७ ॥
 दुर्लभानुपस्मना ९ । २७ । ३७ ॥
 दुर्लभाग्रय ७ । १८ ॥
 दुर्लभा ४ । २१ ॥
 दुर्लभचित्त ६ । २५ ॥
 दुर्लभज्ञान १ । १७ । १८ ।
 ३० ॥ २ । ११ ॥ ५ । ३१ ॥
 दुर्लभज्ञानभूमि ५ । ६ । १४ ॥
 दुर्लभज्ञानविपाक ५ । १४ ॥
 दुर्लभज्ञानसोतापतिमग्नचित्त
 १ । ३० ॥
 दुर्लभज्ञानिकचित्त २ । १९ ।
 २१ ॥
 दुर्लभाकृप ९ । २१ ॥
 दुर्लभ ३ । ७ । ८ ॥ ४ । २१ ॥
 दुर्लभ ६ । ८ ॥
 दुर्लभ ५ । १२ । १५ । १७ ॥
 दुर्लभानुस्सति ९ । ८ ॥
 दुर्लभ २ । ११ ॥ ३ । २-
 ४ ॥ ७ । १३ ॥ ८ । ४ ॥
 दुर्लभस्सलङ्घन १ । ४ ॥ ३ ।
 ३ ॥ ४ । १७ ॥
 दुर्लभस्सिद्धिग्रय ७ । १८ ॥
 दुर्लभ ५ । ४ । १३ । २६ ॥ ३ ।
 ५ । ८ ॥ ७ । १२ । १५ ॥ ९ ।
 ४० ॥
 दुर्लभ १ । ६ ॥ २ । १४ ॥
 ५ । २४ ॥
 दुर्लभचित्त ९ । ३ । १२ ॥
 दुर्लभ २ । ११ ॥ ३ । १ । १३ ।
 १४ ॥ ४ । २ । ४ । ६-९ ।
 ११ । १५ ॥ ५ । २० । २१ ।
 २५ । ३५ ॥ ७ । ४२ ॥

दुर्लभ ६ । ८ ॥
 दुर्लभ ३ । १३ ॥
 दुर्लभ ३ । १७ ॥ ४ । २४ । १६ ॥
 दुर्लभविष्णु २ । ११ ॥ ३ ।
 ६ । ११ ॥ ६ । १८ ॥
 दुर्लभ ५ । ९ ॥ ७ । २३ ॥

४

धम्म २ । १ । १६ । १८ । १९ ।
 २१ । २३-२७ । २९ ॥ ३ ।
 १ । १९ । २० ॥ ४ । १७ ॥ ७ ।
 १ । २४ । २६ । ३४ । ४१ ॥
 ८ । १३ । १५ । १९ । २२-
 २४ । २७ । ३१ । ३२ ॥ ९ ।
 ४४ ॥

धम्मदेसना ५ । २५ ॥
 धम्मधानु ७ । ३९ । ४१ ॥
 धम्मविषयसंयोजन ७ । ३० ॥
 धम्मसत्तन ५ । २५ ॥
 धम्मामुपस्सनासत्तिपट्टान ७ ।
 २५ ॥

धम्मामुस्सति ९ । ८ ॥
 धम्मवतन ७ । ३८ । ४१ ॥
 धम्मपरम्परा ३ । १९ ॥
 धम्म ५ । ३७ ॥

धम्म ३ । २५ । २६ ॥ ४ । ४ ।
 ५ । १३ । १५ । २० ॥ ७ ।
 ३८ । ४१ । ४२ ॥ ८ । १६ ।
 २४ । २७ ॥

५

नय ८ । २-४ ॥ ९ । २४ । ३४ ।
 ३८ । ४५ ॥

नन्वियपय ८ । ११ । १३ ॥
 नदीस्रोत ५ । ४० ॥ ६ । २५ ॥
 नानाव्ययनिक ८ । १४ ॥
 नाम ८ । १२ । १ । १६ । २० ।
 २१ । ३१ । ३४ । ३७ । ३८ ॥
 नामरूप ८ । ४ । ७ । १४ । १७ ।
 २५ । २६ ॥ ९ । ३२ । ३३ ॥
 निष्कन्तस्त ६ । ३० ॥
 निष्कृष्ट ९ । १८ ॥
 निष्कृष्टरूप ६ । ४ ॥
 निष्प्रान १ । १ ॥ ३ । २० ॥ २ ।
 ३० । ३१ ॥ ७ । ४२-४३ ॥
 ८ । ३२ ॥ ९ । ३६ ॥
 निष्प्रानगोचर ३ । २३ ॥
 निष्प्रानारम्भण ३ । २२ ॥
 निष्ठिषदाभाण ९ । २८ ॥
 निमित्त ५ । ३५ । ३७ । ३८ ॥
 ८ । ३३ । ३६ ॥ ९ । ५ ।
 १५-२० । २२ । ३७ ॥
 निम्नानरति ५ । ५ । १२ ॥
 नियतयोगि २ । १७ ॥
 नियम ४ । १८-२० ॥ ५ । १२ ॥
 निरय ५ । ४ ॥
 निरुद्ध ४ । १९ ॥ ५ । ३६ ॥ ८ ।
 १९ ॥
 निरोध २ । १ ॥ ४ । ९ । १९ ॥
 ५ । ४० ॥ ७ । ४० । ४३ ॥
 ८ । १० ॥
 निरोधसञ्च ९ । ३६ ॥
 निरोधसमापन्न ९ । ४४ ॥
 निरोधसमापत्ति ४ । १९ ॥ ९ ।
 ४३ ॥

निम्सट ७ । ४२ ॥
 निम्सट्कटनिम्सट ८ । ७ ॥
 निम्सट्पय ८ । ११ । २० । २४ ॥
 नीलकमिण ९ । ६ ॥
 नीलादि ९ । १२ ॥
 नीषरण ७ । ८ । १४ ।
 नेवमन्त्रानामन्त्रायतन १ । २१ ।
 २३ ॥ ५ । ७ । ९ । ४४ ॥
 नेवमन्त्रानामन्त्रायतनूपग ५ ।
 १० ॥

प

पक्षरूपनिम्सट ८ । १८ । १९ ॥
 पक्षाति ४ । १६ ॥
 पक्षिणक २ । ३ । ९ । १२ । २९ ॥
 पगह ९ । ३४ ॥
 पयय ८ । १ । ४ । ११ । २१-
 २९ । ३१ । ३४ ॥
 पययङ्गिनि ८ । ३ ॥
 पययपरिगह ९ । ३३ ॥
 पययमेगह ८ । २ ॥
 पययनेनिस्मितसोढ ९ । ३० ।
 पयवेकमन्त्राण ९ । ३३ । ४५ ॥
 पयवेकमन्त्रा ९ । १९ ॥
 पयसासन्नमरण ५ । ३६ ॥
 पयुपह्वान ९ । ३२ ॥
 पयुपपन्न ५ । ३६ । ३७ ॥ ८ । ३६ ॥
 पयुपज्ञात ८ । १५ । २७ । २८ ॥
 पयुपज्ञातपयय ८ । ११ ॥
 पययकिञ्च ३ । ११ ॥
 पययकवन्ध ७ । ३६ ॥
 पययकार ४ । ७ । ९ । १० ॥
 पययकारावज्ञान १ । ९ ॥ २ । ११ ॥
 ३ । ६ । १५ । २५ ॥ ४ । ८ ॥

पद्यमञ्जरी १। १७-१९। ३० ॥
 २। १५। २१ ॥ ५। १४ ॥
 पद्यमञ्जरीमोक्षपतिमङ्गलिन
 १। ३० ॥
 पद्यमञ्जरीनिकषित २। १९। २१ ॥
 पद्यविष्णुपद्य ४। १६ ॥
 पद्यप्रत ८। ३३ ॥
 पद्यप्रसारम्भज ५। २८ ॥
 पद्यप्रति ३। २०-२२ ॥ ५। ३८ ॥
 ८। ३१-३६ ॥ ९। १८। २० ॥
 पद्यप्र २। १६ ॥ ७। ३४ ॥
 पद्यप्रवृत्त ७। १९। २९ ॥
 पद्यप्रनिर्णय २। ७ ॥ ७। १८। २८ ॥
 पद्यप्रवृत्तप्रका ९। १० ॥
 पद्यि १। ४ ॥ १। १३। २६ ॥ ३।
 ३। २५ ॥
 पद्यिषविल १। ४ ॥ ३। ३३ ॥
 पद्यिषविल ४। २२। २३ ॥
 पद्यिषविलयोग ७। १०। ११ ॥
 पद्यिषविलुप्त ७। ९ ॥
 पद्यिषविलुप्त ८। १० ॥
 पद्यिषविलुप्त ८। २-४ ॥
 पद्यिषविलुप्त ९।
 २५। ३५ ॥
 पद्यिषविलुप्त ९। १८ ॥
 पद्यिषविलुप्त ९। ५। १५।
 १८-२० ॥
 पद्यिषविलुप्त ९। २८ ॥
 पद्यिषविलुप्त २। २९ ॥ ३। ९-१२।
 १६। २१ ॥ ४। ११ ॥ ५। २।
 ९-११। १५। १६। १८। २७-
 २९। ३२। ३५-४१ ॥ ५। ११।

२४। २५। २७। २८ ॥ ८। २६।
 २३। ३० ॥
 पद्यिषविलुप्त ४। १७ ॥ ५। ४० ॥
 पद्यिषविलुप्त ८। ३१ ॥
 पद्यिषविलुप्त ८। २। ३। ११ ॥
 पद्यिषविलुप्त १। १७। १८। ३० ॥
 ५। ३। १९। १९। ४४ ॥
 पद्यिषविलुप्तभूमि ५। ६। १४ ॥
 पद्यिषविलुप्तविधा ५। १४ ॥
 पद्यिषविलुप्तसोतापतिमङ्गलिन
 १। ३० ॥
 पद्यिषविलुप्तनिकषित २। १९। २१ ॥
 पद्यिषविलुप्त ३। १२ ॥
 पद्यिषविलुप्त ३। २५ ॥ ४। २४ ॥
 पद्यिषविलुप्त ५। १६ ॥ ९। २१ ॥
 पद्यिषविलुप्त ९। ६। २० ॥
 पद्यिषविलुप्त ६। ४ ॥
 पद्यिषविलुप्त ९। १६ ॥
 पद्यिषविलुप्त ५। ३२ ॥
 पद्यिषविलुप्त ९। ३६ ॥
 पद्यिषविलुप्त ५। २५ ॥
 पद्यिषविलुप्त ६। ३१ ॥
 पद्यिषविलुप्त ९। ३२ ॥
 पद्यिषविलुप्त ९। २४ ॥
 पद्यिषविलुप्त ५। ५। १२ ॥
 पद्यिषविलुप्त १। १६ ॥ ६। ३२ ॥
 पद्यिषविलुप्त ४। १३ ॥ ९। २१-२३ ॥
 ९। ३६ ॥
 पद्यिषविलुप्त ९। ५। १५। १६ ॥
 पद्यिषविलुप्त ९। ४। १३। १६ ॥
 पद्यिषविलुप्त ९। १८ ॥
 पद्यिषविलुप्त ६। ६। २२ ॥

परिच्छेदरूप ६।५॥
 परित २।२४॥ ४।७।९।१२।
 १७।१९।२०॥ ५।३१।३७॥
 परित्तजनवार ४।१२॥
 परित्तजनयोधि ४।१९॥
 परित्तसुभ ५।६।१५।३१॥
 परित्तार्थ ५।६।१९।३१॥
 परित्तारम्भ ४।१७॥
 परिदेव ८।४॥
 परिपाक ९।३६॥
 परिबन्ध ९।३४।३५॥
 परिपाय ५।१९॥ ६।३०॥ ७।
 ४२॥ ९।१५॥
 परिपोषण ५।१०।४०॥
 परिशुद्ध ५।३५॥
 पयस ५।३५।३७॥ ६।२९॥ ७।
 १३॥ ८।३०।३९॥
 पयसि ४।१।१५।१९॥ ५।१४॥
 ६।३४।३८॥ ७।३५॥ ८।
 १९।२३॥
 पयसि ६।१॥
 पयसि ६।१॥
 पयसि ४।१॥ ५।१॥
 पयसि ३।३०।३५॥ ४।३४॥ ६।
 १।३।८॥ ८।३९॥
 पयसि ६।३॥
 पयसि ३।३॥
 पयसि ३।३॥ ३६॥ ४।३७॥
 पयसि ३।३॥ ३८॥
 पयसि ३।३॥ ३९॥ ४०॥
 पयसि ३।३॥ ४१॥
 पयसि ३।३॥ ४२॥ ४३॥ ४४॥

३।३६॥ ४।८।११॥ ५।
 १९।२७।३०।३३॥
 पाटिकवित्त ५।३७॥
 पाटिहारिय ४।१९॥
 पाणातिपात ५।२१।२४॥
 पानिमोक्षसंवरण ९।३०॥
 पापक ७।२६॥
 पापभंग ७।१४॥
 पापाहेतुकमुक्त १।११॥
 पितृगवाणा ५।२२॥
 पीनकनिष ९।६॥
 पीति १।१७।१८।३०॥ २।३।
 ११।१९।२१।२३-२७।२९॥
 ७।१६।३३-३५॥ ९।३४॥
 पीतिमोक्षी ७।३०॥
 पीडित ८।१०॥
 पुग्गल ४।१।२३॥ ५।८८॥
 १९।३३॥ ९।४२॥
 पुग्गल १।१७।१९।२०।२४।
 ३१॥ २।२४॥ ४।२५॥
 ५।३३॥
 पुग्गल ४।१५।२२।५।८॥
 पुग्गलमोक्ष ९।३९॥
 पुग्गल ९।१२॥
 पुग्गल ९।४४॥
 पुग्गल ५।३९॥
 पुग्गल ४।१॥
 पुग्गल ९।२४॥
 पुग्गल ३।१८॥
 पुग्गल ८।१३॥
 पुग्गल ६।३४॥
 पुग्गल ८।३३॥

पुरिमिन्द्रिय ७।१८॥
 पुरेकान ८।१५।१७।२८॥
 पुरेकानपद्य ८।११।१६।०७॥
 पुष्ट ९।७॥
 पतिवित्त ५।४॥

प

पमसकावा ५।२२।२४॥
 पय १।२७॥३।१०।२२।
 २३॥४।१९॥६।३०॥७।
 ४३॥९।३७।४५॥
 पदवित्त १।३०॥४।१९॥९।
 ३६॥
 पयस्य ४।१४॥
 पलपद्य ८।८॥
 पयसमापति ९।३८।४३॥
 पस्त २।२॥७।२१॥८।४।
 ७॥

पुस्तन ३।९।१०॥
 पोटम् ३।१९॥६।४॥
 पोटम्पद्य ७।३९॥
 पोटम्पायतन ७।३८॥
 पोटम्पारम्भ ३।१९॥

प

पल ७।१९।२३।२४।२९॥
 पदिदा ६।२२॥
 पदुवित्तवलय ४।८॥
 पादिर ६।७।८॥
 पाहुल ५।३५॥
 पाहुलवृत्ति ५।२१-२३॥
 पुद्गुण ९।२२॥
 पुद्गुलवृत्ति ९।८।१२।१३॥
 पुदिचरित ९।३।१२॥

पुष्ट १।३१॥५।४१॥
 पोरतंग ७।३०॥
 पोषपक्षिमसंग ७।२।२५॥
 प्यापाद ५।२३।२४॥७।६॥
 ९।४१॥

प्यापादमीवरण ७।८॥
 प्यापागिस्त ५।६।१५।३१॥
 प्या पुरोहित ५।६।१५।३१॥
 प्यावहा ९।९॥

भ

भगवा ४।१९॥
 भगवान ९।२८॥
 भगवान ९।२८॥
 भगव ९।३४॥
 भग ५।३५।३६।४०।४१॥
 ७।१३॥८।४।७-९॥
 भवग ३।९-११।१४।१६।२१॥
 ४।८।९।११।१३।१७॥
 ५।१०।११।१४।१६।१८।
 ३७।४१॥४३।२२॥९।३६॥

भवेगवयय ५।३६॥
 भवेगवलय ४।९।११॥
 भवेगवस्तित ४।२६॥
 भवेगवात ४।८।९।११।१३।
 १७।१९॥९।३६।४५॥
 भवेगवस्तित २।४०॥
 भवेगवस्तित ४।८।१९॥
 भवेगव ५।३५।३६॥६।२७॥
 भवेगव ७।५॥
 भवेगवसंयोग ७।११॥
 भवेगवानुसय ७।९॥
 भवेगव १७।३॥

मधोप ७।४॥
 मात ५।१२॥
 माय ६।६।८।२४॥
 मायसमक ६।२८॥
 मायना ५।२२।२६॥ ८।३३॥
 ९।१।४।१२-१४।१६-१८
 १३९॥
 मायस्य ६।४॥
 भित्तोमाय ७।२६॥
 भूतमितिमिन ५।११॥
 भूत ६।४।९।८०८।३३॥
 भूतस्य ६।४॥
 भूमि ४।१।२४।२५॥ ५।२-
 ४।८।१०।१४।१६।२०॥
 ८।३३।३५॥
 भूत ६।३३॥ ३।४।९॥ ५।२।
 २६॥ ६।३।९॥ ७।३॥ ७।४॥
 भूतस्य ८।३९॥
 म
 मात २।३०॥ ३।२०।२३।
 २०॥ ४।१०।१०।३।३०।
 ३।३०।३३।३३१०।३५।
 ३६।३३।३९॥ ४०॥
 मात ३।३३।३३।३०।३३॥
 ८।३५॥
 मातस्य ८।३३॥
 मातस्य ९।३३॥
 मातस्यमातस्यमातस्यमातस्यमातस्य ९।
 २०।३३॥
 मातस्यमात २।३।३३।३५॥
 मातस्यमात ३।३३॥
 मातस्य २।३३॥

मय ८।९॥
 मयस्य २।२४॥ ५।३१॥
 मयस्य ६।१६॥
 मयस्य ६।२३॥
 मयस्य ६।२६॥
 मय २।२४॥ ३।३३।३५।३६॥
 ४।५-७।३३।३५॥ ५।
 २३॥
 मयस्य २।२॥
 मयस्य ७।३८।४१॥
 मयस्य ७।३८॥
 मयस्य ५।५।३३।३६॥
 मयस्य ५।२०।२३।२५।
 २६॥
 मयस्य ३।३३।३६॥ ४।३।
 ३३।३५॥ ५।२५।३३॥
 ८।३३॥ ९।३३।३६॥
 मयस्य ४।६॥
 मयस्य ५।९॥ ३।
 २०।३३॥
 मयस्य ३।२०॥ ७।३९॥
 मयस्य २।३९॥ ३।
 ३३।३३।३२॥
 मयस्य ४।५॥
 मयस्य ३।२५॥ ७।
 ३९॥
 मयस्य ४।६॥
 मयस्य ३।२९॥
 मयस्य ५।३३॥
 मयस्य ६।३३॥
 मयस्य ७।३३॥
 मयस्य ८।३३॥ ३।३३।३५॥
 ८।३३॥ ५।३३॥ ३३॥

रणशान ४ । १९ ॥ ५ । ३५ ॥
 ६ । २६ ॥
 रणानुगति ९ । ८ ॥
 रणासप्तमीधि ५ । ३७ ॥
 रणुत्पत्ति ५ । २ । ३४ ॥
 रग्गन २ । १५ । १८ । २१ । २२ ॥
 ३ । ३ । ७ । १७ । २२ ।
 २३ ॥ ४ । १३ ॥ ५ । ३३ ।
 ३८ ॥
 दग्गनजवन ४ । १९ ॥
 दग्गतविपाक ३ । ११ ॥
 दग्गतममापत्ति ९ । ४४ ॥
 दग्गनारम्भण ३ । २२ ॥
 दग्ग ४ । ७ ॥
 दाम्भ ५ । ६ । १५ । ३१ ॥
 दाम्भूत ६ । ३ ॥ ८ । २२-२४ ॥
 दाम्भुनि ८ । १० ॥
 दाविपाक ३ । १० । २५ ॥
 ४ । २१ ॥ ५ । ११ । २८ ॥
 दैसि ६ । ३१ ॥
 द २ । ४ । १३ । १७ । २५ ॥
 ७ । १२ ॥
 दग्ग १ । २९ ॥ ५ । १८ । ३६ ।
 ४० ॥
 दग्गसंयोजन ७ । १० । ११ ॥
 दानानुसय ७ । ९ ॥
 दग्गधार ५ । २१ ॥
 दग्गदिद्धि ५ । २३ । २४ ॥
 ७ । १७ ॥
 दग्गधारधार ७ । १७ ॥
 दग्गसंस्कल्प ७ । १७ ॥
 दग्गसमाधि ७ । १७ ॥
 दग्ग २ । ४ । १३ । १७ । २६ ॥

मिस्तकसंग ७ । २ । १५ ।
 २४ ॥
 मुन ९ । २९ ॥
 मुग्गिमुग्गम्यताप्राण ९ । २८ ॥
 मुदिता २ । १५ । २१ ॥ ९ । ९ ॥
 मुवुता ६ । ५ ॥
 मुस्तावाद ५ । २२ ॥
 मुत्त ५ । २४ ॥ ८ । ५ । ९ । १० ॥
 मिता ९ । ९ । १४ ॥
 मोषधार ४ । ९ ॥
 मोमूद १ । ५ ॥ २ । ११ ॥ ३ । ७ ।
 मोह २ । ४ । १३ ॥ ३ । ५ । ८ ॥
 ७ । १२ । १५ ॥ ९ । ४० ॥
 मोहपरित ९ । ३ । १२ ॥
 मोहमूल १ । ६ ॥
 य
 यथासंभव २ । १८ ॥
 यमकपाटिहारिय ४ । १९ ॥
 याम ५ । ५ । १२ ॥
 यावतायुक् ४ । २६ ॥
 योग २ । १८ ॥ ७ । ५ । १४ ॥
 योजना ६ । २३ ॥
 योगि ५ । ४ ॥
 र
 रथ ८ । ३३ ॥
 रथधर ५ । ४० ॥
 रत्त ३ । १९ ॥ ६ । ४ । ८ ॥ ९ ।
 ३२ ॥
 रत्तधानु ७ । ३९ ॥
 रत्तायतन ७ । ३८ ॥
 रत्तारम्भण ३ । १९ ॥
 रत्त ८ । १९ ॥ ९ । ४० ॥

रागचरित ९ । ३ । १२ ॥
 राजपुत्र ८ । ३५ ॥
 रूप १ । १ । २९ ॥ ३ । १० ।
 १९-२२ । २६ ॥ ४ । ८ ।
 २५ ॥ ५ । १४ । ३५ ॥ ६ ।
 १ । ३-८ । १३ । १४ । २४-
 २६ । २८ । ३२ ॥ ७ । २२ ।
 ४२ ॥ ८ । १२ । १४-१७ ।
 २०-२२ । २४ । २५ । २७ ।
 ३० । ३१ । ३५ ॥ ९ । २३ ।
 ३२ । ३३ ॥
 रूपकलाप ६ । १७ ॥
 रूपकखण्ड ७ । ३६ ॥ ८ । ३२ ॥
 रूपजीवित ८ । २८ ॥
 रूपजीवितिग्रिय ८ । २६ ॥
 रूपधम्म ४ । ८ ॥ ८ । ३२ ॥
 रूपधातु ७ । ३९ ॥
 रूपवटिस्तथिक ५ । ३८ ॥
 रूपपरंपरा ६ । २६ ॥
 रूपव्यवृत्ति ६ । २८ । २२ ॥
 रूपरागसंयोजन ७ । १० ॥
 रूपरूप १ । ४ ॥
 रूपलोक ३ । २४ ॥ ५ । २७ ।
 २८ ॥ ६ । २८ ॥
 रूपविभाग ६ । ९ ॥
 रूपसमुद्धान ६ । १० ॥
 रूपसमुद्धानय ६ । १६ ॥
 रूपसमुद्धान ६ । ६ ॥
 रूपायतन ६ । ८ ॥ ७ । ३८ ॥
 रूपारम्भण ३ । १९ ॥ ४ । ८ ॥
 रूपावयव १ । २ । १७-२० ।
 ३१ ॥ ३ । २५ ॥ ४ । २४ ॥

५ । १९ । २५ । ३१ । ३९ ॥
 ६ । ११ ॥ ९ । १४ । १९ ।
 २३ ॥
 रूपावयवरपटिस्तथिक ५ । ९ । १४ ।
 ३७ ॥
 रूपावयवरमूमि ४ । २४ ॥ ५ । ३ ।
 ६ ॥
 रूपि ६ । २९ ॥
 रूपपादानकखण्ड ७ । ३७ ॥
 ल
 लक्षण ६ । ६ । १६ । २३ ॥
 ७ । १ ॥ ९ । २६ । ३२ । ३६ ॥
 लक्षणतय ९ । ३४ ॥
 लक्षणरूप ६ । ५ । १५ ॥
 लक्षणय ४ । ८ ॥
 लघुकल्पवृत्ति ४ । १९ ॥
 लघुता ६ । ५ । १५ । १९-२१ ॥
 लोक ३ । २४ ॥ ५ । २७ ।
 २८ ॥ ६ । २४ । २५ । २८ ॥
 ८ । ३६ ॥ ९ । ४० ॥
 लौकिक २ । १५ ॥ ६ । ७ ॥
 लोकोत्तर १ । २ । २५ । ३० ॥ २ ।
 १५ । १९ ॥ ३ । ३ । ७ । १७ ।
 २२ ॥ ४ । १३ ॥ ६ । ३० ॥
 ७ । ३५ । ४३ ॥
 लोकोत्तरजनन ४ । २२ ॥
 लोकोत्तरविपाकवित १ । २६ ॥
 लोम २ । ४ । १३ । २५ ॥ ३ । ३ ।
 ५ । ८ ॥ ७ । १२ । १५ ॥
 लोममूल १ । ६ ॥ २ । १४ ॥ ५ ।
 २४ ॥
 लोमसहज १ । ३ ॥

लोहितक ९।७॥

लोहितकसिण ९।६॥

य

बवोकम्म ५।२०।२२।२५॥

बवोघोस ८।३६॥

बवोद्वार ५।२२।२५॥

बवोविज्जसि ५।२२॥६।

५।१९॥

बहु ७।४३॥८।५।९।१०॥

बण ६।८॥

बणु ३।१।२४-२६॥४।२।

४॥६।४।२८॥७।१४॥

८।१६।२२-२४।२७॥

बायुदसक ६।१८।२४॥

बायुधम्म ७।१॥९।१८॥

बायुरूप ६।८॥

बायुनगह ३।२४॥

बवत्थान ९।२।१०।१२।१३॥

बावा ५।२२।२४॥७।१७।

३१॥

बाग ६।३०।३१॥

बापाम ७।१७।२६।३१-३३॥

बायोकसिण ९।६॥

बायोधातु ६।४॥

विघार ६।६।२९॥

विघारक ६।५॥

विघाराधितक ९।७॥

विनिगलक ९।७॥

विगतपचय ८।११।१३॥

विनवज्ज १।२९॥६।९।२३॥

विघार १।१७।१८।३०॥२।

३।११।१९।२१॥७।१६।

९।१९॥

विचिकिच्छा १।५॥२।४।११।

१३।१७॥४।२२॥७।१२।

२३॥९।३९॥

विचिकिच्छामीघरण ७।८॥

विचिकिच्छानुसय ७।९॥

विचिकिच्छासंयोग ७।१०।

११॥

विच्छिन्नक ९।७॥

विज्जमानपञ्जलि ८।३४।३५॥

विज्जसि ५।२१-२३॥६।६।

६।८।१२।१५।१९॥

विज्जसिरूप ६।५॥

विज्जमान २।११।२९॥३।३।

६।९।१७।२२।२५॥४।

२।५।३।८॥७।२१।

२३।३९।४२॥८।४।७।

८।१६।२६।२७।३६।

९।२१॥

विज्जमानवलय ७।३६॥

विज्जमानआयतन १।२१।२२।

३२॥५।७।१७॥

विज्जमानधातु ३।२५॥७।४१॥

८।१६।२४॥

विज्जमानुपादानवलय ७।३७॥

वितक १।१७।१८।३०॥२।

३।११।१९।२१॥७।१९॥

९।१९॥

वितकचटि ९।३।१२॥

विघार २।३०॥४।१०॥

विनिपातिवायु ५।११।१२॥

विनिष्क्रीडक ६।८॥
 विनीलक ९।७॥
 विपल्लासनिमित्त ९।३७॥
 विपस्सना ९।१।२८।३४-३८॥
 विपस्सनाकम्पद्वान ९।२५।४५॥
 विपस्सन्त ९।३८।४४॥
 विपाक १।१८।२८॥ २।२३॥
 ३।३।१०।११।१७।२२।
 २५॥ ४।१६।२१॥ ५।१०।
 ११।१४।१६।२८-३०॥ ६।
 १२॥ ८।१९।२२।२३।२७॥
 विपाककव्य ८।१४॥
 विपाकपत्रय ८।११॥
 विपाकघट्ट ८।९॥
 विपुत्रक ९।७॥
 विप्ययुत्तमपत्रय ८।११।२०।२७॥
 विभाग ४।२५॥ ६।२।९॥
 ८।१॥
 विमूल ४।७।११।१३।१८॥
 विमोक्ष ९।३८॥
 विमोक्षमुक्त २।२९।३७॥
 विरति २।६।१५।१७।२३।
 २४॥
 विरतिराय २।२१॥ ७।३३।
 ३४॥
 विरिय २।३।११।२९॥ ७।३४॥
 विरिययत् ७।१९।२९॥
 विरियसंशोभन ७।३०॥
 विरियाधिपति ७।२०॥
 विरिविद्विपाद ७।२७॥
 विरिविद्विपाद ७।१८।२८॥
 ६।६।८॥

विसयव्यवृत्ति ४।२।३।९॥
 विसृष्टि ९।२५।३०-३३।३५।
 ३६॥
 वित्तक २।२४॥
 वीतराम ४।१५॥
 वीथि ४।२।६।९।१०।१५।
 १९॥ ५।३७।४१॥ ६।
 १६।३६॥ ९।३६॥
 वीथिविस्त ४।९।१०।१२।१५।
 २४।२५॥ ५।१।३६।४०॥
 वीथिमुक्त ४।३॥
 वीथिमुक्तमंगल ५।२॥
 वीमंसाधिपति ७।२०॥
 वीमंसाधिपति ७।२७॥
 वीमंसाधार ८।८॥
 वृद्धान ४।१९॥ ९।३७।४५॥
 वृत्त ७।१।१४॥
 वेदना १।१५॥ २।२४।३।१।
 २।४॥ ७।४२॥ ८।४।७।
 ३५॥
 वेदनाकव्य ७।३६॥
 वेदनानुपस्सनासतिपट्टान ७।
 २५॥
 वेदनुपादानकव्य ७।३७॥
 वेद्यावयव ५।२५॥
 वेदक ५।६।१५।३१॥
 वेदपत्र ८।२९॥ ३।६।९-११।
 १२।१७।२२॥ ४।८।९।
 ६।१२॥
 वीमिम्भक ८।३५॥
 वीहार ३।२३॥

स

- सकपादितेसनिष्पानयानु ६।३०॥
 संयोजन ७।१०।११।१४॥
 संसेदन ६।२४॥
 सनट ८।३३॥
 सकदागामि ५।८४९।४०॥
 सकदागामिकल १।२६॥
 सकदागामिपग १।२५।३०॥
 ९।४०॥
 संकल्प ७।१७।३१।३३-३५॥
 संकेत ८।३६॥
 संकत ६।७॥८।१।३१॥
 संसा ५।२५॥
 संसार ५।३०।३६॥८।४।
 ३-९॥९।३४।४४॥
 संसारकल ७।३६॥
 संसारपादानकल ७।३७॥
 संसारपेक्षा ९।२८।३६॥
 संखेप ८।५॥
 संगह २।१७-१९।२९॥३।९॥
 ४।१॥६।२-४॥७।२।
 १४।१५।२४।२५।३३॥
 ९।२॥
 संयानुस्तति २।८॥
 संयमा २।२॥७।४२॥९।२।
 १०।१२।१३॥
 संयमकल ७।३६॥
 संयमाविराग ५।३१॥
 संयुपादानकल ७।३७॥
 सति २।५॥७।१७।३१।३३॥
 सतिग्रिय ७।१८।२८॥
 सतिपट्टम ७।२५।३२॥

- सतिपल ७।१९।२९॥
 सतिसंयोजन ७।३०॥
 सत (साव) ७।१७।१८॥५।
 १४॥६।२४॥
 सतपञ्चति ९।२५॥
 सतककलुपम ९।३९॥
 सतिस ५।३३॥
 सद ३।१९।२०॥६।४।१५।
 १९।२०।२२।२८।२९॥
 सदधानु ७।३९॥
 सदनवड ६।२०॥
 सदधानन ७।३८॥
 सद्वारम्भण ३।१९॥
 सद्रम १।१॥
 सदा २।५॥७।३३।३४॥८।
 १९॥
 सदावहित ९।३३।११॥
 सदाकल ७।१९।२९॥
 सदिग्रिय ७।१८।२८॥
 सतिपल्लव ६।८॥
 संतति ५।४०।४१॥५।५॥९।
 ३४।४४॥
 संयाम ६।११॥
 संतिदेव ६।८॥
 संतीरण १।७।८॥२।११॥३।
 ६।९-११।१५।२५॥४।
 ८।१६।१७॥५।१०।११॥
 संधि ५।९।४१॥
 सप्यय ६।७॥९।३४॥
 सप्यटिप ६।८॥
 सप्याय ९।१२॥
 सम्भवितसाधारण २।२॥

विनिर्दिष्टमौल्य ६।८॥
 विनीलक ९।७॥
 विपल्लासनिमित्त ९।३७॥
 विपस्तना ९।१।२८।३४-३८॥
 विपस्तनाकृष्णमहान ९।२५।४२॥
 विपल्लव ९।३८।४४॥
 विराट् १।१८।२८॥ २।२३॥
 ३।३।१०।११।१७।२२।
 २५॥ २।१६।२१॥ ५।१०।
 ११।१४।१६।२८-३०॥ ६।
 १२॥ ८।१९।२२।२३।२७॥
 विपाकवर्ण ८।१४॥
 विपाकवर्ण ८।११॥
 विपाकवर्ण ८।९॥
 विपुत्रक ९।७॥
 विजयपुत्रपथ ८।११।२०।२७॥
 विद्या ४।२५॥ ६।२।९॥
 ८।१॥
 विमूढ ४।७।११।१३।१८॥
 विमोक्ष ९।१८॥
 विमोक्षमूल २।२९।३७॥
 विरगि २।६।१२।१७।२३।
 २४॥
 विरगि २।२१॥ ७।३३।
 ३४॥
 विरिध २।३।११।२७॥ ७।३७॥
 विरिय ७।१९।२९॥
 विरियमोक्षार्थ ७।३०॥
 विरियाविधि ७।२०॥
 विरिविधि ७।२७॥
 विरिविधि ७।२८।२८॥
 विरय २।९।८॥

विसयव्ययति ७।२।३।९॥
 विस्तृति ९।२२।३०-३३।३५।
 ३६॥
 विसिक्त २।२४॥
 चोतराग ४।१५॥
 योधि ४।२।६।९।१०।१५।
 १९॥ ५।३७।४१॥ ८।
 १६।३६॥ ९।३६॥
 योधिचित्त ४।९।१०।१२।१५।
 २४।२५॥ ५।१।३६।४०॥
 योधिमुत्त ४।३॥
 योधिमुत्तमग ५।२॥
 योमनाधिपति ७।२०॥
 योमसिद्धिपाद ७।२७॥
 योमताकार ८।८॥
 युद्ध ४।१९॥ ९।३७।४५॥
 युत्त ७।१।१४॥
 यिदना १।१५॥ २।२७३।१।
 २।४७७।४२॥ ८।४।७।
 ३९॥
 यिदनावर्ण ७।३६॥
 यिदनावर्णमतागनिर्गुण ७।
 २५॥
 यिदनावर्णवर्ण ७।३७॥
 यिद्यावर्ण ५।२५॥
 यिदनावर्ण ५।१।१५।३१॥
 योद्धन १।२९॥ ३।१।९-११।
 १२।१७।२२५४।८।९।
 ६।३२॥
 योमिन्वर्ण ८।३२॥
 याहार ३।२३॥

स

सज्जपादिसेसनिश्चयानपातु ६।३०॥
 संयोजन ७।१०।११।३४॥
 संसेदज ६।२४॥
 सज्ज ८।३३॥
 सकशागामि ६।८॥९।४०॥
 सकशागामिकल १।२६॥
 सकशागामिमय १।२५।३०॥
 ९।४०॥
 संसर्ग ७।१७।३१।३३-३५॥
 संवेत ८।३६॥
 संवत् ६।७॥८।१।३१॥
 संवत् ५।२५॥
 संवत् ५।३०।३६॥८।४।
 ५-९॥९।३४।४४॥
 संवत् ७।३६॥
 संवत् ७।३७॥
 संवत् ९।२८।३६॥
 संवत् ८।५॥
 संवत् १।१७-१९।२९॥३।९॥
 ४।१॥६।२-४॥७।२।
 १४।१५।२४।३५।३३॥
 ९।११॥
 संवत् ९।८॥
 संवत् १।१॥७।४२॥९।२।
 १०।११।१३॥
 संवत् ७।३६॥
 संवत् ५।३१॥
 संवत् ७।३७॥
 संवत् १।५॥७।१७।३१।३३॥
 संवत् ७।१८।२८॥
 संवत् ७।२५।३२॥

सतिपल ७।१९।२९॥
 सतिसंपोषण ७।३०॥
 सत्त (सत्त) ७।३७।१८॥५।
 १४॥६।२४॥
 सत्तपञ्जति ९।२९॥
 सत्तपञ्जति ९।२९॥
 सत्तपञ्जति ५।३३॥
 सत्त ३।१९।२०॥६।४।१५॥
 १९।२०।३२।२८।२९॥
 सत्तपातु ७।३९॥
 सत्तपञ्ज ६।२०॥
 सत्तपञ्ज ७।३८॥
 सत्तपञ्ज ३।१९॥
 सत्तपञ्ज २।३॥
 सत्त २।५॥७।३३।३४॥८।
 १९॥
 सत्तपञ्ज ९।३।१९॥
 सत्तपञ्ज ७।१९।२९॥
 सत्तपञ्ज ७।१८।२८॥
 सत्तपञ्ज ६।८॥
 सत्तपञ्ज ५।४०।३३॥३।५॥९।
 ३४।४४॥
 सत्तपञ्ज ६।११॥
 सत्तपञ्ज ६।८॥
 सत्तपञ्ज १।७।८॥१।१२॥३।
 ६।९-११।१५।२५॥४।
 ८।१५।१७॥५।१०।३१॥
 सत्तपञ्ज ५।१।४१॥
 सत्तपञ्ज ६।७।१९।३४॥
 सत्तपञ्ज ६।८॥
 सत्तपञ्ज ९।१९॥
 सत्तपञ्ज २।२।

सम्यक्संग्रह ७।२।४३ ॥
 समाय ३।१॥६।३० ॥
 समायत्त ६।१६ ॥
 समायरूप ६।४ ॥
 समय ९।१।२।११ ॥
 समयकम्मद्वान ९।२।२४ ॥
 समनन्तरपथय ८।११।१३ ॥
 समाधि ७।३१।३३।३४ ॥ ९।
 १५।१८।१९।३१ ॥
 समाधिनिग्रय ७।१८।२८ ॥
 समाधियुक्त ७।१९।२९ ॥
 समाधिसंयोज्य ७।३० ॥
 समापन्न ९।१९।४३ ॥
 समापत्ति ४।१९ ॥ ९।३८।
 ४३।४५ ॥
 समाप्त ४।१ ॥
 समुगाहित ९।१७ ॥
 समुच्चय ७।१ ॥
 समुच्चयसंग्रह ७।२ ॥
 समुद्धान ६।२।१०-१२।१६।
 १८-२३।२५।२६।२८ ॥
 ८।३० ॥
 समुदय ७।४०।४३ ॥ ८।४ ॥
 समुदयमय ९।३६ ॥
 समुत्त ६।२।६ ॥
 समुत्पाद ८।१० ॥
 समीपान ८।२९ ॥
 संपटिष्ठन १।७।८ ॥ २।११ ॥
 ३।६।९।१०।१५।२५ ॥
 ४।८।१६ ॥
 संपुत्तपथय ८।११।१३ ॥
 संपयोग २।९।१५।३० ॥

संकल्पलाप ५।२२ ॥
 संयोज्य ७।३० ॥
 संयय ४।१७।२३ ॥ ८।३१ ॥
 संसारसंनिवेशाकार ८।३३ ॥
 सम्मन्वयान ७।२६।३२ ॥
 सम्मसनवाण ९।२८।३४ ॥
 सम्मसनरूप ६।४ ॥
 सम्माआजीय २।६ ॥ ७।१७।
 ३१ ॥
 सम्माकम्मन्त २।६ ॥ ७।१७।
 ३१ ॥
 सम्मादिष्टि ७।१७।३१।३३ ॥
 सम्मावाचा २।६ ॥ ७।१७।३१ ॥
 सम्मावायाम ७।१७।३१।३२ ॥
 सम्मासंकल्प ७।१७।३१ ॥
 सम्मासति ७।१७।३१।३३ ॥
 सम्मासमाधि ७।१७।३१ ॥
 सम्मासिबुद्ध १।१ ॥
 सरस ९।३८ ॥
 सल्लवत्तरूप ६।४ ॥
 सयन ३।९।१० ॥
 ससंसार २।१४ ॥
 ससंसारिक १।३।४।११-१४ ॥
 २।१३।२६ ॥
 सहजात ५।३६ ॥ ८।१४।२५।
 २६।२८ ॥
 सहजातपथय ८।११।२०।२२ ॥
 सहजातरूप ८।२२।२४।२७।
 ३० ॥
 सहजाताधिपति ८।२१ ॥
 सहेतुक १।१३-१५ ॥ २।१५।
 २४ ॥ ३।६ ॥

सोमनस्त ३।२।४।११॥-४।

१७॥६।१२॥७।१६॥

सोमनस्तसद्वगत १।३।८।९।

१२।१४॥३।३॥४।१३।

१४।१६॥

सोमनस्तपटिसंधिक ४।१७॥

सोमनस्तिसिद्धि ७।१८॥

ह

हतपिक्वितक ९।७॥

हृदय ३।२४।२५॥६।६।८।१५॥

हृदयकप ६।६॥

हृदयकप ६।४॥

हमन २।२९॥३।३।६।२२।

२५॥४।२४॥६।१२॥

हमिनुप्यादचित १।९॥

हानि ६।२४॥

हिरि २।५॥

हिरि ७।१९॥

हीन ९।३६॥

हेडिम ४।१४।२४॥५।३९॥

हेतु ३।१।५।८॥७।१५।२४॥

८।८।१४॥

हेतुपथ ८।११।१४॥

गाथानुक्रमो

अ.

तिस्रं सततिस्रं २ । २४ ॥

या लोभमूलानि १ । ६ ॥

योसति कामेसु ६ । २९ ॥

सद्वि तया द्वे च ३ । १२ ॥

रस पदरस ६ । १६ ॥

ते हेतवो पञ्च ८ । ८ ॥

या यस्तानुसारेण ८ । ३६ ॥

सूत्रे ज्ञानधम्मा २ । २४ ॥

रया नोपलम्भन्ति ५ । ८ ॥

तीति बोधियित्तानि ४ । २५ ॥

नेवजानं चतुष्पत्ता ४ । २३ ॥

संसारं संसारा ५ । ३० ॥

देतुकद्वारसेक ३ । ८ ॥

देतुकेसु सङ्गस्य २ । ३० ॥

आ

दप्पयुतिया होन्ति ५ । ३९ ॥

लम्भनप्पमेदेन १ । २४ ॥

सत्तानं समुत्पादा ८ । १० ॥

सत्तोपा च योगा च ७ । १४ ॥

इ

धेयमट्टधीस ६ । ९ ॥

धेयं मतसत्तानं ६ । २७ ॥

ति चित्तं चेतसिकं ६ । ३२ ॥

ति तेकालिका धम्मा ८ । ३१ ॥

समेधुनननुति १ । २९ ॥

स्यं विज्ञाविमुत्तानं २ । ३० ॥

स्यं महग्गतं पुग्गं ५ । ३३ ॥

द्विविधं दिव्यसोतं ९ । २४ ॥

इसा-मच्छेद-बुधबुध २ । १४ ॥

ए

पक्कमारिकचित्तानि ३ । १८ ॥

पक्कादसविधं तस्मा १ । ३१ ॥

पकुप्पादनिरोधा च २ । ११ ॥

पकूनवीसद्वारस २ । २८ ॥

पकूनवीसति धम्मा २ । १६ ॥

पत्तावता विमत्ता द्वि ६ । १ ॥

ओ

ओमासो पीति पस्सद्वि ९ । १४ ॥

क

कम्मचित्तोनुकाहार ० ६ । २३ ॥

कलापानं परिच्छेद ० ६ । २३ ॥

कामे जवनसत्तार ० ४ । १८ ॥

कामे तेवीस पादानि १ । १६ ॥

ख

खनुपञ्चासथा कामे १ । २९ ॥

खनुमग्गप्पमेदेन १ । २७ ॥

खत्तारोधिपत्तो बुत्ता ७ । २४ ॥

चित्तुप्पादानमिच्छे ४ । २३ ॥

छ

छत्तिसति तया तीणि ३ । १८ ॥

छत्तिस पद्यतिसाय २ । २० ॥

छत्तिसानुसारे धम्मा २ । १८ ॥

छद्दा नामे तु नामस्स ८ । १२ ॥

छन्दो चित्तमुपेक्खा च ७ । ३३ ॥

छम्बिसुद्धिकमेदे ९ । ३६ ॥

छवत्थु निस्सिता कामे ३ । १६ ॥

छसद्वि पद्यपञ्चास २ । १२ ॥

छ हेतु पञ्च शानता ७ । २४ ॥

छट्ठेवानुसया होन्ति ७ । १४ ॥

ज

जायमानादिस्सपान ५ । ११ ॥

झ

जाननंयोगमेदेन २ । ३१ ॥

ञ

तत्त्व बुत्ताविधम्मात्ता २ । २४ ॥

सोमनस्त ३।२।४।११॥४।
१७॥६।१२॥७।१६॥

सोमनस्तसहगत १।३।८।९।
१२।१४॥३।५॥४।१३।
१४।१६॥

सोमनस्तपटिसंधिक ४।१७॥
सोमनस्तिस्त्रिंश ७।१८॥

ह

हतयिक्रियस्तक ९।७॥
हृदय ३।२४।२५॥६।६।८।१५॥
हृदयरूप ६।४॥

हृदययन्त्र ६।४॥

हसन २।२९॥३।३।६।२२।
२५॥३॥२४॥६।१२॥

हसितुष्पादचित्त १।९॥
हानि ६।२४॥

हिरि २।५॥
हिरियल ७।१९॥

हीन ९।३६॥

हेडिम ४।१४।२४॥५।३९॥

हेतु ३।१।५।८॥७।१५।२४॥
८।८।१४॥

हेतुपथय ८।११।१४॥

गायानुक्रमो

अ-

अद्वितिते सततित २ । २४ ॥
 अद्वधा लोभमूयति १ । ६ ॥
 अद्वधोसति कामेसु ६ । २९ ॥
 अद्वसहि तथा देव ३ । १२ ॥
 अद्वारस पदरस ६ । १६ ॥
 अतोते हेतवो पथ ८ । ८ ॥
 अतया यस्तानुसारेण ८ । ३६ ॥
 अनुसरे ज्ञानधम्मा २ । २४ ॥
 अरिया ओपलप्पमिति ६ । ८ ॥
 असीति बोधिचित्तानि ४ । २५ ॥
 असेवपानं अनुचला ४ । २३ ॥
 असंसार ससंसार ५ । ३० ॥
 अहेनुकहारलेक ३ । १८ ॥
 अहेनुपेसु सवराय २ । ३० ॥

आ-

आदपपुतिया होमि ५ । ३९ ॥
 आलम्बनपमेदेन १ । २४ ॥
 आसवानं समुप्यादा ८ । १० ॥
 आसथोपाय योगा ७ । १४ ॥

इ-

इमेयमद्वधीस ६ । ९ ॥
 इमेयं मतसत्तामं ६ । २७ ॥
 इति चित्तं चेतसिकं ६ । ३२ ॥
 इति तेकालिका धम्मा ८ । ३१ ॥
 इत्यमेवमनुनि १ । २९ ॥
 इत्यं चित्ताविपुत्तामं २ । ३० ॥
 इत्यं महम्मत्तं पुम्मं ५ । ३३ ॥
 इद्विधिं दिव्यसोते ९ । २४ ॥
 इस्सा-मच्छेर-कुक्कु २ । १७ ॥

ए-

एवमारिचिचित्तानि ३ । १८ ॥
 एकादसविधं तस्मा २ । ३१ ॥
 एकुप्पादनिरोधं २ । ३१ ॥

पकुमधीसद्वारस २ । २८ ॥

पकुमधीसति धम्मा २ । १६ ॥

पत्तावता विमत्ता द्वि ६ । १४ ॥

ओ

ओभासो पीति पस्तदि ९ । १४ ॥

क

कम्मचित्तोत्तुकाहार ५ । २३ ॥

कलापानं परिच्छेद ५ । २३ ॥

कामे अवनसत्ता ४ । १८ ॥

कामे लेवीस पाकानि १ । १६ ॥

ख

खनुपप्पासधा कामे १ । २९ ॥

खनुमगापमेदेन १ । २७ ॥

खत्तारोधिपती बुत्ता ७ । २४ ॥

चित्तुप्पादानमिच्छेव ४ । २३ ॥

छ

छतिसति तथा तीणि ३ । १८ ॥

छतिस पञ्चतिसाय २ । २० ॥

छतिसानुसरे धम्मा २ । १८ ॥

छदा नामं तु नामस्त ८ । १२ ॥

छन्दो चित्तमुपेक्खा ७ । ३३ ॥

छम्बिसुद्धिमेदेने ९ । ३६ ॥

छवत्थु निवसिता कामे ३ । २६ ॥

छसहि पयपप्पास २ । १२ ॥

छ हेतु पथं सारंगा ७ । २४ ॥

छट्ठेमानुसया होमि ७ । १४ ॥

ज

जायमानाविरूपानं ६ । १६ ॥

झ

ज्ञानंयोगमेदेन १ । २१ ॥

ट

तत्त्वबुत्तामिपप्पास २ । २३ ॥

तेचत्तालीस निरुपाय ३।२६ ॥
 तेत्तिस पाके वत्तिम २।२४ ॥
 तेरसञ्जममाना च २।८ ॥
 तेसमेय च मूलानं ८।१० ॥
 तेहं चित्तायियुत्तानं २।९ ॥
 तेसं द्वादस पाकानि ५।३० ॥

द

दुष्यं तेमूमकं घटं ७।४३ ॥
 दत्तिस सुषपुञ्जम्भा ४।१५ ॥
 द्वादसाकुसलानेवं १।२८ ॥
 द्वादसेकादस घस २।३० ॥
 द्वातालंयनभेदेन ७।४२ ॥
 द्वास्तत्तितिविधा युत्ता ७।१ ॥

न

नयसतं चैकवीस ५।१३ ॥
 न विज्जन्तेस्य विरती २।२४ ॥

प

पञ्चतिष्ठ चतुत्तिष्ठ २।२२ ॥
 पञ्चधा ज्ञानभेदेन १।२० ॥
 पञ्चपञ्चास छसट्ठि २।१२ ॥
 पञ्चयीस परितम्भि ३।२३ ॥
 पञ्चुपादानवसन्धा ति ७।४२ ॥
 पञ्चसि नामरूपानं ८।३७ ॥
 पञ्चसि नामरूपानि ८।१२ ॥
 पञ्चा पकासिता सत्त० २।१६ ॥
 पनेममसुवं ५।४१ ॥
 नाम ३।१२ ॥
 ५।४१ ॥
 पटिसंधि मय्यं च ५।१८ ॥
 पदमच्युतमच्युतं ६।३१ ॥
 परिच्छेदो च विज्जसि ६।६ ॥

पयत्तिसंगई माम ४।१ ॥
 पापाहेतुकमुत्तानि १।११ ॥
 पुयुञ्जना न लम्भन्ति ५।८ ॥
 पुयुञ्जनानं सेक्खानं ४।१५ ॥

म

मावेतय्यं पनिघेयं ९।४६ ॥
 मूनप्पसादविसया ६।६ ॥

म

मग्गयुत्ता फला येव ७।४१ ॥
 मगं फलं च निव्व्यानं ९।३६ ॥

य

यया च रूपायवरं १।३१ ॥
 यया युत्तानुसारेण २।१७ ॥
 येस संखतधम्मनं ८।१ ॥

र

रूपायवरचुतिया ५।३९ ॥
 रूपं च वेदना सञ्जा ७।४२ ॥

ल

लोभो दोसो च मोहो च ३।८ ॥

व

वचीघोसानुसारेण ८।३६ ॥
 विविक्किञ्छा विविक्किं २।१४ ॥
 वीयिचित्तयसेनेवं ५।१ ॥
 वीयिचित्तानि तीणेष ४।१२ ॥
 वीयिचित्तानि सत्तेय ४।१० ॥
 वीसानुत्तरमुत्तम्मि ३।२३ ॥
 वेदनाग्रणसंखारं १।१५ ॥
 वेदनादेतुतो द्विच ३।१ ॥

स

संकल्पपस्तद्धि च धीतुपेक्षा
 ७।३४॥
 सत्तत्त्वानुं परित्तानि ४।२०॥
 सत्तत्त्वित्तविधं पुद्गलं १।३१॥
 सत्तत्त्वोत्तरपुद्गलमिह २।१८॥
 सत्तत्त्वस्य युज्यन्ति २।९॥
 सत्ताकुललपाकानि १।२०॥
 सद्दो विकारो जरता ६।२९॥
 सद्भावपुद्गलेषु चत्तारो २।१४॥

सम्बन्धे लोकोत्तरे होन्ति ७।३५॥
 समवधिपस्तत्तानं ९।१॥
 समुद्देशा विभागा च ६।२॥
 संपयुक्ता यथायोगे ३।१॥
 सम्मासति समाधीति ७।३३॥
 सम्मासंयुद्धमतुलं १।१॥
 सहजातं पुरेजातं ८।२८॥
 साधारणा च चत्तारो २।२८॥
 सुखमेकस्य दुःखं च ३।४॥
 सुखं दुःखं उपेक्ष्यति ३।४॥

